Projekta Skola kopienā darbību īstenošanas vadlīnijas sadarbības partneriem

Līdzfinansē Eiropas Savienība

2027 Nacionālais attīstības plāns

Valsts izglītības attīstības aģentūra

Materiāls tapis Eiropas Sociālā fonda plus projekta "Skola – kopienā" (identifikācijas Nr. 4.2.3.1/1/24/I/001) ietvaros.

Pārpublicēšanas un citēšanas gadījumā atsauce uz Valsts izglītības attīstības aģentūru ir obligāta.
© Valsts izglītības attīstības aģentūra, 2025

SATURS

SATURS 2
IZMANTOTIE SAĪSINĀJUMI 4
TERMINU SKAIDROJUMS 5
IEVADS 9
SITUĀCIJAS ANALĪZE 12
PRIEKŠLAICĪGAS MĀCĪBU PĀRTRAUKŠANAS RISKI 22
Risku identificēšana 22
Izglītojamais, kurš pakļauts ar mācību darbu un izglītības iestādes vidi saistītiem PMP riskiem 23
Izglītojamais, kurš pakļauts ar vidi un veselību saistītiem PMP riskiem 24
Izglītojamais, kurš pakļauts ekonomiskiem PMP riskiem 25
Izglītojamais, kurš pakļauts ar ģimeni saistītiem PMP riskiem 25
SOCIĀLĀS ATSTUMTĪBAS RISKI 27
Sociālā atstumtība 27
Ar izglītību saistītie sociālās atstumtības riski 27
STARPRESORU SADARBĪBA SOCIĀLĀS ATSTUMTĪBAS UN PRIEKŠLAICĪGAS MĀCĪBU PĀRTRAUKŠANAS RISKA MAZINĀŠANAI 29
INDIVIDUĀLO ATBALSTA PASĀKUMU ĪSTENOŠANA IZGLĪTOJAMAJIEM 32
Individuālie atbalsta plāni 32
Atbalsta sniedzēja vienošanās ar izglītojamo 36
Atbalsta pasākumu īstenošanas grafiks 37
IAP moduļi un atbalsta piešķiršanas kārtība 37
Izmaiņas IAP un tā izvērtēšana 39
LASĪTPRASMES UN TEKSTPRATĪBAS VEICINĀŠANA 41
Lasītprasmes un tekstpratības nozīme 41
Atbalsta nodarbību nodrošināšana 43
MENTORA INDIVIDUĀLAIS ATBALSTS IZGLĪTOJAMAJAM 45
Mentorings 45
Mentoru sagatavošana un piesaiste IAP 46
Mentoru darba tiesisko attiecību dibināšanas kārtība 46
Mentoringa īstenošana 47
Supervīzijas mentoriem 48
GRUPU UN KOMANDU SUPERVĪZIJAS 49

Supervīzija un tās nozīme 49
Grupu supervīzijas un to īstenošana 50
Komandu supervīzijas un to īstenošana 51
INICIATĪVU PROJEKTU UN PARTNERĪBAS PROJEKTU ĪSTENOŠANA 53
Skolas - kopienas iniciatīvu projekti 53
Iniciatīvu projektu īstenošana 53
Izglītības iestāžu partnerības projekti 54
Partnerības projektu īstenošana 55
KOMUNIKĀCIJAS UN MĒRĶSADARBĪBAS PASĀKUMU ĪSTENOŠANA 57
Komunikācijas pasākumu īstenošana 57
Projekta sociālie mediji 58
Projekta vizuālā identitāte 58
Mērķsadarbības un izglītojošie pasākumi vecākiem 59
SADARBĪBAS PARTNERU FINANŠU PLŪSMAS APRAKSTS UN RISKA NOVĒRŠANAS PASĀKUMU ĪSTENOŠANAS UZRAUDZĪBA 64
Kvotu aprēķināšana Projekta atbalstāmajām darbībām 65
Finansējuma aprēķināšana un piešķiršana par IAP īstenošanu 65
IAP piesaistīto atbalsta sniedzēju stundas likme 66
Finansējuma aprēķināšana un piešķiršana Partnerību un Iniciatīvu projektu īstenošanai 67
Finanšu atskaišu iesniegšana 68
Dubultā finansējuma riska novēršana 68
PROJEKTA ILGTSPĒJAS NODROŠINĀŠANA 70
INTERAKTĪVAIS RĪKS 73
Interaktīvā rīka izstrāde 73
Interaktīvā rīka lietotāju lomas 74
Interaktīvā rīka funkcionalitāte un IAP īstenošanas process 76
FIZISKO PERSONU DATU APSTRĀDE 80
Personas datu uzkrāšana, apstrāde un analizēšana 80
PIELIKUMI 82
1. pielikums 83
2. pielikums 86
3. pielikums 87
4. pielikums 88
5. pielikums 90
6. pielikums 92
7. pielikums 94
8. pielikums 96

IZMANTOTIE SAĪSINĀJUMI

BAC – Bērnu aizsardzības centrs

CE – centralizētie eksāmeni

CSP – Centrālā statistikas pārvalde

ESF+ – Eiropas Sociālais fonds Plus

IAP – individuālais atbalsta plāns

IAP2027 – Izglītības attīstības pamatnostādnes 2021.–2027. gadam "Nākotnes prasmes nākotnes sabiedrībai"

IKS – iekšējās kontroles sistēma

IR - Interaktīvais rīks

IZM – Izglītības un zinātnes ministrija

MK – Ministru kabinets

NVO – nevalstiskās organizācijas, t. i., biedrības un nodibinājumi, kas darbojas vietējā kopienā

OECD – Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija

PIRLS – Starptautiskais lasītprasmes novērtēšanas pētījums

PISA – OECD īstenotais Starptautiskās skolēnu novērtēšanas programmas pētījums

PMP – priekšlaicīga mācību pārtraukšana

Projekts – ESF+ projekts "Skola – kopienā"

SPKC – Slimību profilakses un kontroles centrs

UNESCO – Apvienoto Nāciju Izglītības, zinātnes un kultūras organizācija

UNICEF – Apvienoto Nāciju Starptautiskais Bērnu fonds

VIIS – Valsts izglītības informācijas sistēma

VIAA – Valsts izglītības attīstības aģentūra (finansējuma saņēmējs Projekta īstenošanai)

TERMINU SKAIDROJUMS

(Termini ir skaidroti Projekta kontekstā)

Agrīnā intervence – atbalsta pasākumu kopums, kas tiek īstenots pēc izglītojamā spēju, prasmju un vajadzību izvērtējuma. Šajā procesā sadarbojas gan izglītojamā ģimene, gan sabiedrība (pašvaldības un valsts iestādes), gan izglītības iestāde.

Atbalsta pasākumi – mērķtiecīgi organizēti pasākumi un aktivitātes, kas tiek nodrošināti izglītojamajiem Projekta ietvaros.

Atbalsta personāls – izglītības un skolu psihologs, sociālais pedagogs, pedagoga palīgs, speciālais pedagogs, pedagogs karjeras konsultants, bibliotekārs, skolotājs logopēds, zīmju valodas tulks vai ergoterapeits, kas organizē un īsteno atbalsta pasākumus izglītojamajiem Projekta ietvaros.

Iekļaujoša izglītība – process, kurā tiek nodrošinātas atbilstošas visu izglītojamo daudzveidīgās vajadzības, palielinot ikviena izglītojamā līdzdalības iespējas izglītības procesā, kultūrā un dažādās kopienās un samazinot izslēgšanas iespējas no izglītības procesa, kā arī sniedzot atbalstu sociālās atstumtības un PMP riskam pakļautajiem izglītojamajiem.

Ilgstošs neattaisnots kavējums – kavējums, ja izglītojamais nav apmeklējis izglītības iestādi vispārējās vai profesionālās izglītības programmā vairāk nekā 20 mācību stundas semestrī, un izglītības iestādei nav informācijas par neierašanās iemeslu vai iemesls nav uzskatāms par attaisnojošu.

Imigrants – sociālās atstumtības vai PMP riskam pakļauts izglītojamais (t. sk. Ukrainas pilsonis), kurš pēc brīvas izvēles pastāvīgi uzturas un iegūst izglītību Latvijā, bet nav dzimis vai nav Latvijas Republikas pilsonis. Imigranti var mainīt dzīvesvietu dažādu iemeslu dēļ, t. sk. ekonomisko iespēju meklējumos, ģimenes atkal apvienošanās nolūkā, politisku vai reliģisku apsvērumu dēļ.

Individuālais atbalsta plāns (IAP) – individuāli izstrādāts plāns, kas iekļauj nepieciešamos datus par izglītojamo, informāciju par riskiem, plānotos atbalsta pasākumus un atbalsta personālu, kas piesaistīts to nodrošināšanai. Atbalsta pasākumi izglītojamajam tiek nodrošināti individuāli vai grupā – izvērtējot nepieciešamā atbalsta specifiku. Nodrošinot savlaicīgu risku identificēšanu un atbalsta pasākumu plānošanu gan individuāli, gan grupās, ir iespējams mazināt sociālās atstumtības un PMP risku turpmākajos izglītības posmos. Vienlaikus būtiski ir individuālo plānu sagatavošanā un īstenošanā iesaistīt izglītojamo vecākus.

Iniciatīvu projekts – noteiktā laika periodā īstenojamo aktivitāšu kopums ar mērķi veicināt izglītības iestāžu sadarbību ar vietējo kopienu, kā arī pašvaldības un izglītības iestāžu pieejamo resursu izmantošanu, tostarp paplašinot ārpus formālās izglītības (t. sk. interešu izglītības) piedāvājumu izglītības iestādē, veicinot pilsonisko līdzdalību, nodrošinot darbu ar reemigrantiem, imigrantiem un mazākumtautībām, iesaistot vecākus, ģimenes, kā arī citus sabiedrības locekļus, sociālās atstumtības un PMP riska mazināšanā.

Interaktīvais rīks (IR) – ar Valsts izglītības informācijas sistēmu (turpmāk – VIIS) savienota interaktīva atbalsta platforma sociālās atstumtības un PMP riska novērtēšanai un vadīšanai. Projekta ietvaros izstrādāta interaktīva atbalsta platforma, kas nodrošinās Projekta darbību īstenošanai visus nepieciešamos procesus – atbalsta pasākumu īstenošanu, Projekta darbību saturisko dokumentu elektronisku ievadi un apstiprināšanu (Projektu pieteikumi, saturiskās atskaites, budžeta veidlapas).

Intervences pasākumi – mērķtiecīgi organizētas pedagoģiskas, psiholoģiskas, sociālas darbības, nodrošinot izglītojamajam papildu atbalstu, lai mazinātu vai pilnībā novērstu sociālās atstumtības un PMP risku.

Invaliditāte – ilgstoši vai nepārejoši ļoti smagi, smagi vai mēreni attīstības traucējumi, kas ierobežo izglītības ieguves iespējas un pakļauj izglītojamo sociālās atstumtības vai PMP riskam.

Izglītības iestāžu atbalsta komanda – izglītības iestādē izveidota speciālistu komanda, kas savas kompetences ietvaros nodrošina un koordinē pedagoģisko, psiholoģisko un sociālo atbalstu izglītojamajiem, iesaistot viņu vecākus, pedagogus un citus izglītības iestādes darbiniekus. Komanda sniedz ieteikumus par nepieciešamajiem atbalsta pasākumiem izglītojamajiem ar mācīšanās vai attīstības grūtībām, kā arī nodrošina izglītojamo tiesību aizsardzības jautājumu īstenošanu, tostarp vardarbības un ņirgāšanās prevenciju. Atbalsta komandas darbības mērķis ir veidot konsekventu, ikdienā praktizētu atbalsta sistēmu, kas sekmē drošu un iekļaujošu izglītības vides pilnveidi.

Izglītības iestāžu Partnerības projekts – izglītības iestāžu sadarbības aktivitātes noteiktā laika periodā, lai sniegtu atbalstu izglītojamajiem, vecākiem, pedagogiem un izglītības iestāžu vadītājiem mācībām latviešu valodā, kā arī stiprinātu apziņu, ka pedagogi spēj realizēt pārmaiņas, izvērtējot esošo situāciju un vajadzības katrā izglītības iestādē, veicinot sadarbību, pieredzes apmaiņu un jaunu prasmju apguvi.

Izglītojamais – Projekta mērķa grupas vispārējās izglītības iestāžu (t.sk. privātskolu) izglītojamie no 1. līdz 12. klasei, kā arī to profesionālās izglītības iestāžu un vispārējās izglītības iestāžu, kuras īsteno profesionālās izglītības programmas, izglītojamie no 1. līdz 4. kursam. Mērķa grupā neietilpst pirmsskolas, tālmācības, profesionālās ievirzes, profesionālās pilnveides, profesionālās tālākizglītības un profesionālās augstākās izglītības programmu izglītojamie.

Konsultatīvais atbalsts – izglītojamajam sniegts atbalsts, kas vērsts uz individuāliem faktoriem un orientēts uz indivīda vērtību, motivācijas, attieksmes un uzvedības veidošanu. Projekta ietvaros konsultatīvā atbalsta sniedzējs nodrošina izglītojamajam motivējoša rakstura pārrunas un aktivitātes, izaugsmes dinamikas monitoringu, atbalsta pasākumu īstenošanu.

Lasīšanas traucējumi – mācīšanās grūtības, kas ietekmē izglītojamā spēju apgūt lasītprasmi atbilstoši vecumam un izpaužas kā grūtības atpazīt burtus un vārdus, saprast lasītā teksta nozīmi, uztvert teksta struktūru un saistīt to ar iepriekšējām zināšanām. Lasīšanas traucējumi nav saistīti ar intelektuālās attīstības traucējumiem vai nevēlēšanos mācīties. Šādi traucējumi ir saistīti ar smadzeņu darbības īpatnībām, kas apgrūtina informācijas apstrādi lasīšanas procesā. Ar individuālu atbalsta pasākumu īstenošanu iespējams veiksmīgi attīstīt lasītprasmi un uzlabot akadēmiskos sasniegumus.

Lasītprasme un tekstpratība – viena no izglītojamo pamatprasmēm, kas ietver ne tikai burtu un vārdu atpazīšanu, bet arī spēju izprast, analizēt, interpretēt un kritiski izvērtēt rakstītu tekstu. Lasītprasme tiek skatīta kontekstā ar tekstpratību un ietver arī spēju efektīvi izmantot rakstīto informāciju, lai paplašinātu zināšanas, attīstītu prasmes un aktīvi iesaistītos sabiedrības norisēs. Lasītprasme un tekstpratība ir būtiska ne tikai izglītībā, bet arī ikdienas dzīvē, darbā un sabiedriskajās aktivitātēs, lai veiksmīgi funkcionētu mūsdienu informācijas laikmetā un mazinātu sociālās atstumtības un PMP risku.

Mazākumtautības – Latvijas pilsoņi, kuri valodas un kultūras ziņā atšķiras no latviešu valstsnācijas, paaudzēm ilgi tradicionāli dzīvojuši Latvijā, ir piederīgi Latvijas valstij un sabiedrībai, bet vienlaikus vēlas saglabāt un attīstīt savu valodu un kultūru, piemēram, krievi, baltkrievi, ukraiņi, poļi, lietuvieši, ebreji, romi, vācieši, igauņi u. c.

Mācīšanās traucējumi – traucējumi, kas neietekmē cilvēka vispārējo intelektu. Parasti mācīšanās traucējumi izpaužas jau bērnībā un, ja netiek laikus identificēti, izglītojamajam izraisa saskarsmes un mācību snieguma problēmas. Ir vairāki mācīšanās traucējumu veidi:

1. disgrāfija – traucējumi rakstīšanā;
2. diskalkulija – grūtības veikt matemātiskas darbības;

3. disleksija – grūtības precīzi un/vai tekoši lasīt vārdus, vājas pareizrakstības un rakstīšanas prasmes;
4. uzmanības traucējumi – grūtības kontrolēt motorisko aktivitāti (nodarbojas ar to, kas piesaista uzmanību);
5. disfrāzija – runas traucējumi (saraustīta runa).

Mentorings – strukturēts atbalsta process, kurā mentors izglītojamajam sniedz savas zināšanas, pieredzi un atbalstu, lai veicinātu viņa profesionālo un personīgo izaugsmi, palīdzētu formulēt mērķus, izstrādāt stratēģijas un motivētu, vienlaikus mazinot sociālās atstumtības un PMP risku.

Mentors – pilngadīga persona, kura Projekta ietvaros ir apguvusi izglītojamo mentora mācību programmu un sniedz atbalstu izglītojamajiem individuālā plāna ietvaros. Izglītojamā mentors ir izglītojamā uzticības persona, kas atbalsta, iedrošina, motivē un palīdz mentorējamajam attīstīt personību un prasmju potenciālu.

Mērķsadarbības un izglītojošie pasākumi vecākiem – izglītojošu pasākumu īstenošana sociālās atstumtības un PMP riska mazināšanai, lasītprasmes un tekstpratības veicināšanas pasākumi, informatīvās un sociālās kampaņas sabiedrības vai tās atsevišķu mērķa grupu informēšanai, izglītošanai, kā arī konferenču un domnīcu organizēšana, video sižetu veidošana par sociālās atstumtības un PMP riska mazināšanu.

Motivācija – faktoru kopums, kas ietekmē izglītojamā vēlmi, ieinteresētību un mērķtiecību izglītības procesā, nosakot viņa iesaistīšanos, neatlaidību un virzību nepārtraukt mācību procesu un sasniegt izvirzītos mērķus.

Ņirgāšanās jeb **bulings** – izplatītākais vardarbības veids izglītības vidē, kas ietver viena vai vairāku vienaudžu agresīvu uzvedību ilgākā laika periodā ar naidīgu nolūku radīt otram emocionālas ciešanas, izmantojot fizisku, emocionālu vai iedomātu pārspēku. Piedzīvota ņirgāšanās izglītojamajam rada sociālās atstumtības un PMP risku.

Pašvaldības izglītības ekosistēma – sistēma, kuru pašvaldība veido, lai nodrošinātu iedzīvotājiem nepieciešamās zināšanas, prasmes un attieksmes mūža garumā. Pašvaldība attīsta tās vadībā un pārraudzībā mērķtiecīgi strādājošu institūciju kopu, izglītības jomā sadarbojoties ar pašvaldības, privātajām un valsts izglītības iestādēm, darba devējiem, sociālajiem partneriem, nevalstiskajām organizācijām, citām pašvaldībām un to teritorijās esošām izglītības iestādēm, koordinējot izglītības īstenošanu visās izglītības programmās un pakāpēs.

Pašvaldības starpinstitūciju sadarbības grupa – konsultatīva koleģiāla institūcija, kura izveidota katrā pašvaldībā. Sadarbības grupas sastāvā iekļauj pārstāvjus no dažādām institūcijām individuāla gadījuma risināšanai, ja ar izglītības iestādes resursiem dažādu iemeslu dēļ situāciju nav izdevies atrisināt (atbilstoši Ministru kabineta noteikumiem 2017. gada 12. septembra Nr. 545 "Noteikumi par institūciju sadarbību bērnu tiesību aizsardzībā").

PMP risks – faktors vai apstāklis, kas palielina iespēju, ka izglītojamais nepabeigs mācības noteiktajā laikā. Šo risku var veidot dažādi akadēmiskie, sociālie, ekonomiskie vai personiskie izaicinājumi, t. sk. mācību grūtības, atbalsta trūkums, ģimenes problēmas, ekonomiskas grūtības vai motivācijas trūkums, kas var novest pie izstāšanās no izglītības sistēmas pirms izglītības programmas pabeigšanas.

Prevence (arī prevencija) – pasākumi, aktivitātes un darbības, kuru uzdevums ir apsteigt vai novērst sociālās atstumtības un PMP riska rašanos individuālā un kopienas līmenī, veicinot izglītojamā un citu kopienas pārstāvju drošības, labklājības uzturēšanu un uzlabošanu, kā arī iesaisti izglītībā.

Projekts "PuMPuRS" – Darbības programmas "Izaugsme un nodarbinātība" 8.3.4. specifiskā atbalsta mērķa "Samazināt priekšlaicīgu mācību pārtraukšanu, īstenojot preventīvus un intervences pasākumus" projekts Nr. 8.3.4.0/16/I/001 "Atbalsts priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas samazināšanai", kuru Izglītības kvalitātes dienests īstenoja no 2017. gada līdz 2023. gadam.

Projekts "Skola – kopienā" – Eiropas Savienības kohēzijas politikas programmas 2021.—2027. gadam 4.2.3. specifiskā atbalsta mērķa "Sekmēt to, lai – jo īpaši nelabvēlīgā situācijā esošām grupām – būtu vienlīdzīga piekļuve kvalitatīvai un iekļaujošai izglītībai un mācībām un iespēja to iegūt, sākot ar pirmsskolas izglītību un aprūpi un vispārējās izglītības un profesionālās izglītības un mācību gaitā līdz pat augstākajai izglītībai un pieaugušo izglītībai un mācībām, tostarp veicināt mācību mobilitāti visiem un atvieglot piekļūstamības iespējas personām ar invaliditāti" projekts Nr. 4.2.3.1/1/24/I/001 "Skola – kopienā".

Reemigrants – sociālās atstumtības vai PMP riskam pakļauts izglītojamais, kurš ir Latvijas valsts piederīgais (pilsonis, nepilsonis vai Latvijā dzimusi persona) un atgriezies atpakaļ dzīvot Latvijā pēc vismaz viena gada prombūtnes (atskaites gadā).

Sociālā atstumtība – nelabvēlīgs stāvoklis, kas rodas vides nepieejamības, sabiedrības aizspriedumu, stigmatizācijas, piedzīvotas emocionālās un fiziskās vardarbības, valodas barjeras, etniskās piederības vai citu iemeslu dēļ, kas ierobežo indivīda iespējas iekļauties dažādās sociālajās grupās.

Sociālās atstumtības risks – risks, kas ir saistīts ar ierobežojumiem izglītojamajam pilnvērtīgi iekļauties izglītības vidē, jo pastāv sociāla rakstura šķēršļi, kas to liedz, piemēram, ierobežoti resursi, atbalsta trūkums, vides nepieejamība, sabiedrības aizspriedumi, stigmatizācija, emocionālā un fiziskā vardarbība un citi.

Starpresoru sadarbība – starpinstitucionālā sadarbība, iesaistot dažādu nozaru valsts un pašvaldības iestādes, lai koordinētu savstarpējo sadarbību un pieejamos resursus mērķa sasniegšanai.

Supervīzija – ir konsultatīvs un izglītojošs atbalsts, ko profesionālajā kontekstā saņem indivīds, grupa vai organizācija, lai pilnveidotu profesionālo kompetenci, profesionālās darbības kvalitāti un sekmētu profesionālo izaugsmi. Supervīzija ir process, kura ietvaros supervizors un supervizējamais iedziļinās konkrētā, ar profesionālo jomu saistītā situācijā un veic tās analīzi.

Supervizors – noteiktas profesionālās nozares speciālists, kurš papildus ir ieguvis supervizora sertifikātu un kurš organizē supervīzijas, sniedzot pedagogiem, atbalsta personālam, izglītojamo mentoriem, kā arī pašvaldību sadarbības grupām mērķtiecīgi organizētu, profesionālu, konsultatīvu un izglītojošu atbalstu.

Supervizējamais – vispārējās izglītības iestādes un profesionālās izglītības iestādes pedagogs, atbalsta personāls, tai skaitā mentors, un pašvaldības darbinieks, kas iesaistīts Projektā.

Ukrainas civiliedzīvotājs – sociālās atstumtības vai PMP riskam pakļautais izglītojamais, kurš ir Ukrainas civiliedzīvotājs un izceļo no Ukrainas vai kurš nevar atgriezties Ukrainā Krievijas Federācijas izraisītā bruņotā konflikta dēļ šā bruņotā konflikta norises laikā.

Vardarbība – visu veidu fiziska vai emocionāla vardarbība, kas ietekmē bērna veselību, dzīvību, attīstību vai pašcieņu un rada sociālās atstumtības un PMP risku.

Vecāki – izglītojamā likumiskie pārstāvji.

Vietējā kopiena – tādu personu kopums, kuras vieno ģeogrāfiska piederība, kopīgas intereses vai kopīga identitāte, kas ietver gan indivīdus, gan organizācijas, kuru dzīvesvieta, darbības vai intereses ir tieši saistītas ar konkrētas pašvaldības administratīvo teritoriju, ietverot iedzīvotājus, uzņēmējus, nevalstiskās organizācijas, kā arī iestādes, kas sniedz pakalpojumus šajā teritorijā. Efektīvai pašvaldības pārvaldībai nepieciešama cieša sadarbība ar vietējo kopienu, respektējot tās vajadzības un veicinot pilsonisko līdzdalību. Projekta kontekstā vietējā kopiena ir izglītības iestādes apkaimes iedzīvotāji savā sociālajā vidē.

IEVADS

Eiropas Savienības kohēzijas politikas programmas 2021.–2027. gadam 4.2.3. specifiskā atbalsta mērķa "Sekmēt to, lai – jo īpaši nelabvēlīgā situācijā esošām grupām – būtu vienlīdzīga piekļuve kvalitatīvai un iekļaujošai izglītībai un mācībām un iespēja to iegūt, sākot ar pirmsskolas izglītību un aprūpi un vispārējās izglītības un profesionālās izglītības un mācību gaitā līdz pat augstākajai izglītībai un pieaugušo izglītībai un mācībām, tostarp veicināt mācību mobilitāti visiem un atvieglot piekļūstamības iespējas personām ar invaliditāti" sasniegšanai tiek īstenots 4.2.3.1. pasākums "Integrēta "skola-kopiena" sadarbības programma atstumtības riska mazināšanai izglītības iestādēs" (turpmāk – Projekts).

Projekts tiek īstenots, ievērojot Eiropas Savienības fondu 2021.–2027. gada plānošanas perioda vadības likumā un Ministru kabineta 2024. gada 16. jūlija noteikumos Nr. 483 "Eiropas Savienības kohēzijas politikas programmas 2021.–2027. gadam 4.2.3. specifiskā atbalsta mērķa "Sekmēt to, lai – jo īpaši nelabvēlīgā situācijā esošām grupām – būtu vienlīdzīga piekļuve kvalitatīvai un iekļaujošai izglītībai un mācībām un iespēja to iegūt, sākot ar pirmsskolas izglītību un aprūpi un vispārējās izglītības un profesionālās izglītības un mācību gaitā līdz pat augstākajai izglītībai un pieaugušo izglītībai un mācībām, tostarp veicināt mācību mobilitāti visiem un atvieglot piekļūstamības iespējas personām ar invaliditāti" 4.2.3.1. pasākuma "Integrēta "skola-kopiena" sadarbības programma atstumtības riska mazināšanai izglītības iestādēs" īstenošanas noteikumi" noteikto.

Projekta Nr. 4.2.3.1/1/24/I/001 nosaukums ir **"Skola – kopienā"**. Finansējuma saņēmējs Projekta īstenošanai ir Valsts izglītības attīstības aģentūra (turpmāk – Finansējuma saņēmējs).

Projektu īsteno Valsts izglītības attīstības aģentūras Mācību atbalsta un iekļaujošās izglītības departamenta Projekta vadības un īstenošanas nodaļa (turpmāk – Projekta īstenotājs).

Lai atvieglotu un sekmētu savstarpējo sadarbību un Projekta ieviešanu, ir izstrādātas vadlīnijas "**Projekta "Skola – kopienā" darbību īstenošanas vadlīnijas sadarbības partneriem**" (turpmāk – Vadlīnijas), kas paredzētas pašvaldību un izglītības iestāžu pārstāvjiem un ir saistošas visiem sadarbības partneriem, kas noslēguši sadarbības līgumu par dalību Projektā.

Projekta **mērķis** ir attīstīt integrētu skolas-kopienas jeb pašvaldības izglītības ekosistēmas pieeju, veicinot starpinstitūciju sadarbību un izglītojamā vecāku iesaisti izglītības procesā, lai nodrošinātu koordinētu rīcību sociālās atstumtības un priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas (turpmāk – PMP) riska mazināšanai izglītojamajiem un sekmētu vispārējās pamatizglītības un vidējās izglītības satura apguvi.

Projekta **mērķgrupa** ir vispārējās izglītības iestāžu (t.sk. privātskolu) izglītojamie no 1. līdz 12. klasei, kā arī profesionālās izglītības iestāžu un profesionālās izglītības programmas īstenojošo vispārējās izglītības iestāžu izglītojamie no 1. līdz 4. kursam. Mērķa grupā neietilpst pirmsskolas, tālmācības, profesionālās ievirzes, profesionālās pilnveides, profesionālās tālākizglītības un profesionālās augstākās izglītības programmu izglītības iestāžu izglītojamie. Mērķa grupas izglītojamie vispārējās izglītības un profesionālās izglītības programmas apgūst klātienes formā.

Projekts tiek īstenots, piesaistot **sadarbības partnerus:**

1. Latvijas Republikas valstspilsētu un novadu pašvaldības;
2. valsts un valsts augstskolu dibinātas profesionālās izglītības iestādes;
3. valsts dibinātas vispārējās izglītības iestādes;
4. valsts augstskolu dibinātas vispārējās izglītības iestādes;
5. privātās vispārējās vai profesionālās izglītības iestādes

(turpmāk – Sadarbības partneri).

Lai noslēgtu sadarbības līgumu, Projekta sadarbības partneriem jāatbilst šādiem kritērijiem:

1. **pašvaldība** – izstrādājusi PMP prevences sistēmas un ieviešanas plānu, apzinājusi un raksturojusi esošo situāciju attiecībā uz PMP izglītības iestādē, un iesniegusi apliecinājumu par dalību Projektā. Plāns jāpublicē pašvaldības tīmekļvietnē pirms iesaistes Projektā;
2. **izglītības iestāde** – apzinājusi un raksturojusi esošo situāciju attiecībā uz PMP izglītības iestādē, un iesniegusi apliecinājumu par dalību Projektā;
3. Sadarbības partnerim sadarbības līguma slēgšanas brīdī saskaņā ar Valsts ieņēmumu dienesta administrēto nodokļu (nodevu) parādnieku datubāzē pieejamo informāciju **nav nodokļu parādu**, kas kopsummā pārsniedz 150 EUR.

Projektā ietvertās **darbības:**

1. Atbalsts starpresoru sadarbības stiprināšanai, attīstot integrētu skolas-kopienas jeb pašvaldības izglītības ekosistēmas pieeju, veicinot **starpinstitūciju sadarbību** un izglītojamā vecāku iesaisti izglītības procesā, lai nodrošinātu koordinētu rīcību sociālās atstumtības un PMP riska mazināšanai izglītojamajiem un sekmētu vispārējās pamatizglītības un vidējās izglītības satura apguvi, kā arī veicinot starpinstitūciju sadarbības mehānisma pilnveidi pašvaldībās un preventīvajā darbā iesaistīto speciālistu sadarbību pašvaldības un izglītības iestādes līmenī, ietverot:
   - rekomendāciju izstrādi;
   - mācības par starpresoru sadarbības veicināšanu;
   - pieredzes apmaiņas darbnīcas.
2. Grupu **supervīziju** īstenošana pedagogiem, atbalsta personālam, sociālajiem darbiniekiem un izglītojamo mentoriem.
3. Izglītojamo **mentoru mācību programmas** izstrāde un īstenošana.
4. **Individualizēta atbalsta sniegšana** vispārējās izglītības iestāžu izglītojamajiem no 1. līdz 12. klasei, kā arī profesionālās izglītības iestāžu un profesionālās izglītības programmas īstenojošo vispārējās izglītības iestāžu izglītojamajiem no 1. līdz 4. kursam, kuriem ir konstatēts sociālās atstumtības vai PMP risks saskaņā ar individuālu plānu:
   - pedagoga, speciālā pedagoga un skolotāja logopēda atbalsts izglītojamajiem individuāli vai grupās **lasītprasmes un tekstpratības veicināšanai** 1.–6. klasē;
   - pedagoga **konsultācijas mācību priekšmetos** individuāli vai grupās izglītojamajiem, kuri par vispārējās pamatizglītības programmas apguvi ir saņēmuši tikai liecību un atkārtoti mācās 9. klasē vai ir uzņemti profesionālās izglītības iestādē, kā arī izglītojamajiem 6.–9.klasē vai 1.–2. kursā, kuriem pastāv nesekmības risks;
   - izglītības un skolu psihologa, sociālā pedagoga, pedagoga palīga, speciālā pedagoga, pedagoga karjeras konsultanta, bibliotekāra, skolotāja logopēda, zīmju valodas tulka un ergoterapeita individuāls **konsultatīvais atbalsts** pēc nepieciešamības mērķa grupas izglītojamajiem;
   - izglītojamo mentoru programmas apguvuša **izglītojamo mentora individuāls atbalsts** izglītojamajiem no 10 gadu vecuma.
5. **Iniciatīvu projektu un Partnerības projektu** īstenošana, tostarp nodrošinot darbu ar reemigrantiem, imigrantiem un mazākumtautībām.
6. **Interaktīvā rīka attīstīšana**.
7. **Mērķsadarbības un izglītojošo pasākumu vecākiem īstenošana**.
8. **Komunikācijas un vizuālās identitātes nodrošināšanas pasākumi** par Projekta

īstenošanu.

9. Projekta vadības un īstenošanas nodrošināšana.

Šo **vadlīniju mērķis** ir:

- attīstīt izpratni par Projektā plānotajiem pasākumiem un aktivitātēm, kā arī veicināt savstarpēju sadarbību;
- atbalstīt Sadarbības partnerus dokumentu sagatavošanā un iesniegšanā Finansējuma saņēmējam.

Lai varētu veikt preventīvus un intervences pasākumus, jau mācību gada sākumā izglītības iestādei jāizveido sociālās atstumtības un PMP riska grupas izglītojamo saraksts, kas var tikt papildināts mācību gada gaitā. Tāpat būtiska loma ir datu uzkrāšanai un analīzei mācību gada beigās, lai varētu identificēt katra izglītojamā stiprās puses, sasniegumus un progresu vai riska faktorus un plānot atbalsta sniegšanu, kā arī noteikt galvenos izaugsmi ietekmējošos faktorus un piedāvāt efektīvākos risinājumus tālākai attīstībai un pasākumu plānošanai. Individualizētas pieejas nodrošināšanai svarīga ir pieejamo resursu apzināšana un pilnveidošana, t. sk. ietverot arī digitālos resursus.

Sadarbības partneriem ir būtiska loma izglītojamo mācību sasniegumu veicināšanā un atbalsta pasākumu nodrošināšanā mācīšanās grūtību gadījumos, t. sk. plānojot un nodrošinot mācību vides pieejamību.

Sadarbības partneri Projektā var iesaistīties visā Projekta īstenošanas laikā, noslēdzot sadarbības līgumu.

Lai nodrošinātu efektīvu un sekmīgu Projekta aktivitāšu īstenošanu, visiem Sadarbības partneriem ir jāizstrādā detalizēts iekšējās kontroles sistēmas (turpmāk – IKS) apraksts. IKS ir praktisks Sadarbības partneru izstrādāts dokuments, kas nodrošina Projekta īstenošanas pārskatāmību, iekšējo kārtību, efektīvu risku identificēšanu un pārvaldību. IKS jānosaka iekšējās kontroles principi, procedūras un mehānismi, kas attiecināmi uz Projekta uzraudzību, finanšu vadību un atbildības sadalījumu. IKS apraksta izstrādē jāņem vērā Sadarbības partnera noteikto dokumentu pārvaldības, finanšu dokumentu aprites un citu būtisko procesu kārtība, lai nodrošinātu, ka apraksts atspoguļo Sadarbības partnera faktisko un aktuālo situāciju un ir pielāgots tā vajadzībām.

Plānots, ka Projekta rezultātā Sadarbības partneri būs ieviesuši un nodrošinās sistēmisku atbalstu sociālās atstumtības un PMP riska mazināšanai. Rezultāti sasniedzami projekta īstenošanas laikā no **2024. gada 1. jūlija līdz 2029. gada 31. augustam**. Par Projekta aktivitātēm informācija būs pieejama Projekta tīmekļvietnēs https://www.skola-kopiena.lv/; https://www.viaa.gov.lv/lv/projekts/skola-kopiena un sociālajos medijos.

Projekta kopējais budžets:

Eiropas Sociālā fonda Plus (turpmāk – ESF+) Pasākuma ietvaros plānotais un pieejamais kopējais attiecināmais finansējums ir 29 545 252 EUR, tai skaitā ESF+ finansējums – 25 113 464 EUR un valsts budžeta līdzfinansējums – 4 431 788 EUR, ietverot elastības finansējumu.

Vadlīnijās ietverta informācija un atsauce uz SAM 8.3.4 projekta "PuMPuRS" ietvaros izstrādātā dokumenta "Metodoloģiskās vadlīnijas darbam projektā "Atbalsts priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas samazināšanai" (8.3.4.0/16/i/001)" materiāliem un pielikumiem.

Vadlīnijas izstrādāja Projekta komanda: Sigita Upmale, Madara Saka, Ivans Jānis Mihailovs, Liesma Ose, Andrejs Lūkins, Ļubova Brežģe, Elita Uzulēna, Māra Liepniece. Vadlīniju aktualizēšanā iesaistās visa Projekta komanda. Vēršam uzmanību, ka Vadlīnijas var tikt precizētas un papildinātas projekta īstenošanas laikā līdz **2029. gada pirmajam ceturksnim**.

SITUĀCIJAS ANALĪZE

Darbības programmas "Izaugsme un nodarbinātība" 8.3.4. specifiskā atbalsta mērķa "Samazināt priekšlaicīgu mācību pārtraukšanu, īstenojot preventīvus un intervences pasākumus" (turpmāk – 8.3.4. SAM) projektā Nr. 8.3.4.0/16/I/001 "Atbalsts priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas samazināšanai" (turpmāk – projekts "PuMPuRS"), kas tika īstenots no 2017. gada līdz 2023. gadam, tika sniegts atbalsts gan pašvaldību un valsts profesionālās izglītības iestādēm PMP prevences sistēmas izveidei, gan pedagogiem darbā ar projekta "PuMPuRS" mērķa grupas izglītojamajiem. Projekta "PuMPuRS" ietvaros PMP riskam pakļautiem izglītojamajiem tika nodrošināts individuāls ekonomisks (atlīdzināti sabiedriskā transporta biļešu, ēdināšanas, naktsmītnes, individuālo mācību līdzekļu iegādes, individuālās lietošanas priekšmetu iegādes izdevumi) un konsultatīvs (mācību priekšmetos un nepieciešamo speciālistu – pedagoga, psihologa, sociālā pedagoga, pedagoga palīga, speciālās izglītības pedagoga, surdotulka, asistenta, logopēda, ergoterapeita) atbalsts. Izglītojamie varēja arī iesaistīties jaunatnes iniciatīvu projektos ārpus formālās izglītības, ko īstenoja jaunatnes organizācijas un biedrības vai nodibinājumi, kas veic darbu ar jaunatni.

Pēc projekta "PuMPuRS" īstenošanas beigām 2023. gada 31. decembrī tika secināts, ka nepieciešams plānot turpmāku atbalstu PMP riska samazināšanai, tostarp mazinot vērojamo nevienlīdzību dzimumu un teritoriālajā dalījumā. PMP īpatsvars ir būtiski atšķirīgs pilsētās un laukos, vienlaikus novērojama arī sociālekonomiska plaisa starp izglītības iestādēm. Šī tendence ir stabila un negatīvi ietekmē arī iedzīvotāju turpmāko dalību izglītības aktivitātēs mūža garumā. Izglītības un zinātnes ministrijas (turpmāk – IZM) 2016. gada konceptuālajā ziņojumā "Par politikas alternatīvu veidošanu priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas problēmas risināšanai, lai nodrošinātu 8.3.4. SAM specifiskā atbalsta mērķa "Samazināt priekšlaicīgu mācību pārtraukšanu, īstenojot preventīvus un intervences pasākumus" ieviešanu"[1] tika minētas divas grupas, kas ir saistītas ar PMP:

1. obligātā izglītības vecumā esoši bērni, kuri nav reģistrēti nevienā izglītības iestādē;
2. izglītojamie, kuri ir reģistrēti izglītības iestādēs, taču neattaisnotu iemeslu dēļ kavē mācības. Pēdējā no šīm grupām tiek uzskatīta par augsta riska grupu.

Saskaņā ar Izglītības likuma 4. pantā noteikto Latvijā ir obligāta bērnu sagatavošana pamatizglītības ieguvei no piecu gadu vecuma un pamatizglītības iegūšana vai pamatizglītības iegūšanas turpināšana līdz 18 gadu vecuma sasniegšanai. Eiropas Savienības "Padomes secinājumi par priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas mazināšanu un panākumu skolā veicināšanu" norāda, ka PMP parasti izraisa vairāki, bieži vien savstarpēji saistīti personiski, sociāli, ekonomiski, kultūras, izglītības, ar dzimumu un ģimeni saistīti faktori, un tā ir saistīta ar kumulatīvas atstumtības situācijām, kuru izcelsme bieži meklējama agrīnā bērnībā[2].

Nozīmīga agrīnās intervences komponente ir lasītprasmes un tekstpratības stiprināšana. Agrīna lasītprasmes intervence palīdz izglītojamajiem ar vāju sniegumu uzlabot lasīšanas un rakstīšanas prasmes, kas veido nepieciešamo pamatu sekmīgai visu mācību priekšmetu apguvei. Zema lasītprasme rada augstu sociālās atstumtības un PMP risku un korelē ar nabadzību, noziedzību un bezdarbu. Starptautiskā lasītprasmes novērtēšanas pētījuma IEA PIRLS (turpmāk – PIRLS) 2021 dati liecina, ka Latvijas skolēnu vidējie sasniegumi lasītprasmē ir

[1] https://likumi.lv/ta/id/281991-par-konceptualo-zinojumu-par-politikas-alternativu-veidosanu-priekslaicigas-macibu-partrauksanas-problemas-risinasanai

[2] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:52015XG1215(03)&from=EN

augstāki par pētījuma dalībvalstu vidējiem sasniegumiem. Tomēr kopš iepriekšējā mērījuma 2016. gadā Latvijai ir nozīmīgs sasniegumu kritums (skat. *1. attēlu*).

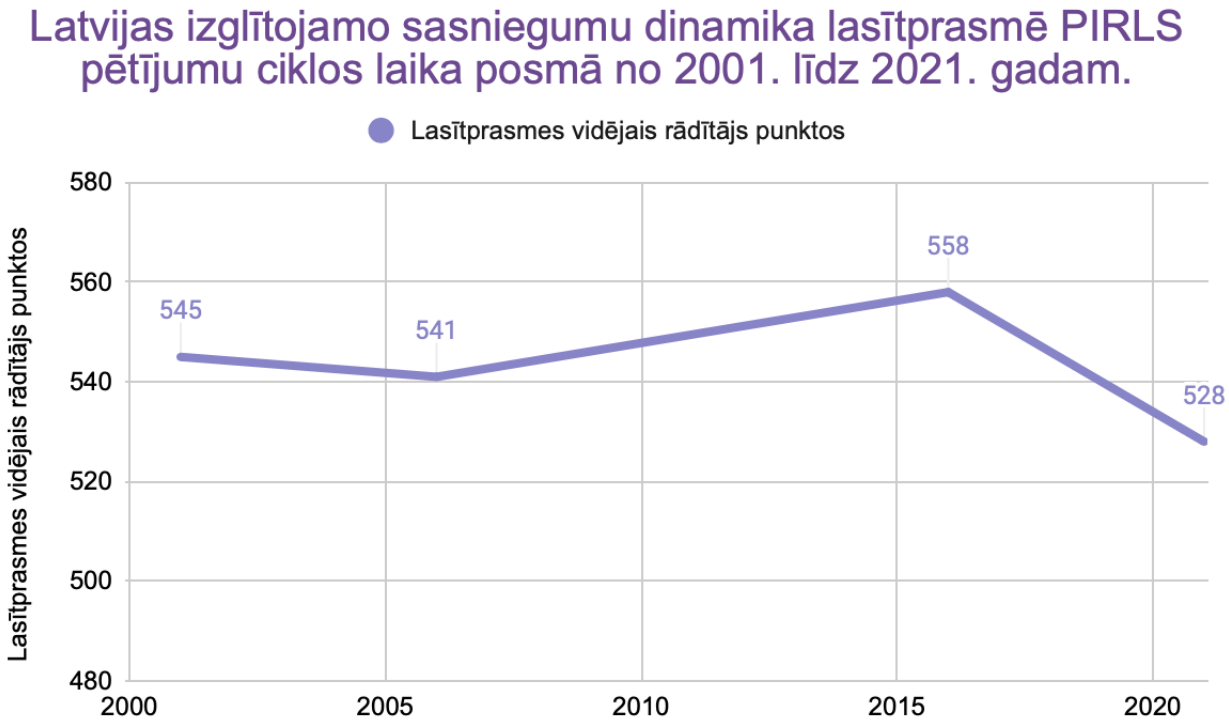

1. attēls

Latvijas izglītojamo sasniegumu dinamika lasītprasmē PIRLS pētījumu ciklos laika posmā no 2001. līdz 2021. gadam. (Avots: htpps://pirls2021.org/results)

Līdz 2023. gadam PIRLS pētījuma ciklos Latvija ir piedalījusies četras reizes (2001., 2006., 2016. un 2021. gadā, izlaižot 2011. gada pētījuma ciklu). Vērtējot Latvijas sasniegumu dinamiku PIRLS pētījumu ciklos, lasītprasmes vidējais rādītājs 2021. gadā ir viszemākais, proti, pēc PIRLS datiem zemo līmeni (400 punkti) sasniedz 94 % Latvijas izglītojamo, vidējo līmeni (475 punkti) sasniedz 78 % izglītojamo, augsto līmeni (550 punkti) sasniedz 40 % Latvijas izglītojamo, un augstāko līmeni (625 punkti) – 8 %. 2021. gadā izglītojamo daļa, kas nesasniedza zemāko lasītprasmes līmeni, ir 6 %, tātad **aptuveni katrs septiņpadsmitais izglītojamais nesaprot lasīto**[3].

Pēc "Latvija OECD Starptautiskajā skolēnu novērtēšanas programma PISA" 2022. gada pētījuma datiem, kurā tiek vērtētas Latvijas izglītojamo zināšanas un prasmes starptautiskā kontekstā, koncentrējoties uz kompetenču izvērtēšanu trīs galvenajās jomās, 10,6 % izglītojamo uzrāda zemu novērtējumu visos pārbaudes priekšmetos – matemātikas, lasītprasmes un dabaszinātņu pārbaudēs.

Lai uzlabotu sniegumu, jau **agrīni nepieciešams attīstīt izglītojamo lasītprasmi un tekstpratību kā pamatprasmi**, kas palīdzēs veiksmīgi apgūt citus mācību priekšmetus. Sniedzot atbalstu lasītprasmei un tekstpratībai, iespējams mazināt sociālās atstumtības un PMP risku, veicinot iespējas nākotnē sasniegt augstāku akadēmisko zināšanu līmeni un iesaisti nodarbinātībā.

[3]https://www.izm.gov.lv/lv/iea-pirls

Izglītības attīstības pamatnostādņu 2021.–2027. gadam "Nākotnes prasmes nākotnes sabiedrībai" (turpmāk – IAP2027) virsmērķis paredz "nodrošināt kvalitatīvas izglītības iespējas visiem Latvijas iedzīvotājiem, lai veicinātu viņu potenciāla attīstību un īstenošanu mūža garumā un lai veidotu viņu spēju mainīties un atbildīgi vadīt pastāvīgās pārmaiņas sabiedrībā un tautsaimniecībā". Pēc Centrālās statistikas pārvaldes (turpmāk – CSP) datiem 2023. gadā **6,8 % pamatskolu beigušo un 36,9 % vidusskolu beigušo jauniešu neturpina tālāku izglītības ieguvi**. 2023./2024. mācību gadā 324,3 tūkstoši iedzīvotāju mācījās vispārizglītojošajās skolās, profesionālās un augstākās izglītības iestādēs, no tiem 68,1 % jeb 220,8 tūkstoši bija vecumā līdz 17 gadiem[4]. 2023. gada ienākumu un dzīves apstākļu statistikas dati liecina, ka Latvijā 2022. gadā nabadzības vai sociālās atstumtības riskam bija pakļauti 20,3 % bērnu līdz 17 gadu vecumam[5]. IAP2027 sasaistē ar Latvijas Nacionālajā attīstības plānā 2021.–2027. gadam noteiktajiem rādītājiem, kā arī ar Izglītības kvalitātes monitoringa sistēmas rādītājiem nosaka jauniešu (18–24 gadus veci), kas neturpina izglītību, koprādītāju: 2024. gadā – 7 % un 2027. gadā – 5 %, kā arī rādītāju grupā ar lielāko jauniešu proporciju, kas neturpina izglītību.

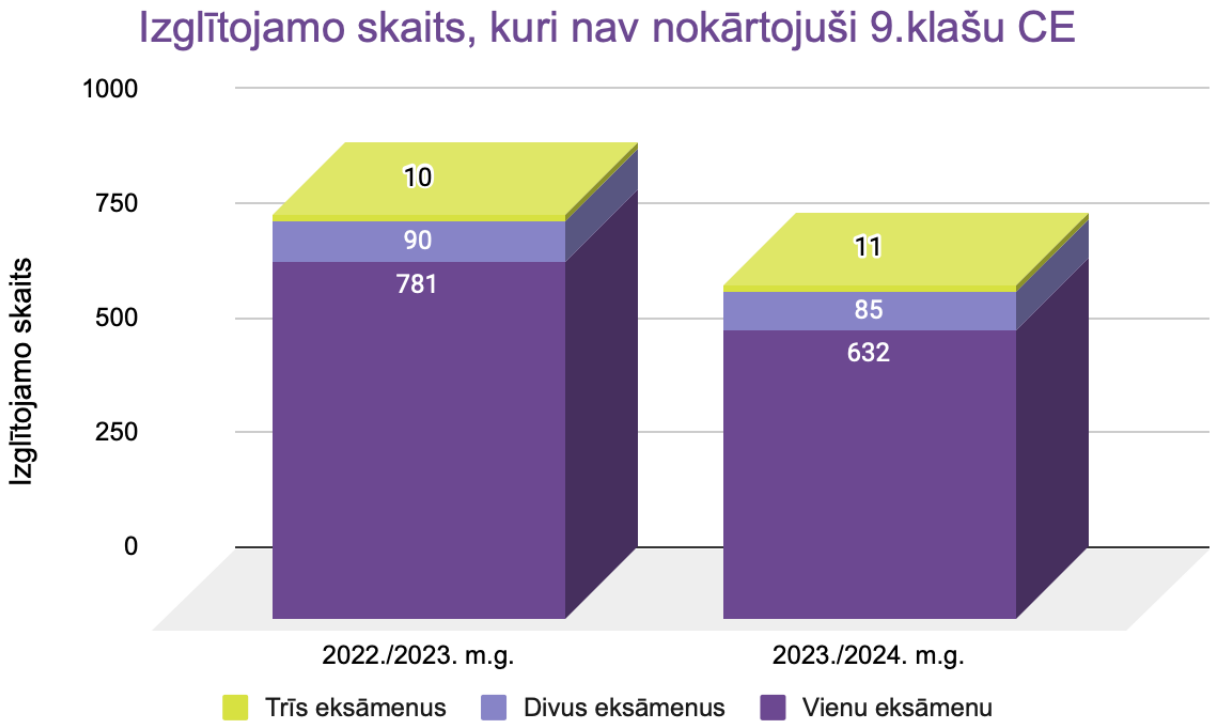

2. attēls

Izglītojamo skaits, kuri nav nokārtojuši kādu no centralizētajiem eksāmeniem 2022.–2023. un 2023.–2024. m. g. (Avots: VIIS dati)

(vīrieši, kas dzīvo laukos): 2024. gadā – 12 % un 2027. gadā – 10 %. Lai gan Latvijā 2022. gadā PMP jauniešu vecumā no 18 līdz 24 gadiem īpatsvars kopumā ir zemāks par vidējo Eiropā, "Padomes Rezolūcija par stratēģisku satvaru Eiropas sadarbībai izglītības un mācību jomā ceļā uz Eiropas izglītības telpu un turpmāk (2021–2030)" izvirza mērķi panākt, ka līdz 2030. gadam "PMP ir mazāks par 9 %". Līdz ar to ir **nepieciešams turpināt sistēmisku un koordinētu**

[4]https://stat.gov.lv/lv/statistikas-temas/iedzivotaji/iedzivotaju-skaits/publikacijas-un-infografikas/21283-berni-latvija
[5]https://www.csp.gov.lv/lv/jaunums/csp-aptaujas-iedzivotajus-par-ienakumiem-un-dzives-apstakliem-1

atbalstu sociālās atstumtības un PMP riska samazināšanai, lai veicinātu Latvijas bērnu un jauniešu vienlīdzīgu piekļuvi iekļaujošai un kvalitatīvai izglītībai. Turklāt jāņem vērā, ka salīdzinājumā ar 2022. gada datiem ir palielinājies PMP jauniešu īpatsvars. Saskaņā ar CSP datiem 2023. gadā mācības pārtraukušo jauniešu īpatsvars 18 – 24 gadu vecumā Latvijā kopumā ir 7,7 % (10 % vīriešu un 5,5 % sieviešu; 7,2 % pilsētās un 8,9 % lauku teritorijās).

Ņemot vērā projekta "PuMPuRS" noslēguma ziņojumā sniegto PMP risku klasifikāciju, arī izglītojamie, kuri par vispārējās pamatizglītības programmas apguvi ir saņēmuši tikai liecību un atkārtoti mācās 9. klasē vai ir uzņemti profesionālās izglītības iestādēs, var tikt atzīti par PMP riskam pakļautiem izglītojamajiem. **2022./2023. mācību gadā 9. klases centralizētos eksāmenus** (turpmāk – CE) (vienu vai vairākus) **nenokārtoja 881 izglītojamais**, t. sk. 781 izglītojamais nenokārtoja vienu centralizēto eksāmenu, 90 izglītojamie nenokārtoja divus CE un 10 izglītojamie nenokārtoja visus trīs CE (skat. *2.attēlu*).

Balstoties uz pieejamo informāciju**, atkārtoti mācības 2023./2024. mācību gadā turpina 834 izglītojamie, no kuriem, atkārtoti mācoties 9. klasē, CE nokārtoja 763 izglītojamie, tātad atkārtoti CE nenokārtoja 71 izglītojamais jeb 8.52 %**. 2023./2024. mācību gadā 9. klases CE matemātikā nenokārtoja 593 izglītojamie, latviešu valodā – 88, svešvalodā – 156 izglītojamie (skat. *3. attēlu*).

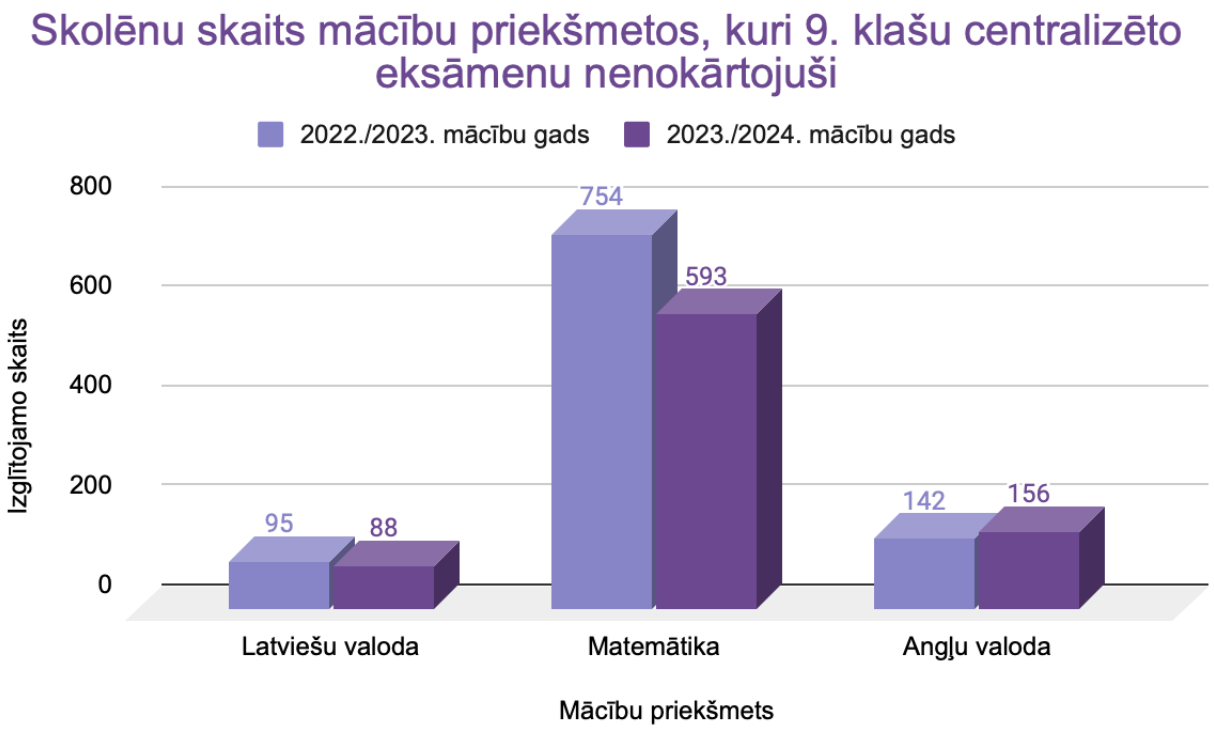

3. attēls.
Izglītojamo skaits, kuri nav nokārtojuši centralizēto eksāmenu kādā no mācību priekšmetiem 2022.–2024. m. g. (Avots: VIIS dati)

Pēc VIIS datiem 2024. gadā 9. klasē atkārtoti mācījās 674 izglītojamie, un 22 izglītojamie ir iestājušies profesionālās izglītības iestādēs. Lai uzlabotu esošo situāciju, kura attēlota *3. attēlā*, **tieši šiem izglītojamajiem jāpievērš lielāka uzmanība un Projekta ietvaros jānodrošina dažādi atbalsta pasākumi**, kā arī jāseko līdzi akadēmiskajiem sasniegumiem.

Latvijā, norisinoties skolu tīkla sakārtošanai un pārejai uz mācībām valsts valodā, ir būtiski veicināt bērnu un jauniešu sociālu iekļaušanu un labbūtību izglītības procesā, lai samazinātu sociālās atstumtības un PMP risku un sekmētu Izglītības likuma 5. panta otrajā daļā noteiktās izglītojamā "tiesības iegūt izglītību katrā nākamajā pakāpē, secīgi pārejot no vienas izglītības pakāpes uz otru"[6]. Turklāt ir būtiski pievērst uzmanību jau agrīnai ar mācībām un izglītības ieguvi saistītu problēmu identificēšanai un novēršanai, lai mazinātu iespējamos riskus un veicinātu sekmīgu izglītojamo pāreju no vienas klases nākamajā. Vienlaikus bez uzmanības nevar atstāt arī izglītojamos, kuri iepriekš mācības apguvuši mazākumtautību izglītības programmās, jo valodas barjera var apgrūtināt mācību vielas izpratni, kas negatīvi ietekmē viņu motivāciju un iesaisti mācību procesā, attiecīgi veicinot sociālās atstumtības un PMP riska iespējas.

PMP ietver daudzveidīgu risku kopumu – sociālās vides un veselības riski, ekonomiskie riski, ar ģimeni saistītie riski, kas pārsniedz ar mācību darbu un izglītības iestādes vidi saistīto ietvaru. Pēc projekta "PuMPuRS" starprezultātu novērtējuma ir identificēti vairāki aspekti, kurus nepieciešams pilnveidot, lai risinātu PMP izaicinājumus:

- palīdzēt izveidot pieeju, kā izglītības iestādēm identificēt, uzraudzīt un risināt ar mācībām nesaistītus sociālās atstumtības un PMP riskus;
- stiprināt bērnu un jauniešu izglītības ieguves procesā un tiesību aizsardzībā iesaistīto pušu sadarbību, lai apzinātu sociālās atstumtības un PMP riskam pakļautus izglītojamos un laikus sniegtu viņiem nepieciešamo atbalstu;
- pilnveidotu iesaistīto pušu zināšanas un prasmes darbam ar mērķa grupas izglītojamajiem, tostarp arī darbam neviendabīgā izglītības vidē – dažādības vadīšanai gan klases (kursa), gan izglītības iestādes, gan pašvaldības mērogā;
- uzlabot vai pilnveidot procedūras koordinētai rīcībai dažādu situāciju (arī problēmsituāciju) risināšanai, tostarp fiziskas un emocionālas vardarbības gadījumu mazināšanai bērnu un jauniešu vidū izglītības iestādēs.

Bērnu un jauniešu drošību un attīstību būtiski ietekmē dažādi vides, sociālie un bioloģiskie faktori, tāpat arī negatīva bērnībā gūta pieredze. Ir svarīgi akcentēt, ka bērnībā piedzīvotai vardarbībai ir ne vien tūlītējas negatīvas sekas, bet arī ilgstoša un potenciāli nelabvēlīga ietekme uz iesaistīto personu veselību un labklājību. Šāda traumatiska pieredze bieži saistās ar zemāku veselības un personības pašvērtējumu, paaugstinātu pārmērīgas alkohola lietošanas risku, vielu un procesu atkarībām, antisociālu uzvedību, psihoemocionālās veselības problēmām, kā arī pašnāvības mēģinājumiem vēlākā dzīves posmā.

Viens no būtiskākajiem sociālās atstumtības un PMP iemesliem ir Viens no būtiskākajiem sociālās atstumtības un PMP iemesliem ir **emocionāla un fiziska vardarbība**. Izplatītākais vardarbības veids – **ņirgāšanās izglītības vidē** jeb tā sauktais *bulings*, kas ir viena vai vairāku bērnu agresīva uzvedība ilgākā laika periodā ar naidīgu nolūku radīt otram emocionālas ciešanas, izmantojot fizisku, emocionālu vai iedomātu pārspēku. Ņirgāšanās sekas var ietekmēt gan upuri un vērotājus, gan pāridarītāju, t. sk. tālākajā dzīvē, kā arī tā var būt saistīta ar citām problēmām, ar kurām ikdienā saskaras izglītojamie.

Pētījumos ir konstatēts, ka bērni un pusaudži, kuri ir cietuši no ņirgāšanās, daudz biežāk dzīves laikā piedzīvo dažādus psihiskās veselības traucējumus, piemēram, depresiju, trauksmi, bezmiegu, zemu pašvērtējumu, ēšanas traucējumus. Ņirgāšanās var izraisīt biežāku slimošanu vai izvairīšanos no saskarsmes ar vienaudžiem, veicina pārmērīgu viedierīču lietošanas risku, kā arī atkarību izraisošo vielu lietošanas uzsākšanas un agresīvas uzvedības risku. Tāpat ņirgāšanās palielina risku iesaistīties vardarbīgās vai noziedzīgās attiecībās vai rīcībā, kā arī var veicināt

[6]https://likumi.lv/ta/id/50759-izglitibas-likums

vēlmi izdarīt paškaitējumu, t. sk. tālākajā dzīves posmā[7,8]. Arī citi vardarbības veidi, piemēram, piedzīvota seksuālā izmantošana nepilngadīgai personai, var radīt psihoemocionālu traumu, kas ietekmē turpmāko izglītības procesu[9,10].

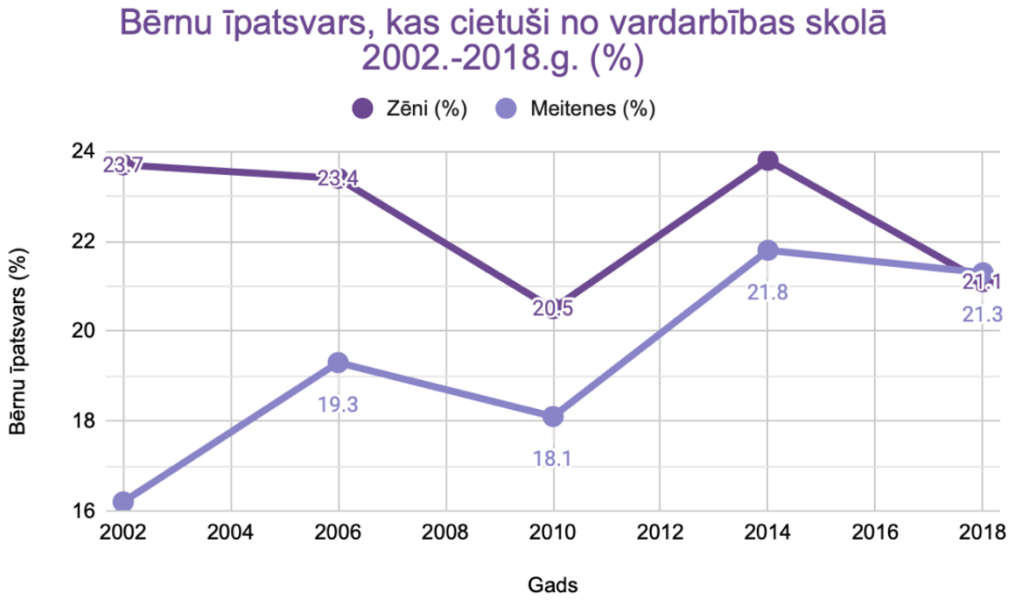

4. attēls

Latvijas skolēnu veselības paradumu pētījums 2017./2018. mācību gada aptaujas rezultāti un tendences. (Avots: SPKC Latvijas skolēnu veselības paradumu pētījuma aptaujas dati)

Slimību profilakses un kontroles centra (turpmāk – SPKC) 2022./2023. mācību gada Starptautiskajā skolēnu veselības paradumu pētījumā (*Health Behaviour in School-aged Children* (HBSC)) iekļauti dati par Latvijas skolēnu veselības paradumiem, tostarp ņirgāšanās un kiberņirgāšanās izplatību izglītības vidē. Pēdējie pētījuma dati liecina, ka situācija kopumā uzlabojas, lai gan joprojām 19,8 % Latvijas skolēnu vecuma grupā 11–15 gadi norādījuši, ka pēdējo pāris mēnešu laikā ir cietuši no fiziskas vai emocionālas vardarbības skolā jeb **vidēji katrs piektais Latvijas pusaudzis ir piedzīvojis ņirgāšanos skolā.** Dati liecina, ka samazinājies to skolēnu īpatsvars, kuri paši ir ņirgājušies par vienaudžiem – ja 2019. gadā tie bija 16,8 %, tad 2024. gada pētījumā šis rādītājs mazinājies līdz 14,8 %. Pētījums apstiprina, ka, pieaugot vecumam, zēni biežāk ņirgājas par vienaudžiem. Pētījuma dati joprojām apliecina plašo ņirgāšanās izplatību izglītības vidē, pamatojot nepieciešamību turpināt mērķtiecīgas, ilgtspējīgas un preventīvas aktivitātes izglītības vidē, lai samazinātu vardarbības izplatības risku un uzlabotu izglītojamo drošību un labbūtību (skat. *4. attēlu*)[11,12].

Arī pētījumā "Latvija OECD Starptautiskajā skolēnu novērtēšanas programmā PISA 2022 – pirmie rezultāti un secinājumi" minēts, ka jau 2015. gada PISA rezultāti parādīja, ka Latvijas izglītības iestādēs ļoti izplatīta problēma ir pusaudžu ņirgāšanās un stundu kavēšana bez

[7]https://www.prevnet.ca/sites/prevnet.ca/files/prevnet_facts_and_tools_for_schools_rev_apr2021.pdf
[8]https://www.rsu.lv/sites/default/files/dissertations/Toms_Pulmanis_promocijas_darbs.pdf
[9]https://centrsdardedze.lv/jaunumi/kas-jazina-vecakiem-par-seksualas-vardarbibas-pret-bernu-noversanu/
[10]https://centrsdardedze.lv/jaunumi/konferences-laika-aktualizetie-socialo-darbinieku-jautajumi-ekspertu-atbildes-uz-tiem/
[11]https://www.spkc.gov.lv/lv/media/4267/download
[12] https://www.spkc.gov.lv/lv/media/21564/download?attachment

attaisnojoša iemesla. Kaut arī PISA 2022 rezultāti liecina, ka fiziska un emocionāla vardarbība un kavējumu biežums Latvijas skolās ir nedaudz samazinājies, **aptaujas dati liecina, ka Latvijā 35 % piecpadsmitgadīgo jauniešu cieš no ņirgāšanās vismaz dažas reizes mēnesī, kas joprojām ir viens no augstākajiem rādītājiem starp OECD un ES valstīm**[13]. Ņirgāšanās izplatības mazināšanai izglītības vidē un tās novēršanai ir būtiski, ka pāridarītāji attīsta sociāli emocionālās prasmes, piemēram, sadarbību, komunikāciju, empātiju, disciplinēšanu, kā arī iemaņas pozitīvu un cieņpilnu attiecību veidošanā un uzturēšanā. Izglītojamie, kuri spēj just līdzi, apzinās, ka ņirgāšanās sāpina citus, mazāk atbalsta pāridarītāju vai īsteno šādu rīcību.

Saskaņā ar Starptautiskās matemātikas un dabaszinātņu izglītības tendenču attīstības pētījuma TIMSS rezultātiem (publicēti 2023. gada decembrī) secināms, ka situācija Latvijā pamazām sāk uzlaboties. Pētījumā 4. klašu skolēniem tika lūgts norādīt, vai mācību gada laikā viņi ir pieredzējuši kādu no desmit uzskaitītajiem fiziskas un emocionālas vardarbības veidiem. Latvijā 36 % skolēnu norādīja, ka ņirgāšanos nav piedzīvojuši nekad vai gandrīz nekad, kas ir zemākais rādītājs starp Eiropas Savienības valstīm, kuras piedalījās pētījumā, kamēr dalībvalstu vidējais rādītājs sasniedza 53 %. Savukārt 41 % Latvijas 4. klašu skolēnu atzina, ka ir piedzīvojuši ņirgāšanos apmēram reizi mēnesī (starptautiski – 31 %), bet 22 % norādīja, ka pret sevi vērstu vardarbību piedzīvo reizi nedēļā (starptautiski – 15 %). Pētījuma rezultāti arī liecina, ka izglītojamajiem, kuri ņirgāšanos nepiedzīvo nekad vai gandrīz nekad, matemātikas un dabaszinātņu sasniegumi ir būtiski augstāki nekā tiem skolēniem, kuri to piedzīvo reizi mēnesī vai reizi nedēļā[14].

Lai risinātu situāciju un mazinātu līdzšinējo fragmentāro pieeju ņirgāšanās mazināšanai, **Veselības ministrija 2023. gadā izstrādāja un aprobēja ņirgāšanās izplatības mazināšanas vadlīnijas diviem vecumposmiem**, kurās ietverta vienota pieeja un rīcības algoritmi vardarbības situāciju risināšanai, kā arī apkopoti dažādi prevences pasākumi.[15] Arī Bērnu aizsardzības centrs (turpmāk – BAC) sadarbībā ar IZM ir izstrādājis jaunu visa veida vardarbības gadījumu risināšanas algoritmu izglītības iestādēm.[16] Vienlaikus IZM izstrādā grozījumus Izglītības likumā, paredzot, ka katrai izglītības iestādei ir jāievieš vardarbības mazināšanas programmas un jāveicina izglītojamo labbūtība, tostarp īstenojot prevences un atbalsta pasākumus.

Būtiska problēma jauniešu vidū ir arī **atkarību izraisošo vielu lietošana**, kas var variēt no vielu pamēģināšanas un neregulāras lietošanas līdz pat riskantai un nekontrolētai lietošanai. Īpaši bīstami tas ir pusaudža gados, kad organisms un smadzenes vēl atrodas aktīvā attīstības stadijā. Šāda vielu lietošana var novest pie attīstības un mācīšanās traucējumiem, atmiņas un koncentrēšanās problēmām, agresijas palielināšanās, psihiskās veselības stāvokļa pasliktināšanās un pat domām par pašnāvību[17]. Lai sniegtu atbalstu izglītības iestādēm, BAC ir izstrādājis "Vadlīnijas izglītības iestādēm valsts un pašvaldību resursu atbalsta sniegšanā bērniem un jauniešiem ar sociālās uzvedības novirzēm un atkarības problēmām efektīvā izmantošanā", kuru mērķis ir stiprināt izglītības iestāžu informētību un izpratni par nepieciešamajām darbībām, saskaroties ar bērniem un jauniešiem, kuriem novērojamas uzvedības problēmas vai atkarības, attiecīgi veicinot preventīvas darbības jau no izglītības iestāžu darbinieku puses[18].

[13]https://stat.gov.lv/lv/statistikas-temas/iedzivotaji/iedzivotaju-skaits/publikacijas-un-infografikas/21283-berni-latvija
[14] https://timss2023.org/results/student-bullying-4/
[15] https://esparveselibu.lv/zinas/izstradatas-vadlinijas-un-rekomendacijas-nirgasanas-izplatibas-mazinasanai-izglitibas-vide
[16] https://www.bac.gov.lv/lv
[17]https://petijumi.mk.gov.lv/sites/default/files/title_file/Atkaribu_izrais_vielu_lietosana_ESPAD.pdf
[18] https://www.bac.gov.lv/lv/jaunums/vadlinijas-izglitibas-iestadem-valsts-un-pasvaldibu-resursu-atbalsta-sniegsana-berniem-un-jauniesiem-ar-socialas-uzvedibas-novirzem-un-atkaribas-problemam-efektiva-izmantosana

Līdzīgas sekas var radīt arī **pārmērīga moderno tehnoloģiju izmantošana**, kas smadzenēs stimulē līdzīgas reakcijas un ietekmē to darbību un attīstību. Tehnoloģiju atkarība izmaina smadzeņu neiroloģiskos procesus, īpaši ietekmējot zonas, kas atbild par uzmanību, impulsu kontroli, emocionālo regulāciju un lēmumu pieņemšanu.

Digitālo ierīču pārmērīga lietošana regulāri veicina dopamīna un citu hormonu izdalīšanos, kas pārslodzes apstākļos var vājināt smadzeņu spēju reaģēt uz mazāk stimulējošām, bet nozīmīgām aktivitātēm, piemēram, mācībām vai fiziskām nodarbēm[19]. Šādu atkarību veidošanās iemesli pusaudžiem var būt dažādi, tostarp vienaudžu spiediens, vēlme iekļauties sociālajā grupā, ģimenes problēmas, sociālā nevienlīdzība, nabadzība, kritiskās domāšanas trūkums, vecumam atbilstošu izklaižu trūkums, grūtības ar paškontroli vai nespēja tikt galā ar savām emocijām, vienlaikus tas veicina arī sociālās atstumtības un PMP risku.

Novērojami arī cita veida **likumpārkāpumi bērnu un jauniešu vidū**. Saskaņā ar Iekšlietu ministrijas Informācijas centra datiem 2023. gada beigās 8 842 personas bija izdarījušas noziedzīgus nodarījumus, no tām 271 persona jeb 3,1 % bija nepilngadīgie. Salīdzinot ar 2010. gadu, nepilngadīgo noziedznieku skaits ir samazinājies uz pusi. 2023. gadā nepilngadīgo izdarīto noziedzīgo nodarījumu vidū visizplatītākās bija zādzības – 124 gadījumi. Tas ir nedaudz vairāk nekā 2022. gadā, kad tika reģistrētas 112 bērnu veiktas zādzības. 2023. gadā ir nedaudz samazinājies pret nepilngadīgajiem veikto noziedzīgo nodarījumu skaits – no 485 gadījumiem 2022. gadā uz 470 gadījumiem 2023. gadā, tomēr **pēdējos gados pieauguši gadījumi, kuros veikta vardarbība pret nepilngadīgo** (63 gadījumi 2022. gadā un 65 gadījumi – 2023. gadā)[20]. 2023. gadā **ir palielinājies arī to bērnu skaits, kuri ubago, klaiņo vai veic citas darbības, kas varētu izraisīt prettiesisku rīcību** (2023. gadā – 103 bērni, 2022. gadā – 53 bērni). Saskaņā ar Tiesu administrācijas datiem 2023. gada beigās bija notiesātas 148 nepilngadīgas personas, kas ir par 16,9 % mazāk nekā 2022. gadā. Turklāt nepilngadīgo personu īpatsvars visu notiesāto personu vidū samazinājies no 3,5 % 2022. gadā līdz 3,3 % 2023. gadā. Saskaņā ar Ieslodzījuma vietu pārvaldes datiem palielinājies ieslodzīto nepilngadīgo skaits – no 23 ieslodzītajiem nepilngadīgajiem 2022. gadā (veidojot 0,7 % no ieslodzīto kopskaita), 30 ieslodzītajiem nepilngadīgajiem 2023. gadā (veidojot 0,9 % no ieslodzīto kopskaita) līdz 31 nepilngadīgajam ieslodzītajam 2024. gadā (veidojot 0,89 % no ieslodzīto kopskaita)[21,22].

Bērnu izdarīto noziedzīgo nodarījumu mazināšana ir būtiska, lai novērstu viņu turpmāku iesaisti noziedzīgās darbībās un veicinātu viņu attīstību par pilntiesīgiem un atbildīgiem sabiedrības locekļiem. Lai to nodrošinātu, nepieciešams īstenot mērķtiecīgus atbalsta pasākumus, piemēram, mentoru programmas, iniciatīvas, emocionālu atbalstu un piekļuvi kvalitatīvai izglītībai un jēgpilnām brīvā laika pavadīšanas iespējām. Būtiska loma šeit ir pašvaldībām, plānojot dažādus izglītības atbalsta pasākumus, iekļaušanas, pozitīvas un atbalstošas izglītības vides radīšanu visiem izglītojamajiem, ietverot arī veselīgu paradumu veicinošus pasākumus, kā arī iesaistot vietējo kopienu.

Līdz ar iekļaujošas izglītības ieviešanu pamazām nostiprinās padziļināta izpratne par to, ka izglītības iestādes misija ir ne tikai sniegt akadēmiskās zināšanas, bet tikpat svarīgi ir apzināt **ikviena izglītojamā vajadzības un veicināt personības attīstību**. Izglītības iestāde ir piemērota vide, kur iespējams iesaistīt visu vecumu izglītojamos un palīdzēt viņiem apgūt tādas svarīgas prasmes kā izprast un vadīt savas emocijas, domas un uzvedību (līdz ar to spēt uzņemties

[19]https://www.bac.gov.lv/lv/media/1746/download?attachment

[20]https://ppdb.mk.gov.lv/wp-content/uploads/2024/04/Petijums-par-vardarbibas-gimene-un-vardarbibas-pret-bernu-datu-monitoringa-sistemas-izveidi.pdf

[21]https://ppdb.mk.gov.lv/wp-content/uploads/2024/04/Petijums-par-vardarbibas-gimene-un-vardarbibas-pret-bernu-datu-monitoringa-sistemas-izveidi.pdf

[22] https://www.ievp.gov.lv/lv/media/7724/download?attachment

atbildību), būt empātiskiem un veidot attiecības ar citiem (līdz ar to izrādīt cieņu, būt tolerantiem un vienlaikus principiāliem), kā arī pieņemt atbildīgus lēmumus, mazinot vardarbīgas izturēšanās un ņirgāšanās risku. Longitudināli pētījumi pasaulē rāda, ka tie **izglītojamie, kuri ir saņēmuši atbalstu sociāli emocionālās kompetences attīstīšanai, vēlāk dzīvē piedzīvo mazāk psihiskās veselības un atkarības problēmu, bezdarbu, šķiršanos. Minētās prasmes arī veicina akadēmiskos sasniegumus un mazina sociālās atstumtības un PMP risku**.[23]

Piederības un drošības sajūta izglītības iestādē, piedzīvota emocionāla vai fiziska vardarbība, kavējumi, disciplinārais klimats ir būtiski faktori, kas ietekmē izglītojamā sasniegumus, tāpēc ir **jāturpina veicināt savstarpējā sadarbība izglītības iestādes līmenī** (pedagogu, atbalsta personāla, skolas vadības) **un mērķtiecīgi jāstiprina izglītības iestādes sadarbība ar pašvaldībām, citām iesaistītajām institūcijām, kā arī izglītojamo vecākiem un vietējo kopienu**. 2022. gada 28. novembrī publicētajos Eiropas Padomes ieteikumos "Ceļi uz panākumiem skolā", lai mazinātu PMP, vērsta arī uzmanība, ka papildu izaicinājumi rodas saistībā ar cilvēkiem, kuri bēg no kara Ukrainā un no kuriem liela daļa ir skolas vecuma bērni, kam vajadzīgs mērķtiecīgs mācību (tostarp valodas apguves) un psihosociālais atbalsts[24].

Latvijas izglītības iestādēs pedagogi saskaras ar izaicinājumiem, kas saistīti ar **lingvistiski neviendabīgu mācību vidi**, proti, ar situācijām, kad izglītojamajiem trūkst pietiekamu latviešu valodas zināšanu, kas nepieciešamas, lai pilnvērtīgi apgūtu mācību saturu, līdzvērtīgi piedalītos mācību procesā un kvalitatīvi apgūtu mācību saturu. Šis izaicinājums visbiežāk skar bērnus no dažādām tautībām, kuri nonāk Latvijā dažādos veidos, tostarp kā patvēruma meklētāji – piemēram, Ukrainas civiliedzīvotāji, kā arī trešo valstu pilsoņi, mazākumtautību bērni Latvijā un reemigranti u. c. Latvijas izglītības sistēma cenšas elastīgi pielāgoties šīm vajadzībām, risinot lingvistiski neviendabīgas vides jautājumus gan ar normatīvo regulējumu, gan papildu finansējumu, nodrošinot izglītojamajiem atbalstu latviešu valodas apguvē[25].

2023./2024. mācību gada sākumā Latvijas izglītības iestādēs mācījās 4 000 Ukrainas civiliedzīvotāju bērni, kuri atstājuši savu valsti karadarbības dēļ. Pirmsskolās vai vispārizglītojošajās skolās mācījās ap 3 700 Ukrainas civiliedzīvotāju bērnu, profesionālās izglītības iestādēs – ap 140, bet augstākās izglītības iestādēs – nedaudz vairāk par 100. Sākot no 2022. gada 24. februāra, 5419 Ukrainas civiliedzīvotājiem tika nodrošinātas izglītības ieguves iespējas 622 Latvijas izglītības iestādēs pirmsskolas un vispārējās pamatizglītības, kā arī vidējās izglītības posmā[26]. Valodas barjera var apgrūtināt mācību vielas apguvi, līdz ar to izglītojamie var justies izolēti, kas negatīvi ietekmē viņu motivāciju un iesaisti izglītības procesā. Ja nav iespējams pilnvērtīgi piedalīties diskusijās vai izteikt savas domas, pastāv risks, ka izglītojamie no Ukrainas var lemt par mācību pārtraukšanu. Tādēļ ir būtiski nodrošināt atbilstošu atbalstu un resursus, lai palīdzētu šiem izglītojamajiem pārvarēt valodas barjeru, sniegtu psihoemocionālu atbalstu, veicinātu viņu sekmīgu iekļaušanos mācību un audzināšanas procesā.

2023. gadā pamatskolu beidza 20 100 skolēnu, no kuriem 57,3 % izvēlējās mācības turpināt vidusskolā, bet 35,9 % – profesionālās izglītības iestādēs. Savukārt vidusskolu beidza 10 300 skolēnu – viņu vidū 60,0 % uzsāka studijas augstskolās un koledžās, 3,1 % profesionālās izglītības iestādēs, savukārt 36,9 % mācības neturpināja. Nav apzināti iemesli, kāpēc daudzi jaunieši ir izvēlējušies neturpināt mācības, līdz ar to ir svarīgi plānot un īstenot pasākumus viņu atbalstam. Šie pasākumi var ietvert dažādas iniciatīvas, kas palīdzētu jauniešiem pārvarēt

[23] https://www.esparveselibu.lv/sites/default/files/2023-04/PSK-VSK%20makets.pdf
[24]https://tapportals.mk.gov.lv/annotation/151a476d-eef8-4713-84c9-532d5adc84d9
[25] https://tapportals.mk.gov.lv/attachments/legal_acts/document_versions/ff2a8711-9bc8-4fdb-840c-2ea277c2ece6/download
[26] https://tapportals.mk.gov.lv/attachments/legal_acts/document_versions/ff2a8711-9bc8-4fdb-840c-2ea277c2ece6/download

izaicinājumus, ar kuriem viņi saskaras ikdienā, kā arī veicinātu viņu iesaisti izglītības procesā. Turklāt ir būtiski pievērst uzmanību sociālās atstumtības un PMP riska mazināšanai, nodrošinot jauniešiem nepieciešamo emocionālo un praktisko atbalstu, lai viņi justos iekļauti un motivēti turpināt savu izglītību.

Daudziem 16 līdz 24 gadu vecuma jauniešiem trūkst izlēmības par savas turpmākās mācību vai studiju programmas izvēli. 2023. gadā **gandrīz katrs ceturtais (24,4 %) jaunietis** atzina, ka ir uzsācis kādu no formālās izglītības programmām un pēc tam pārtraucis mācības vispār vai uzsācis mācības kādā citā mācību vai studiju programmā[27].

Ikviens izglītojamais ir vērtība, tādēļ ir būtiski nodrošināt atbalsta pasākumus, lai palīdzētu turpināt izglītību. Nepieciešams ne tikai veicināt izglītojamo akadēmisko izaugsmi, bet arī nodrošināt emocionālo un sociālo labklājību. Projekta ietvaros iespējams nodrošināt individuālus un grupveida atbalsta pasākumus, kas samazina sociālās atstumtības un PMP risku izglītojamajiem, kā arī izglītojošus un atbalsta pasākumus pedagogiem, atbalsta personālam un izglītojamo vecākiem, tādējādi nodrošinot iekļaujošu mācību vidi, kurā ikviens izglītojamais var justies atbalstīts un motivēts sasniegt savus mērķus. Ikviena izglītojamā individuālo spēju izaugsmē, tālākās karjeras izvēlē būtiska loma ir visai vietējai kopienai, kura iesaistās dažādu iniciatīvu īstenošanā, tāpēc būtiska ir vienotas izpratnes veidošana un savlaicīga atbalsta sniegšana, kas tostarp ir sasniedzams, īstenojot Projekta darbības, sadarbojoties ar pašvaldību, izglītības iestādēm, iesaistot vietējās kopienas, nevalstiskās organizācijas un valsts iestādes.

[27]https://admin.stat.gov.lv/system/files/publication/2024-08/Nr_05_Berni_Latvija_2024_%2824_00%29_LV_EN.pdf

PRIEKŠLAICĪGAS MĀCĪBU PĀRTRAUKŠANAS RISKI

Eiropas Komisijas 2013. gada pētījumā secināts, ka faktori, kādēļ jaunieši Latvijā izvēlas pārtraukt mācības, ir ļoti individuāli, un parasti tas ir kumulatīvs process, nevis pēkšņs lēmums. 2014. gadā IZM veiktajā pētījumā par PMP iemesliem un riskiem jauniešiem vecuma grupā no 13 līdz 18 gadiem secināts, ka ir iespējams noteikt dažas pazīmes, kurām ir tendence atkārtoties. Lai gan nav veikts atkārtots pētījums par PMP riskiem, regulāras aptaujas liecina, ka definētie riski gadu laikā nav būtiski mainījušies. Tie joprojām saistīti ar **nepietiekamu mācību motivāciju un nepatiku pret mācībām, kā arī ar personiskiem dzīves apstākļiem, piemēram, grūtniecību, laulībām, partnerattiecībām un vēlmi uzsākt algotu darbu**, ko iespējams interpretēt arī kā vēlmi kļūt patstāvīgam. Pētījumā minēti arī citi faktori, kā, piemēram, veselības un sociālo attiecību problēmas vai iemesli, kas ir saistīti ar ģimeni vai attiecībām ar vecākiem. Ņemot vērā minēto, iespējams izdalīt četras raksturīgākās PMP riska grupas:

- **ar mācību darbu vai izglītības iestādes vidi saistītie riski;**
- **sociālās vides un veselības riski;**
- **ekonomiskie riski;**
- **ar ģimeni saistītie riski.**

Risku identificēšana

Risku identificēšana ir būtisks solis, lai nodrošinātu visiem izglītojamajiem atbalstošu, pieejamu un iekļaujošu izglītības vidi. Agrīni identificējot gan PMP, gan sociālās atstumtības riskus, ir iespējams izprast faktorus, kas veicina PMP, kā arī plānot nepieciešamos atbalsta pasākumus. Šāda agrīna analīze ietver gan sociālo, gan emocionālo aspektu izvērtēšanu, kas var ietekmēt izglītojamo motivāciju un iesaisti. Savlaicīga riska identificēšana ļauj izstrādāt mērķtiecīgus atbalsta pasākumus, kas var mazināt sociālo atstumtību un PMP, veicinot mācību turpināšanu, tādējādi uzlabojot izglītības kvalitāti un rezultātus. PMP riski jau sāk izpausties kādu laiku pirms mācību pārtraukšanas. Kā liecina pētījumi, jau vienu līdz trīs gadus pirms PMP izglītojamajiem parādās identificējamas riska pazīmes. Pedagogi, kuri ikdienā strādā ar izglītojamajiem, spēj vislabāk pamanīt rakstura un uzvedības izmaiņas, kā arī citus riska faktorus un piedāvāt atbalstu, un motivēt izglītojamo turpināt mācības.

Nodrošinot regulāru datu vākšanu par izglītojamajiem (uzvedības vai attieksmes maiņu un izmaiņām mācību satura apguvē u. c.), jau laikus iespējams pamanīt dažādus brīdinājuma signālus un agrīni atklāt dažādas riska pazīmes, tādējādi īstenojot mērķtiecīgas agrīnās intervences un atbalsta pasākumus[28,29,30]. Viens no veidiem, kā iespējams agrīni atklāt sociālās atstumtības un PMP riskus, ir izmantot "**Risku izvērtējuma tabulu**"). Identificētie riski nedrīkst tikt atstāti bez ievērības, jo tie var negatīvi ietekmēt turpmākos izglītojamā akadēmiskos sniegumus un psihoemocionālo labklājību. Savlaicīga riska identificēšana ļauj izstrādāt mērķtiecīgas stratēģijas un risinājumus, lai sniegtu nepieciešamo atbalstu un novērstu potenciālas problēmas, tādējādi veicinot izglītojamo iekļaušanos izglītības vidē un mācību turpināšanu.).

[28]https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED538341.pdf
[29]https://www.researchgate.net/publication/281121766_Jaunu_izaicinajumu_un_to_risinasanas_iespeju_identificesana_un_analize_kas_ietekme_pieauguso_18-24_gadi_iesaistisanos_atgriesanos_muza_macisanas_procesa_petijuma_rezultatu_kopsavilkums
[30]https://www.researchgate.net/publication/377773082_Factors_influencing_rural_school_students_disengagement_in_Advanced_level_examination

Identificētie riski nedrīkst tikt atstāti bez ievērības, jo tie var negatīvi ietekmēt turpmākos izglītojamā akadēmiskos sniegumus un psihoemocionālo labklājību. Savlaicīga riska identificēšana ļauj izstrādāt mērķtiecīgas stratēģijas un risinājumus, lai sniegtu nepieciešamo atbalstu un novērstu potenciālas problēmas, tādējādi veicinot izglītojamo iekļaušanos izglītības vidē un mācību turpināšanu.

Izglītojamais, kurš pakļauts ar mācību darbu un izglītības iestādes vidi saistītiem PMP riskiem

Galvenais rādītājs, kas norāda uz izglītības iestādes vides saistītajiem PMP riskiem, ir izglītojamā zemie vērtējumi vairākos mācību priekšmetos. Ņemot vērā, ka pedagogs vada izglītojamā mācību procesu, šie vērtējumi kalpo kā riska signāli. Bieža uzvedības disciplinēšana, zemu vērtējumu skaita palielināšanās un motivācijas trūkums var veidot situāciju, kad izglītojamais nespēj sekot mācību saturam, izpildīt uzdotos uzdevumus, un, kā rezultātā, var rasties vēlme pārtraukt mācības. Pedagogam ir īpaši jāpievērš uzmanība izglītojamajiem, kuriem ir zemi mācību sasniegumi trijos vai vairāk mācību priekšmetos, jo tas ir nopietna riska signāls palikt uz otru gadu vai pat pārtraukt mācības.

Mācību grūtību iemesli var būt dažādi, tostarp valodas barjera vai ārpus izglītības iestādes esošās problēmas, piemēram, sarežģījumi ģimenē, atkarību izraisošo vielu lietošana, pārmērīgi uzstādījumi vai mācību slodze, kā arī papildu ārpusskolas pienākumi un pasākumi, tostarp interešu izglītībā. Šo faktoru ietekmē mācību grūtību risks var skart arī talantīgus izglītojamos, kuri intensīvi nodarbojas ar sportu, mākslu u. tml., kas prasa ievērojamu laika un enerģijas ieguldījumu.

Pastāv iespēja, ka izglītojamais ārpus izglītības iestādes nodibinājis darba attiecības – ieguvis algotu darbu, kas var negatīvi ietekmēt viņa spēju koncentrēties mācībām. Algota darba veikšana var arī samazināt motivāciju turpināt mācības, jo, pirmkārt, izglītojamais ir atradis darbu, neiegūstot izglītības dokumentu, un, otrkārt, viņš var secināt, ka izglītības iestādē apgūtais mācību saturs nav tieši pielietojams viņa darbā vai dzīvē. Ja mācību saturs šķiet neatbilstošs reālajām vajadzībām, tas var likumsakarīgi mazināt izglītojamā ieinteresētību mācībās un negatīvi ietekmēt viņa akadēmiskos sasniegumus.

Sliktas sekmes vai mācību rezultāti var radīt negatīvu pašvērtējumu, izglītojamais var justies atstumts un nenovērtēts, kas savukārt var veicināt dažādas uzvedības problēmas. Šīs problēmas var izpausties kā regulāri konflikti ar citiem izglītojamajiem, kā arī kā nesaskaņas ar pedagogiem. Izglītojamais, kuram ir mācību grūtības, var kļūt par citu apsmiekla objektu vai arī pieļaut vardarbību.

Pastāv daudz dažādu iemeslu, kas var ietekmēt vai veicināt PMP risku parādīšanos, tādēļ pedagogiem jāpievērš īpaša uzmanība situācijas analīzei, piemēram:

- izglītojamajam izglītības iestādē ir garlaicīgi;
- pedagogu darba kvalitāte neatbilst izglītojamā vajadzībām un spēju potenciālam;
- bērni un jaunieši nezina, ko dzīvē vēlas darīt un sasniegt, ir negatīva iepriekšējā mācību pieredze;
- augsti vai pārspīlēti izglītības iestādes disciplīnas standarti, neatbilstošs izglītības satura mācīšanas veids;
- neatbilstoša vai neprofesionāla izglītības iestādes atbalsta personāla rīcība;
- slikts izglītības iestādes mikroklimats;
- izglītības vidē nepiemērota uzvedība;
- slinkums, nepatika mācīties;
- ņirgāšanās, piedzīvota vardarbība izglītības vidē u. c.

Ja pedagogs ir fiksējis kādas pazīmes, kas liecina par šīs riska grupas problēmām, tās noteikti nedrīkst atstāt bez ievērības, jo izglītojamā sliktā pašizjūta izglītības iestādē var pieaugt, un tas var ietekmēt ne tikai mācības, bet atstāt negatīvu iespaidu visā turpmākajā dzīvē.

Izglītojamais, kurš pakļauts ar vidi un veselību saistītiem PMP riskiem

Ar vidi un veselību saistīto PMP riskam pakļauto izglītojamo identificēšana pedagogam var būt sarežģīta, jo izglītojamie vai viņu vecāki bieži nevēlas runāt par sociālajām vai veselības problēmām un dažkārt mēdz slēpt esošos ģimenes apstākļus. Gadījumos, kad izglītojamajiem ir speciālās vajadzības, piemēram, iedzimti vai iegūti funkcionāli traucējumi vai specifiskas veselības problēmas, pedagogs parasti ir informēts. Ja veselības problēmas ir acīmredzamas, reakcija uz iespējamajām grūtībām un atbilstoša atbalsta nodrošināšana ir vienkāršāka. Turklāt valstī jau ir izveidoti atbalsta mehānismi, lai palīdzētu izglītojamajiem, kas saskaras ar sociālās vides izaicinājumiem un veselības problēmām. Ir svarīgi, lai pedagogs būtu informēts par pieejamo atbalstu un finansējuma iespējām, ko nodrošina valsts, pašvaldība vai citi projekti, lai izvairītos no dubultā finansējuma riska un veicinātu efektīvāku palīdzības sniegšanu izglītojamajiem. Nelabvēlīga sociālā vide, īpaši ģimenē (piemēram, vecāku vardarbīga vai vienaldzīga attieksme pret bērnu), var būtiski ietekmēt izglītojamā akadēmiskos sasniegumus, veselību un nākotnes iespējas. Tomēr jāņem vērā, ka izglītības iestādei ne vienmēr ir pieejama pilnīga informācija par izglītojamā veselības stāvokli vai situāciju ģimenē. Pastāv gadījumi, kad izglītojamais emocionāli pārdzīvo tuvinieku slimību vai ir spiests uzņemties rūpes par ģimenes locekli, kuram ir veselības problēmas.

Sociālās vides un veselības radītie riski bieži korelē ar vairākkārtēju izglītības iestādes maiņu, kas savukārt var pastiprināt esošos riskus. Tāpat bieža izglītības iestādes maiņa var radīt vidi, kas sekmē sociālo problēmu saasināšanos izglītojamajam, jo trūkst uzticības personu vai draugu, kuri spētu sniegt psihoemocionālo atbalstu. Tāpēc izglītojamajiem, kuri bieži maina izglītības iestādi, nepieciešams pievērst pastiprinātu uzmanību, lai laicīgi veicinātu iekļaušanos jaunajā kolektīvā un mazinātu iespējamo negatīvo ietekmi uz izglītojamo.

Ja izglītojamajiem tiek novērotas uzvedības pazīmes, kas varētu liecināt par procesu (datora vai azartspēļu spēlēšana viedierīcēs, interneta un sociālo mediju nekontrolēta lietošana u. c.) vai vielu lietošanas atkarībām, nepieciešams nodrošināt profesionālu palīdzību. Izglītības iestāde kā pirmā kontaktpunkta institūcija var sniegt būtisku atbalstu, vērtējot situāciju saprotoši un nenosodoši, tādējādi sekmējot problēmas risināšanu un izglītojamā labklājību, tostarp iesaistot arī vecākus.

Lai veicinātu izglītojamā drošību viedierīču lietošanā, mazinātu moderno tehnoloģiju ietekmi uz izglītojamā veselību un tehnoloģiju radīto apdraudējumu, kā arī lai veicinātu jēgpilnu moderno tehnoloģiju lietošanu dažādās vecuma grupās, Veselības inspekcija sadarbībā ar jomas speciālistiem ir izstrādājusi "Rekomendācijas drošai un veselībai nekaitīgai moderno tehnoloģiju lietošanai bērniem"[31]. Vienlaikus, lai atbalstītu pedagogus, izglītojamos un vecākus, veicinot līdzsvarotu un mērķtiecīgu tehnoloģiju lietojumu mācību procesā, IZM, balstoties uz starptautisko pieredzi un Latvijas skolu ieteikumiem, ir izstrādājis vadlīnijas par mobilo tālruņu un citu tehnoloģisko līdzekļu izmantošanu izglītības iestādēs. Vadlīnijās ietvertas norādes un piemēri, kā izglītības iestādes var ieviest dažādus risinājumus – sākot no noteikumiem par viedierīču lietošanu mācību stundās, līdz pat prasmju attīstīšanai par drošu un atbildīgu digitālo ierīču lietošanu ikdienā un kritisku medijos publicētā satura izvērtēšanu. Vadlīnijās uzsvērta arī

[31] https://www.vm.gov.lv/lv/media/10445/download

sadarbība starp izglītības iestādi, izglītojamo un vecākiem, lai vienotos par skaidriem un visiem saprotamiem noteikumiem.

Attiecībā uz vecāko klašu un kursu izglītojamajiem neplānota grūtniecība un laulība var būt faktori, kas rada papildu izaicinājumus un PMP riskus. Lai arī laulība un bērna piedzimšana ir nozīmīgi un pozitīvi dzīves notikumi, tie vienlaikus ievieš jaunus pienākumus un atbildības uzņemšanos, kuru apvienošana ar izglītības procesu nereti ir sarežģīta. Turklāt neizpratne, noraidoša vai neatbilstoša apkārtējo reakcija (it īpaši no pedagogiem) uz šiem notikumiem var negatīvi ietekmēt izglītojamā attieksmi pret izglītības iestādi un mācību turpināšanu.

Iekļaujoša skola jeb izglītības iestāde, kas pielāgota katram bērnam, nodrošina atbalstu ikviena mācīšanās sekmēšanai, veicinot aktīvu līdzdalību un mācību mērķu sasniegšanu. Šī pieeja nav vērsta tikai uz bērniem ar īpašām vajadzībām, bet attiecas uz visiem izglītojamajiem, izceļot katra indivīda unikālās īpašības un stiprās puses, kas ir būtiskas izglītības procesā. Iekļaujoša skola veidojas, ja visa izglītības iestāžu kopiena sadarbojas, īpašu uzmanību pievēršot pedagogu atbalstam, lai radītu pozitīvu sociālo un emocionālo klimatu klasē. Tādējādi tiek izmantotas iekļaujošas pedagoģijas stratēģijas un veicināta visu iesaistīto pušu sadarbība, kā arī īstenota vērtēšana, kas atbalsta mācīšanos. Rezultātā iekļaujoša skola kļūst par dzīvesveidu, kurā visi izglītojamie jūtas droši un piederīgi izglītības iestādei[32,33].

Izglītojamais, kurš pakļauts ekonomiskiem PMP riskiem

Ekonomiskie riski, kas var veicināt PMP, bieži saistīti ar izglītojamā vai viņa ģimenes finansiālajām iespējām pilnvērtīgi piedalīties izglītības procesā vai ārpusskolas aktivitātēs. Dažos gadījumos šie riski ir skaidri redzami – izglītojamajam var trūkt līdzekļu, lai nodrošinātu transportu uz dažādiem pasākumiem, iegādātos nepieciešamo apģērbu, sporta inventāru, piedalītos klases ekskursijās, īstenotu kursa vai prakses darba izstrādi vai nodrošinātu interneta pieslēgumu dzīvesvietā.

Pastāv arī situācijas, kurās šos riskus pamanīt ir sarežģītāk. Ierobežotu finansiālo resursu dēļ izglītojamais var būt spiests strādāt algotu darbu, palīdzēt ģimenes uzņēmumā vai saimniecībā, un izglītības iestāde par to var nebūt informēta. Tāpat izglītības iestāde var nezināt par izglītojamā personīgajām vai ģimenes finansiālajām saistībām, piemēram, parādiem vai ātrajiem kredītiem.

Turklāt finansiālu problēmu vai vienaudžu ietekmes rezultātā izglītojamais var izjust spiedienu sākt strādāt, lai risinātu materiālas grūtības vai sekotu draugu piemēram. Šādi apstākļi var būtiski ietekmēt izglītojamā spēju koncentrēties mācībām un palielināt PMP risku.

Izglītojamais, kurš pakļauts ar ģimeni saistītiem PMP riskiem

Šī riska kategorija ir tieši saistīta ar situāciju ģimenē, kuru bieži vien nav viegli identificēt vai apzināt. Pedagogiem ir būtiski veidot sadarbību ar izglītojamā ģimenes locekļiem, ņemot vērā, ka katra ģimene ir unikāla, un profesionāli izvēlēties atbilstošu pieeju komunikācijai un sadarbībai.

PMP riskam ir pakļauti izglītojamie, kuru viens vai abi vecāki strādā ārzemēs, dzīvo šķirti vai ilgstoši atrodas prombūtnē citu iemeslu dēļ. Šāda situācija var radīt izglītojamajam psihoemocionālas un sociālas problēmas, jo izteikti trūkst pieaugušo noteikto robežu un atbalsta, līdz ar to nav iespējams sagaidīt apzināti atbildīgu un patstāvīgu uzvedību no izglītojamā. Nepietiekams vecāku atbalsts, risinot mācību vai uzvedības problēmas, arī var novest pie

[32] https://www.researchgate.net/publication/245923338_A_Participatory_Action_Research_Approach_to_Evaluating_Inclusive_School_Programs

[33] https://tapportals.mk.gov.lv/attachments/legal_acts/document_versions/cc4f8423-2015-43a2-9075-3401289f7dbe/download

izglītības iestādes pamešanas riska. Vecāku atbalsta trūkuma iemesli var būt dažādi – prombūtne, laulības šķiršana, vardarbība ģimenē vai citi faktori, kas novērš izglītojamā uzmanību no izglītības procesa un mazina motivāciju. Līdzīgas problēmas rodas, ja izglītojamajam jāuzņemas atbildība par jaunākiem brāļiem vai māsām. Šādā gadījumā mācības bieži vien nav prioritāte. Tāpēc šādas ģimenes jāuzskata par riska faktoriem, kas prasa mērķtiecīgus atbalsta pasākumus.

Situācija, kad bērns tiek ievietots ārpusģimenes aprūpes iestādē, ir uzskatāms par nopietnu emocionālu izaicinājumu, kas saistīts gan ar nošķiršanu no ģimenes, gan pielāgošanos jaunajiem apstākļiem. Ar ģimeni saistīti PMP riski var rasties ne tikai sociālā riska ģimenēs, bet arī ikvienā ģimenē. Pārmērīga vecāku aizņemtība darbā var radīt bērnos atstumtības sajūtu, savukārt pārlieki liela pāraprūpe, kontrole un iejaukšanās jaunieša mācībās var samazināt viņa motivāciju, radīt bailes kļūdīties vai ietekmēt patstāvīgu lēmuma pieņemšanu nākotnē.

Izglītības vide, kas veicina iekļaušanu, var būtiski mazināt sociālo atstumtību un PMP, palīdzēt izglītojamajiem attīstīt savas prasmes un spējas. Viena no galvenajām UNESCO Konsultatīvās padomes "Izglītība visiem" iniciatīvām uzsver iekļaujošas izglītības nozīmi, aicinot valstis izstrādāt un īstenot pasākumus, kas veicina izglītojamo iesaisti, sociālo integrāciju un atbalsta sistēmas, lai novērstu PMP.

Ņemot vērā, ka PMP ir sarežģīta problēma, būtiska ir mērķtiecīga intervence atbalsta sistēmas ietvaros. Pedagogu un atbalsta personāla aktīva iesaiste PMP risku identificēšanā un laikus veikti preventīvi pasākumi individuālā līmenī var sniegt nozīmīgu palīdzību izglītojamajiem viņu izglītības procesā.

PMP riski bieži vien ir cieši saistīti un pārklājas ar sociālās atstumtības riskiem – tos nav iespējams vērtēt vai noteikt atšķirti. Šie riski savstarpēji papildina viens otru, radot kompleksus izaicinājumus ne tikai izglītojamajam, bet arī izglītības sistēmai kopumā. Sociālā atstumtība jebkādā tās izpausmē var veicināt PMP risku, jo izglītojamie, kuri jūtas izolēti vai nepiederīgi, biežāk pieņem lēmumu pārtraukt mācības, tādēļ ir būtiski pievērst uzmanību abām problēmām vienlaikus, lai izstrādātu efektīvas stratēģijas un pasākumus, kas palīdzētu mazināt šo risku ietekmi uz izglītojamo akadēmisko sniegumu un emocionālo labklājību. Integrēta pieeja riska izvērtēšanā un atbalsta sniegšanā ir nepieciešama, lai veicinātu izglītojamo iekļaušanos un mācību turpināšanu.

SOCIĀLĀS ATSTUMTĪBAS RISKI

Sociālā atstumtība

Sociālā atstumtība ir cieši saistīta ar nabadzību un iespēju nevienlīdzību un būtiski ietekmē izglītojamā iespējas pilnvērtīgi piedalīties sabiedrības, sociālajā, politiskajā vai kultūras dzīvē, tādējādi pazeminot dzīves kvalitāti, pašvērtējumu un spēju iesaistīties kopienas dzīvē, radot barjeru pilnvērtīgai līdzdalībai un attīstībai. Arī citi faktori, piemēram, pieredzēta vardarbība, diskriminācija jeb sabiedrības aizspriedumi, stigmatizācija, izglītības vai kvalifikācijas trūkums, veselības problēmas vai sociālās izolācijas pieredze veicina sociālās atstumtības risku. Šī problēma prasa integrētus un mērķtiecīgus risinājumus, lai nodrošinātu līdzvērtīgas iespējas un iekļaušanu visos sabiedrības līmeņos[34,35].

Sociālās atstumtības riskam pakļautās izglītojamo grupas ietver dažādas sabiedrības daļas, kas ir īpaši neaizsargātas un kam nepieciešams atbalsts. Šo risku mazināšanai attīstāms starpresoru stratēģisks redzējums par sasniedzamajiem mērķiem, risinājumiem, atbalsta pasākumu plānošana un efektīva resursu koordinēšana gan valsts, gan pašvaldību, gan izglītības iestāžu līmenī.

Ar izglītību saistītie sociālās atstumtības riski

Sociālās atstumtības risku strukturāla un kompleksa izpratne rodama Apvienoto Nāciju Starptautiskā Bērnu fonda (turpmāk – UNICEF) Bērna Tiesību komitejas izstrādātās labās prakses pazīmēs valstu politikām un praksēm. Dažādu līmeņu sociālās atstumtības riska faktori, t. sk. izglītības vidē, ietver gan strukturālus, gan ģimeņu līmeņa, gan indivīda līmeņa gadījumus. **Strukturālie jeb fona sociālās atstumtības riski**, kas ietver gan mājsaimniecības ienākumu nevienlīdzību, kvalitatīvas izglītības trūkumu, veselības problēmas, augstu bezdarba līmeni, augstu noziedzības līmeni apkaimēs, kā arī vieglu pieejamību atkarību izraisošajām vielām, var negatīvi ietekmēt izglītojamā piekļuvi izglītībai vai ārpusklases izklaidēm, kā arī pasliktināt izglītības kvalitāti un personiskos sasniegumus.

Otrs **sociālās atstumtības riska faktors ir vide.** Nelabvēlīga izglītības vide (vardarbība un konflikti, diskriminācija un pietiekama atbalsta trūkums)[36,37], kā arī nelabvēlīgas attiecības ģimenē (tostarp barga vai nekonsekventa audzināšana, atstāšana novārtā un nepietiekama bērnu vai jauniešu uzraudzība no vecāku puses) var izglītojamajiem radīt grūtības integrēties un attīstīt pozitīvas attiecības ar vienaudžiem.

Arī **individuālās un personiskās iezīmes vai faktori**, kā, piemēram, nepietiekamu kognitīvo attīstību, hiperaktivitāti, uzvedības traucējumus, psihiskās veselības problēmas, neregulāru izglītības iestādes apmeklēšanu, zemus izglītības sasniegumus, neveselīgas attiecības ar ģimeni un vienaudžiem (pusaudžu agrīna neplānota grūtniecība un kļūšana par vecākiem), kā arī iesaisti noziedzīgos procesos, var ietekmēt izglītojamo spēju pielāgoties izglītības procesam un gūt panākumus vai iekļauties izglītības vidē, tādējādi radot sociālās atstumtības risku[38].

[34]https://ec.europa.eu/employment_social/2010againstpoverty/export/sites/default/downloads/Topic_of_the_month/LV_20100412_Article_1_Poverty.doc

[35]https://www.lm.gov.lv/lv/sociala-darba-vardnica

[36] https://www.esparveselibu.lv/sites/default/files/2023-04/PSK-VSK%20makets.pdf

[37]https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1079521.pdf Bullying in Elementary Schools: Its Causes and Effects on Students, 2015.

[38]https://www.unicef.org/eca/media/27686/file/Five%20Advocacy%20Briefs%20%20on%20Child%20Justice%20&%20Child%20%20Friendly%20Justice:%20Prevention.pdf

Pie individuālajiem izglītojamā sociālās atstumtības riskiem var minēt personas ar invaliditāti vai hroniskām slimībām, imigrantus, mazākumtautību pārstāvjus, reemigrantus – sociālās grupas, kuras visbiežāk saskaras ar diskrimināciju un stigmatizāciju. Piederība kādai no sociālo atstumtības risku grupai izglītojamajam var izraisīt izolētības un atstumtības sajūtu, kas negatīvi ietekmē viņu akadēmiskos sasniegumus un emocionālo labsajūtu. Lai gan starptautiski atzīti politikas plānošanas dokumenti un normatīvie akti cilvēktiesību jomā aizliedz jebkādus izglītības ierobežojumus dzimuma, rases, etniskās piederības, piederības LGBTIQ+ vai citām minoritāšu grupām, valodas, reliģijas, politiskās pārliecības, sociālekonomiskā statusa, invaliditātes dēļ, zinātniskie pētījumi pierāda, ka izglītības sistēmā joprojām pastāv sociālā atstumtība[39]. Apvienoto Nāciju Izglītības, zinātnes un kultūras organizācija (turpmāk – UNESCO) uzsver, ka sociālā atstumtība izglītībā izpaužas ne tikai kā mācību kavējumi, bet arī kā sociālekonomisku iespēju trūkums iesaistīties formālās un neformālās izglītības programmās, līdzekļu trūkums mācību materiālu vai sporta inventāra iegādei, nespēja apmeklēt skolu valodas barjeras dēļ utt.[40]

Sociālās atstumtības un PMP riski izglītībā ir daudzveidīgi un kompleksi, kā arī nav skatāmi atšķirti, taču tos iespējams mazināt ar mērķtiecīgām un iekļaujošām pieejām. Izglītības iestādes, kas veicina sociālo vienlīdzību, nodrošina individuālu atbalstu un sadarbojas ar ģimenēm un kopienām, var būtiski samazināt sociālās atstumtības un PMP riskus un veicināt visu izglītojamo pilnvērtīgu līdzdalību izglītības procesā, kā arī attīstīt iekļaujošu izglītības vidi[41].

Lai mazinātu sociālās atstumtības risku izglītības iestādēs, būtiski ir **nodrošināt drošu un iekļaujošu izglītības vidi**, kurā katrs izglītojamais tiek cienīts un atbalstīts neatkarīgi no viņa sociālajiem, individuālajiem vai citiem faktoriem. Galvenie elementi, kas veicina šādas vides izveidi, ir pedagogu attieksme, atbalsta iespējas, pieejamie resursi un infrastruktūra, kas pielāgota dažādām vajadzībām, kā arī izglītojamo aktīva līdzdalība.

Intervences programmas, kas balstītas uz sociālās identitātes teoriju, piemēram, kooperatīvā mācīšanās jeb mācīšanās sadarboties[42] un vienaudžu mentorings[43], ir bijušas efektīvas metodes, mazinot sociālo atstumtību un uzlabojot izglītojamo akadēmiskos sasniegumus. Šāda pieeja nodrošina sistēmisku sociālās atstumtības izpratnes veidošanu un palīdz sociālās atstumtības problēmu risināšanai izglītības iestādēs.

Izglītības vide, kurā tiek praktizēta savstarpējā izglītojamā, vecāku un pedagogu komunikācija un sadarbība, kā arī nodrošināti atbalsta pasākumi, dažādības pieņemšana un integrācija, samazina diskriminācijas, PMP un sociālās atstumtības riskus un veicina sociālo mijiedarbību un piederības sajūtu.

[39] https://www.researchgate.net/profile/Victor-Friedman/publication/263070935_Schools_

[40] https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000217073

[41] Research in Educational Psychology: Social Exclusion in School | SpringerLink

[42] https://profizgl.lu.lv/mod/book/view.php?id=487&chapterid=208

[43] https://site-484428.mozfiles.com/files/484428/Jauniesu_Mentorings_Ieteikumi-7.pdf

STARPRESORU SADARBĪBA SOCIĀLĀS ATSTUMTĪBAS UN PRIEKŠLAICĪGAS MĀCĪBU PĀRTRAUKŠANAS RISKA MAZINĀŠANAI

Starpsektorāla un starpresoru (starpinstitucionāla) sadarbība ir būtiska, lai nodrošinātu kvalitatīvu un iekļaujošu izglītību, kas pilnībā atklāj katra iedzīvotāja potenciālu, veicina veiksmīgu indivīda integrēšanos sabiedrībā un konkurētspēju dinamiskajā darba tirgū. Par nepieciešamību apvienot resursus, veicināt savstarpēju pieredzes apmaiņu un saskaņotu rīcību norāda gan UNESCO rezolūcija "Izglītība ilgtspējīgai attīstībai 2030"[44], gan "Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam"[45]. Integrējot izglītības aspektus dažādās jomās, piemēram, nodarbinātībā, sociālajā labklājībā, aizsardzībā un veselības aprūpē, tiek veidota labvēlīga vide izglītojamo pilnvērtīgai attīstībai un izaugsmei, t. sk. vēlmei pilnveidot savas zināšanas visa mūža garumā.

Lai nodrošinātu iedzīvotājiem nepieciešamās zināšanas, prasmes un iespējas, katrai pašvaldībai mērķtiecīgi jāattīsta un jāpilnveido izglītības ekosistēma, aptverot teritorijā esošās izglītības iestādes, tās vadībā un pārraudzībā strādājošās institūcijas, regulāri jāsadarbojas ar sociālajiem partneriem, nevalstiskajām organizācijām, darba devējiem, citām pašvaldībām, koordinējot visaptverošu izglītības īstenošanu visās izglītības programmās un pakāpēs, tādējādi nodrošinot kvalitatīvu un iekļaujošu izglītību ikvienam izglītojamajam. Jāuzsver, ka vienotas ekosistēmas izveide neaprobežojas tikai ar izglītības iestādes vidi, bet aptver plašāku spektru iesaistot ģimeni un kopienu, radot vienotu un savstarpēji saistītu izglītības pieredzi[46].

Lai sekmētu pamatizglītības un vidējās izglītības satura veiksmīgu apguvi un mazinātu sociālās atstumtības un PMP risku, nepieciešama mērķtiecīga horizontāla un starpnozaru sadarbība, fokusējoties uz izglītojamo kompetenču attīstību, paredzot ne tikai zināšanu apguvi, bet arī praktisko iemaņu, tostarp veselīga dzīvesveida principu, integrēšanu izglītības procesā, psiholoģiskās un emocionālās labklājības veicināšanu, kā arī izglītojamo tiesību aizsardzības un uzraudzības sistēmas pilnveidošanu. Šāda pieeja ir īstenojama tikai tad, ja **visām iesaistītajām institūcijām ir vienota izpratne par problēmjautājumu, tiek nodrošināta regulāra speciālistu kompetenču pilnveidošana, operatīva informācijas apmaiņa, iesaistīto pušu aktīva līdzdalība un savstarpēja sadarbība**.

Lai risinātu sociālās atstumtības un PMP jautājumus, ir nepieciešama holistiska pieeja, kas **ietver sadarbību visos līmeņos**. Kā būtisks izaicinājums jāmin plašais atbildīgo un iesaistāmo institūciju loks (pašvaldības, pašvaldību sociālie dienesti, ārpusģimenes aprūpes pakalpojumu sniedzēji, nozaru ministrijas, darba ar jaunatni veicēji, izglītības, kultūras un ārstniecības iestādes, valsts un pašvaldības policija, bāriņtiesas, tiesas, tiesu izpildītāji, ieslodzījuma vietas, nevalstiskās organizācijas u. c.), to dažādas pieejas problēmu risināšanai, kā arī iesaistīto speciālistu dažādais izpratnes līmenis.

Veiksmīga starpresoru sadarbība ļautu apvienot resursus, dalīties ar informāciju un prasmēm, kā arī kopīgi īstenot prevences pasākumus un veiksmīgāk ieviest izstrādātās stratēģijas un sadarbības algoritmus. Tas varētu nodrošināt, ka prevences pasākumi ir ne tikai efektīvāki, bet

[44]https://www.unesco.lv/lv/izglitiba-ilgtspejigai-attistibai-2030?utm_source=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F
[45]https://www.mk.gov.lv/lv/latvijas-ilgtspejigas-attistibas-strategija
[46]https://likumi.lv/ta/id/50759-izglitibas-likums

arī piemēroti konkrētām mērķa grupām, liekot uzsvaru uz bērna interesēm un labbūtību kā valstiska mēroga prioritāti, ņemot vērā izglītojamo dažādās vajadzības un citus izaicinājumus.

Jau projekta "PuMPuRS" īstenošanas laikā tika sniegts atbalsts PMP prevences sistēmas izveidei, vēršot uzmanību arī uz primāras prevences nepieciešamību, lai mazinātu PMP riskus. PMP sistēmas galvenās komponentes ir: starpinstitūciju sadarbības modelī definēti stratēģiskie mērķi, PMP risku identificēšana un izvērtēšana, prevences aktivitātes, aktivitāšu īstenošanas uzraudzība un datu monitorings. PMP prevencei tiek izdalīti trīs līmeņi: primārā prevence jeb universālie PMP riska novēršanas pasākumi (visiem izglītojamajiem), sekundārā jeb selektīvā prevence – kas ietver mērķtiecīgi PMP riska novēršanas pasākumus (agrīnu problēmu diagnostiku un novēršanu) un pielāgots intensīvs atbalsts augsta PMP riska izglītojamajiem (terciālā prevence jeb krīzes intervence). Arī starpinstitūciju sadarbību tiek ieteikts īstenot vairākos līmeņos.

Pašvaldības pienākums ir nodrošināt bērniem un jauniešiem, kuru dzīvesvieta deklarēta pašvaldības administratīvajā teritorijā, iespēju iegūt izglītību, kā arī sekot, lai mācības netiktu priekšlaicīgi pārtrauktas. Viens no PMP riskiem ir ilgstoši neattaisnoti kavējumi. Ministru kabineta 2009. gada 4. augusta noteikumi Nr. 871 "Obligāto izglītības vecumu sasniegušo bērnu uzskaites kārtība" nosaka katrai pašvaldībai pienākumu, izmantojot VIIS, vismaz četras reizes gadā apkopot datus par obligāto izglītības vecumu sasniegušajiem bērniem un jauniešiem, kuri neapmeklē izglītības iestādes, un rūpēties par viņu mācību atsākšanu[47]. Vienlaikus atbilstoši Ministru kabineta 2011. gada 1. februāra noteikumiem Nr. 89 "Kārtība, kādā izglītības iestāde informē izglītojamo vecākus, pašvaldības vai valsts iestādes, ja izglītojamais bez attaisnojoša iemesla neapmeklē izglītības iestādi" pašvaldībai ir būtiski analizēt un noskaidrot izglītības iestādes neapmeklēšanas cēloņus un koordinēt pasākumus mācību apmeklējuma nodrošināšanai[48].

Mērķtiecīgai atbalsta pasākumu plānošanai un izglītojamo mācīšanās sekmēšanai nepieciešama pašvaldības koordinēta starpinstitūciju sadarbības sistēma, kā arī izstrādāti vienoti procesi un procedūras, kas nosaka izglītības iestādes, pašvaldības dienestu, vecāku un citu kopienas locekļu atbildību, tiesības un pienākumus. Lai gan jau projektā PuMPuRS bija paredzēta iespēja projekta atbalstāmo darbību plānošanā un īstenošanā iesaistīt stratēģiskos partnerus, piemēram, valsts un pašvaldību institūcijas, t. sk. pašvaldību dienestus un speciālistus, tomēr pašvaldību darba praksē institūciju sadarbība pārsvarā notiek individuālu krīzes vai problēmu gadījumu risināšanā, nevis primārās prevences līmenī.

Ministru kabineta 2017. gada 12. septembra noteikumi Nr. 545 "Noteikumi par institūciju sadarbību bērnu tiesību aizsardzībā" nosaka Pašvaldību sadarbības grupas ietvaros ietverto institūciju sadarbības organizēšanu un kārtību, kādā īstenojama bērnu tiesību aizsardzība. **Pašvaldības sadarbības grupas mērķis** ir nodrošināt koordinētu pieeju, savstarpēji apmainoties ar informāciju, nodrošinot integrētu un holistisku pieeju bērnu tiesību aizsardzībā[49].

Lai veiksmīgāk īstenotu iekļaujošas izglītības mērķus un palīdzētu katram izglītojamajam iegūt kvalitatīvu izglītību, katrā izglītības iestādē, izmantojot pieejamos resursus, nepieciešams veidot atbalsta komandu. **Izglītības iestāžu atbalsta komandas mērķi** un uzdevumi ir vērsti uz sistemātiska atbalsta sniegšanu izglītojamajiem, viņu vecākiem un pedagogiem, kā arī uz iekļaujošas vides veidošanu izglītības procesā. Atbalsta komanda nodrošina pedagoģisko, psiholoģisko un sociālo atbalstu, sekmējot dažādu izglītojamo iekļaušanu mācību aktivitātēs vai

[47]https://likumi.lv/ta/id/195933-obligato-izglitibas-vecumu-sasnieguso-bernu-uzskaites-kartiba

[48]https://likumi.lv/ta/id/225270-kartiba-kada-izglitibas-iestade-informe-izglitojamo-vecakus-pasvaldibas-vai-valsts-iestades-ja-izglitojamais-bez-attaisnojosa-i...

[49]https://likumi.lv/ta/id/293496-noteikumi-par-instituciju-sadarbibu-bernu-tiesibu-aizsardziba

atbalsta pasākumos. Tāpat tiek sniegts atbalsts pedagogu profesionālajā attīstībā un informētībā par iekļaujošās izglītības jautājumiem. Izglītības iestāžu atbalsta komanda mērķtiecīgi koordinē izglītojamā pedagoģiskās, psiholoģiskās un sociālās izpētes procesus, kā arī izstrādā un vērtē individuālos izglītības plānus. Regulāri tiek veikta izglītojamo mācību sasniegumu attīstības analīze, organizēta palīdzība izglītojamajiem un viņu ģimenēm, kā arī pedagogiem un iestādes darbiniekiem. Sadarbība ar izglītības iestādes administrāciju un valsts vai pašvaldību institūcijām ir būtiska, lai plānotu nepieciešamos pasākumus un veidotu iekļaujošu vidi.

Izglītības iestādes atbalsta komandas speciālisti ir atvērti sadarbībai un atsevišķu jautājumu risināšanā var pieaicināt mācību priekšmetu pedagogus, izglītības un ārstniecības iestādes darbiniekus (tostarp ergoterapeitus, fizioterapeitus, medicīnas māsas), nevalstisko organizāciju pārstāvjus, pašvaldības, bāriņtiesas darbiniekus, kā arī citus konsultantus, tādējādi pilnveidojot kvalitatīvu iekļaujošas izglītības bāzi vai risinot individuālus problēmjautājumus.[50] Arī pašvaldība, atbalstot izglītības iestāžu darbu, izglītības pārvaldē var nodarbināt atbalsta personālu (piemēram, psihologu, logopēdu), kas var palīdzēt īpaši sarežģītajās situācijās.

Ņemot vērā minēto, ir svarīgi nodrošināt efektīvu informācijas apmaiņu starp izglītības iestādēm, pašvaldību un valsts institūcijām, lai laicīgi identificētu un novērstu sociālās atstumtības un PMP risku. Lai stiprinātu sadarbību starp pašvaldību sadarbības grupu un izglītības iestāžu atbalsta komandu pārstāvjiem, Projektā izstrādātas "Rekomendācijas starpresoru sadarbības stiprināšanai sociālās atstumtības un priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas riska mazināšanai izglītojamajiem"[51] (turpmāk – Rekomendācijas). To ieviešanas veicināšanai jau īstenotas klātienes mācības visos Latvijas reģionos, kā arī plānots organizēt praktiskas darbnīcas, kurās dalībnieki varēs apmainīties ar pieredzi, labās prakses piemēriem un idejām starpinstitucionālās sadarbības pilnveidei. Darbnīcas palīdzēs veidot vienotu izpratni par dažādu institūciju lomu un atbildību, stiprināt profesionāļu savstarpējo komunikāciju un sadarbību, kā arī efektīvāk izmantot pieejamos resursus, risinot ar izglītojamo sociālās atstumtības un PMP riskiem saistītus jautājumus. Darbnīcās kopīgi analizējot problēmsituācijas, pārskatot un pilnveidojot pašvaldību izstrādātās PMP prevencijas sistēmas un to ieviešanas plānus, tiks veicināta integrēta un savstarpēji koordinēta pieeja izglītojamo atbalsta nodrošināšanai.

Vienlaikus tuvākajā laikā pašvaldību speciālistiem un izglītības iestāžu personālam būs iespēja apgūt Rekomendāciju saturu tiešsaistes mācībās (platformā skolo.lv). Mācības veidotas tā, lai Rekomendāciju saturs tiktu apgūts, balstoties uz sadarbību, praktisku situāciju analīzi un savas profesionālās darbības izvērtēšanu un plānošanu sociālās atstumtības un PMP risku mazināšanai.

[50] https://www.visc.gov.lv/lv/jaunums/papildinati-metodiskie-ieteikumi-atbalsta-komandas-darba-organizacija-izglitibas-iestade

[51] https://www.skola-kopiena.lv/uploads/23/93/23938d88-4955-46e2-985b-675b31efc9e5.pdf

INDIVIDUĀLO ATBALSTA PASĀKUMU ĪSTENOŠANA IZGLĪTOJAMAJIEM

IZM izstrādātajos politikas plānošanas dokumentos, tostarp IAP2027[57], "Nākotnes prasmes nākotnes sabiedrībai" rīcības plānā 2024.–2025. gadam[58] un "Par Izglītības attīstības pamatnostādņu 2021.–2027. gadam "Nākotnes prasmes nākotnes sabiedrībai" rīcības plānu 2025. gadam"[59], ir uzsvērta individualizēta pieeja izglītībā, kas veicina iekļaujošu izglītību un nodrošina, ka visi izglītojamie, tostarp ar dažādiem riska faktoriem, saņem nepieciešamo atbalstu. Minētie normatīvie akti paredz arī pilnveidot problēmjautājumu risināšanu, piedāvājot izstrādāt jaunas pieejas, tai skaitā pārejai uz mācībām valsts valodā.

Individuālie atbalsta plāni

Lai veiksmīgāk plānotu un ieviestu prevences un intervences pasākumus, vēlams, ka pašvaldības un izglītības iestādes jau mācību gada sākumā apzina sociālās atstumtības un PMP riska grupas izglītojamos, identificē individuālās atbalsta sniegšanas vajadzības, kā arī apzina pieejamos resursus. Būtisks instruments sociālās atstumtības un PMP risku mazināšanai ir gan individuālie izglītības programmas apguves plāni (turpmāk – IIPAP), gan Projekta ietvaros izstrādātie individuālie atbalsta plāni (turpmāk – IAP) riska grupas izglītojamajiem, jo abi plāni paredz nodrošināt izglītojamā spējām pielāgotu personalizētu pieeju, balstoties uz izglītojamā prasmēm, izziņas procesu īpatnībām un veselības stāvokli, kā arī ņemot vērā katra izglītojamā vajadzības, lai sasniegtu izglītības standartā un mācību priekšmetu programmās izvirzītos sasniedzamos rezultātus.

Turklāt, ievērojot 2022. gadā izstrādātos metodiskos ieteikumus par individuālā izglītības programmas apguves plāna izstrādi un īstenošanu, individualizēta pieeja paredz arī regulāru izglītojamā akadēmisko sasniegumu monitoringu. Tas nodrošina savlaicīgu un atbilstošu atbalsta pasākumu pielāgošanu un tādējādi mazinot iespējamos riskus un veicinot izglītības kvalitātes uzlabošanos[60].

Vēršam uzmanību, ka Ministru kabineta 2019. gada 19. novembra noteikumi Nr. 556 "Prasības vispārējās izglītības iestādēm, lai to īstenotajās izglītības programmās uzņemtu izglītojamos ar speciālām vajadzībām" nosaka nodrošināt individualizētu atbalstu ikvienam izglītojamajam, kuram konstatētas speciālās vajadzības vai mācību grūtības, paredzot izstrādāt IIPAP. Saskaņā ar noteikumu 5. punktu IIPAP izstrādā izglītības iestādes pedagogi, balstoties uz pedagoģiski medicīniskās komisijas, psihologa, logopēda vai speciālā pedagoga ieteikumiem un sadarbībā ar izglītojamā likumiskajiem pārstāvjiem. Plānā tiek definēti nepieciešamie atbalsta pasākumi, ņemot vērā izglītojamā individuālās vajadzības, kā arī nodrošināta atbilstoša mācību vides pieejamība, mācību procesa organizācija, tehniskie un mācību līdzekļi un atbalsta personāls. Minētie noteikumi nosaka, ka atbalsts jānodrošina ne tikai, pamatojoties uz pedagoģiski medicīniskās komisijas, bet arī izglītības iestādes atbalsta speciālista atzinumu. Tādējādi IIPAP ir kā sistemātiska pieeja, kas palīdz izglītības iestādei nodrošināt piemērotu un kvalitatīvu atbalstu ikvienam izglītojamajam, kuram tas nepieciešams, neatkarīgi no apstākļiem, kas rada nepieciešamību pēc šāda atbalsta. Vienlaikus izglītības iestāde var plānot individuālus atbalsta pasākumus arī Projekta ietvaros, izstrādājot IAP ar plānotiem atbalsta pasākumiem katram mācību gada semestrim tiem izglītojamajiem, kuriem konstatēts PMP vai sociālās atstumtības risks.

IAP tiek izstrādāts uz mācību gadu. To var izstrādāt jebkurā mācību gada laikā, tiklīdz tiek identificēta nepieciešamība pēc atbalsta. Vienlaikus IAP ieteicams izstrādāt pēc iespējas agrāk mācību gada sākumā, lai jau 1.semestra noslēgumā varētu izvērtēt izglītojamā mācību sasniegumu dinamiku un sniegtā atbalsta rezultātus. Ja mācību gada ietvaros tiek identificēti jauni riski vai mainās atbalsta fokuss, esošo IAP aktualizē, precizējot vai papildinot tajā plānoto atbalstu. nepieciešamības gadījumā to papildinot mācību gada ietvaros, piemēram, identificējot jaunus riskus, palielinot atbalsta apjomu vai papildinot ar jaunu atbalsta veidu. Gadījumā, ja izglītības iestādē 1. semestra noslēgumā mācību priekšmetos netiek noteikti formāli vērtējumi, atbalsta pasākumu plānošanu minētajiem izglītojamajiem var veikt, balstoties uz indikatīvajiem vērtējumiem.

Vēršam uzmanību, ka atbilstoši Vispārējās izglītības likuma 34. pantam mācību stundu skaits dienā, ko nedrīkst pārsniegt pamatizglītības programmā, svārstās no 5 mācību stundām 1.–3.klasē līdz 8 stundām 8.–9. klasē, savukārt atbilstoši 33. pantam mācību stundu slodze nedēļā vienā pamatizglītības programmā ir no 22 mācību stundām 1. klasē līdz 34 mācību stundām 8.– 9. klasē. Vienlaikus norādām, ka atbilstoši Vispārējās izglītības likuma 44. panta pirmajai daļai mācību stundu slodze nedēļā vienā vispārējās vidējās izglītības programmā 10.–12. klasē nedrīkst pārsniegt 36 mācību stundas un atbilstoši 44. panta otrajai daļai dienā mācību stundu skaits vienā vispārējās vidējās izglītības programmā nedrīkst pārsniegt 8 mācību stundas[61]. Arī Profesionālās izglītības likumā noteikts, ka izglītojamajiem līdz 18 gadu vecumam mācību slodze vienā nedēļā profesionālās izglītības programmā nedrīkst pārsniegt 36 mācību stundas[62]. Ņemot vērā minēto, **ieteicamais atbalsta pasākumu stundu skaits IAP mācību gada 1. semestrī ir 48 stundas un 2. semestrī – 60 stundas, neietverot mentoringu**. **Atbalsta pasākuma īstenošanas stundas ilgums ir viena akadēmiskā stunda, kas nepārsniedz 45 minūtes**.

IAP iekļauj datus par izglītojamo (izglītojamā profils), informāciju par riskiem, plānotos atbalsta pasākumus un stundu skaitu, kas paredzēts katram atbalsta pasākumam, kā arī atbalsta personālu, kas piesaistīts to nodrošināšanai. Vienam izglītojamajam IAP ietvaros viena atbalsta veida nodrošināšanā var tikt iesaistīti vairāki plāna īstenošanai piesaistītie speciālisti, piemēram, konsultatīvo atbalstu var sniegt pedagoga palīgs, psihologs u. c. atbalsta personāla pārstāvji. Sadaļā "Papildu informācija" norāda, kādus atbalsta pasākums izglītojamais jau saņem citu projektu, valsts vai pašvaldību budžeta ietvaros. Atbalsta pasākumi izglītojamajam tiek nodrošināti individuāli vai, izvērtējot nepieciešamā atbalsta specifiku, grupā. Grupu nodarbības var tikt komplektētas arī no izglītojamajiem, kuri nemācās vienā klasē, ja ir konstatētas līdzvērtīgas mācīšanās grūtības. Individuālo plānu izveide un īstenošana nodrošina agrīnu risku identificēšanu un atbalsta pasākumu plānošanu izglītojamajam, iesaistot ģimeni, tādējādi mazinot sociālās atstumtības un PMP risku turpmākajos izglītības posmos.

Semestru sākuma un beigu datumi atbilst spēkā esošajiem Ministru kabineta noteikumiem par konkrētā mācību gada un mācību semestru sākuma un beigu laiku un brīvlaiku. Profesionālās izglītības iestādēs vadītājs ir pilnvarots noteikt atšķirīgu semestru ilgumu, ievērojot normatīvajos aktos noteiktās prasības, līdz ar to iespējams, ka var atšķirties IAP īstenošanas termiņš. IAP paredzētos atbalsta pasākumus izglītojamajiem ir pieļaujams nodrošināt rudens un pavasara brīvlaikā, savukārt atbalstu nav iespējams sniegt periodā starp semestriem – ziemas vai vasaras brīvlaikā. Gadījumā, ja izglītojamajam ar direktora rīkojumu noteikts pagarinātais mācību gads vai izglītojamajam noteikti papildu mācību pasākumi un pēcpārbaudījumi, tad atbalstu var turpināt normatīvajos aktos noteiktajā laikā - interaktīvajā rīkā pievienojot direktora rīkojuma kopiju.

Pirms IAP sagatavošanas, ja izglītojamais nav sasniedzis pilngadību, atbalsta pasākumi tiek saskaņoti ar izglītojamā vecākiem vai likumisko pārstāvi (skat. *2. pielikumu*). Ja izglītojamais ir pilngadīgs, tad IAP sagatavošanu apstiprina pats izglītojamais (skat. *3. pielikumu*).

Individuālas vai grupas pedagoga konsultācijas mācību priekšmetos ir atbalsta pasākums izglītojamajiem, kuri par vispārējās pamatizglītības programmas apguvi ir saņēmuši tikai liecību un atkārtoti mācās 9. klasē vai ir uzņemti profesionālās izglītības iestādē, kā arī 6.–9. klašu un 1.–2. kursa izglītojamie, kuriem iepriekšējā mācību gada vērtējums kādā no mācību priekšmetiem ir 4 (četras) balles vai zemāks vērtējums ar mērķi sniegt atbalstu mācību priekšmeta satura apguvē.

Sākot ar 2025./2026. mācību gadu, atbilstoši Ministru kabineta 2023. gada 2. maija noteikumu Nr. 220 "Noteikumi par uzņemšanas kārtību profesionālās izglītības programmās un atskaitīšanu no tām" 6.1.[1] punktā noteiktajam, izglītojamais var tikt uzņemts profesionālās izglītības iestādē pēc daļējas pamatizglītības programmas apguves, iesniedzot liecību, ja vērtējums visos mācību priekšmetos gadā nav zemāks par četrām ballēm, ir kārtoti valsts pārbaudes darbi un vērtējums nav iegūts ne vairāk kā vienā valsts pārbaudes darbā (eksāmenā vai centralizētajā eksāmenā). Pēc dokumentu iesniegšanas profesionālās izglītības iestādē, vispārējās izglītības iestādes vadītājs trīs darbdienu laikā pēc vecāku vai likumiskā pārstāvja iesnieguma izdod rīkojumu par **eksterņa statusa** piešķiršanu izglītojamajam un VIIS aktualizē informāciju par izglītojamā statusu. Šis statuss paredz, ka mācību gada noslēgumā izglītojamais pēc valsts pārbaudes darba nokārtošanas iegūs vērtējumu tajā vispārējās pamatizglītības mācību priekšmetā, kurā iepriekšējā gadā netika iegūts vērtējums un varēs saņemt apliecību par vispārējās pamatizglītības apguvi. Vienlaikus VIIS veic izglītojamā statusa maiņu no "izglītojamais" uz "eksternis", saglabājot datumu, ar kuru izglītojamais uzņemts arodizglītības programmā.

Lai profesionālās izglītības iestāde varētu nodrošināt savlaicīgu un mērķētu atbalstu eksterņa statusā esošajam izglītojamajam, starp iesaistītajām izglītības iestādēm tiek nodrošināta nepieciešamā informācijas aprite, uz kā bāzes izglītojamajam tiek izstrādāts IAP, kas ietver identificētos riskus un mērķtiecīgi izstrādātus individuālus atbalsta pasākumu neapgūtā vai nepietiekami apgūtā vispārējās pamatizglītības mācību satura apguvei, lai nodrošinātu izglītojamā sagatavošanu atkārtotai valsts pārbaudījuma kārtošanai.

Konsultācijas mācību priekšmetā var sniegt tikai attiecīgā mācību priekšmeta pedagogs ar atbilstošu izglītību. Grupas pedagoga konsultācijās mācību priekšmetā tiek iesaistīti ne mazāk kā divi izglītojamie, bet, lai pilnvērtīgāk sniegtu atbalstu, vienā grupā nav paredzēts ietvert vairāk par trīs izglītojamajiem. Plānojot grupu nodarbības, tostarp izglītojamajiem no paralēlklasēm vai citām klašu grupām, ir jāņem vērā izglītojamo individuālās vajadzības, nodrošinot vienā grupā izglītojamo apvienošanu ar līdzīgām mācību grūtībām. IAP, izvēloties šo atbalsta pasākumu, ir būtiski ievērot samērīguma principu, nosakot konsultāciju skaitu, ņemot vērā izglītojamā mācību slodzi, veselības stāvokli, ārpusskolas aktivitātes un citus faktorus. Grupas pedagoga konsultācijas mācību priekšmetā tiek plānotas un saskaņotas IAP ietvaros. Nav ieteicams noteikt vairāk par divām pedagoga konsultācijām mācību priekšmetā vienas mācību nedēļas ietvaros, paredzot iespēju sniegt arī cita veida atbalsta pasākumus. Lēmumu par individuālo vai grupu konsultāciju mācību priekšmetos, kā arī abu atbalsta formu kombinēšanu vienam izglītojamajam pieņem izglītības iestādes IAP sagatavotājs, izvērtējot izglītojamā individuālās vajadzības, konkrēto situāciju un pieejamos resursus.

Izvēloties mācību priekšmetu, kurā nepieciešamas pedagoga konsultācijas, jāņem vērā, ka atbalsta pasākuma mērķis ir mazināt sociālās atstumtības un PMP risku, sniegt akadēmisko

atbalstu mācību priekšmetu apguvē, motivēt veiksmīgi nokārtot CE un uzlabot akadēmiskos sniegumus. Tādēļ ieteicams izvēlēties tos mācību priekšmetus, kuros:

1. izglītojamais ir nesekmīgs vai pastāv nesekmības risks;
2. izglītojamais nav nokārtojis CE;
3. izglītojamajam pastāv risks nenokārtot CE.

Individuāls konsultatīvais atbalsts ir atbalsta personāla sniegta palīdzība un ieteikumi, kas vērsti uz izglītojamā mācību procesa atbalstīšanu un personīgās attīstības veicināšanu, kā arī attieksmju un vērtības sistēmas veidošanu, kas nodrošina izglītojamo iekļaušanos izglītības iestādes vidē un sabiedrībā kopumā.

Tas ietver psihoemocionālo atbalstu, karjeras konsultācijas par nākotnes iespējām un sociālo prasmju attīstīšanu, kas veicina drošu, cieņpilnu un veiksmīgu attiecību veidošanu. Šāda veida atbalsts ir būtisks, lai nodrošinātu izglītojamo vispusīgu attīstību, sekmētu pozitīvu lēmumu pieņemšanu un veicinātu mācību sasniegumus, kā arī motivētu uzlabot zināšanas un prasmes.

Pedagoga palīgs konsultatīvo atbalstu var sniegt ne tikai ārpus mācību stundu laika, bet **arī mācību stundu laikā**, sniedzot individualizētu atbalstu izglītojamajam mācību satura apguvē, uzdevumu izpratnē un izpildes organizēšanā, uzmanības un patstāvīgas darbības veicināšanā, kā arī atbalsta pasākumu izmantošanā, sadarbojoties ar pedagogu un pakāpeniski sekmējot izglītojamā patstāvību.

IAP ietvaros iespējams nodrošināt arī zīmju valodas tulka un ergoterapeita konsultatīvo atbalstu. **Zīmju valodas tulks** jeb surdotulks ārpus mācību stundām nodrošina atbalstu, kas saistīts ar izglītojamā komunikācijas pieejamību un uzlabošanu, kā arī veicinot informācijas sapratni, tādējādi atbalstot izglītojamā integrēšanos izglītības procesā, mazinot sociālās atstumtības un PMP risku. Savukārt **ergoterapeits** sniedz atbalstu izglītojamajam apgūt un pilnveidot mācību procesam ikdienā nepieciešamās prasmes, palīdzēt pielāgot mācību vidi un darba organizāciju atbilstoši izglītojamā spējām un vajadzībām, tādējādi veicinot patstāvību un pašregulāciju, kā arī iesaisti skolas un kopienas aktivitātēs, tādējādi mazinot sociālās atstumtības un PMP risku un sekmējot iekļaujošas izglītības mērķu sasniegšanu. Konsultatīvā atbalsta sniedzējs nodrošina izglītojamā izaugsmes dinamikas monitoringu. Konsultatīvo atbalstu var saņemt 1. līdz 12. klases izglītojamie, kā arī profesionālās izglītības iestāžu un profesionālās izglītības programmas īstenojošo vispārējās izglītības iestāžu izglītojamie no 1. līdz 4. kursam, kuriem konstatēts sociālās atstumtības vai PMP risks, kā arī izglītojamie, kuri par vispārējās pamatizglītības programmas apguvi ir saņēmuši tikai liecību un atkārtoti mācās 9. klasē vai ir uzņemti profesionālās izglītības iestādē.

Konsultatīvais atbalsts ir cieši saistīts arī ar vienotas skolas pieejas īstenošanu, veicinot iekļaujošu un koordinētu izglītības procesu, kurā tiek sniegts atbalsts valsts valodas prasmes attīstībai un nodrošinātas līdzvērtīgas mācību iespējas visiem izglītojamajiem neatkarīgi no viņu dzimtās valodas vai iepriekšējās mācību pieredzes, tostarp izglītojamajiem, kuri ir Ukrainas civiliedzīvotāji. Konsultatīvā atbalsta ietvaros ir iespējams nodrošināt individualizētu un personalizētu pieeju, kas vērsta ne tikai uz izglītības programmas pielāgošanu, bet arī uz mērķtiecīgu valodas un kultūras apguvi, sekmējot drošas un iekļaujošas izglītības vides veidošanu.

Konsultatīvā atbalsta aktivitātes un pasākumi var ietvert latviešu valodas praktiskas lietošanas veicināšanu, tādējādi stiprinot latvisko vidi un izmantojot daudzveidīgas komunikācijas un sadarbības metodes. Tas ļauj izglītojamajiem dzirdēt un lietot "dzīvo valodu" plašākā sociālajā kontekstā, vienlaikus pilnveidojot tekstpratību latviešu valodā, veidojot kopīgas mācīšanās

aktivitātes un veicinot piederības izjūtu skolai, videi un kopienai, kurā izglītojamais mācās. Konsultatīvais atbalsts nedrīkst dublēt lasītprasmes un tekstpratības veicināšanas atbalstu 1.–6. klašu izglītojamajiem.

Sinerģijā ar vienotas skolas pieeju konsultatīvais atbalsts paplašina valsts valodas lietojumu izglītības vidē, veicina vienotas izglītības kvalitātes nodrošināšanu un sadarbību starp izglītības iestādi, ģimeni, pašvaldību, tādējādi mazinot sociālās atstumtības un priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas risku, kā arī sekmējot izglītojamo aktīvu un pilnvērtīgu iesaisti mācību procesā un sabiedriskajā dzīvē kopumā[63].

Mentora individuālais atbalsts izglītojamajam ir sistemātiska un profesionāla pieeja, kas balstīta savstarpējā uzticībā, kur izglītojamā mentors, izmantojot savas zināšanas un pieredzi, sniedz personalizētu palīdzību izglītojamajam, lai veicinātu viņa personīgo attīstību, akadēmiskos sasniegumus un sociālo integrāciju. Šī atbalsta mērķis ir stiprināt izglītojamā pašapziņu, motivāciju un cieņpilnu attiecību veidošanas prasmes, kas ir pamats veiksmīga izglītības procesa nodrošināšanai, kā arī palīdzēt identificēt un risināt potenciālos izaicinājumus, kas var novest pie sociālās atstumtības un PMP riska.

Izglītojamā mentora individuāls atbalsts ir paredzēts izglītojamajiem no 10 gadu vecuma, kuriem ir konstatēts sociālās atstumtības vai PMP risks. Šis atbalsts var sekmēt sociālās atstumtības un PMP riska mazināšanu, sniedzot izglītojamajiem nepieciešamās zināšanas, prasmes un stratēģijas, lai veiksmīgi pārvarētu grūtības, motivētu uzlabot akadēmiskos sasniegumus un turpmākās karjeras izaugsmes iespējas. Izglītojamā mentors var sniegt atbalstu līdz **sešiem izglītojamajiem** vienlaicīgi (bet ne vienā un tajā pašā laikā), maksimāli pieļaujamais kontaktstundu skaits vienam izglītojamajam **nepārsniedz 20 stundas** viena kalendārā mēneša ietvaros. Semestrim noslēdzoties, izglītojamā mentors piedalās IAP izvērtēšanā. Detalizētāka informācija par mentoringu ir pieejama sadaļā "Izglītojamā mentora individuāls atbalsts izglītojamajiem".

Individuālas un grupas lasītprasmes un tekstpratības nodarbības ir paredzētas 1.–**6**. klases izglītojamajiem, kuriem ir konstatētas lasīšanas un tekstpratības grūtības, lai nodrošinātu pamatprasmes, kas ir būtiskas mācību procesa veiksmīgai norisei visos mācību priekšmetos. Savlaicīga un mērķtiecīga atbalsta sniegšana veicina bērnu pašpārliecinātību, motivāciju un spēju efektīvi apgūt jaunas zināšanas, tādējādi veidojot stabilu pamatu turpmākajai izglītībai. Izglītojamajiem, kuriem konstatētas lasītprasmes un tekstpratības grūtības, ieteicams nodrošināt sistemātisku atbalstu gan mācību procesa laikā, gan arī IAP ietvaros. IAP ietvaros atbalsts organizējams individuāli vai nelielās grupās (divu līdz trīs izglītojamo sastāvā), grupas komplektējot atbilstoši līdzīgām lasītprasmes grūtību pazīmēm, lai nodrošinātu mērķtiecīgu un efektīvu lasītprasmes attīstību. Individuālo lasītprasmes un tekstpratības nodarbību mērķis ir sniegt atbalstu, pamatojoties uz konkrētā izglītojamā vajadzībām, veicinot lasītprasmes attīstību un uzlabojot izpratni par tekstu, kas ir īpaši būtiski, lai nodrošinātu veiksmīgu mācību procesu un veicinātu bērna pašpārliecinātību. Individuālās lasītprasmes nodarbības var papildināt ar grupas lasītprasmes nodarbībām vai konsultatīvo atbalstu mērķtiecīgai lasītprieka veicināšanai. Detalizētāka informācija par lasītprasmes un tekstpratības atbalsta pasākumiem ir pieejama sadaļā "Lasītprasmes un tekstpratības veicināšana".

Atbalsta sniedzēja vienošanās ar izglītojamo

Neatkarīgi no izglītojamā vecuma, visiem IAP piesaistītajiem atbalsta sniedzējiem ar izglītojamo ir jānoslēdz savstarpēja vienošanās (skat. *4. pielikumu*). Vienošanās nosaka viena vai

vairāku atbalsta pasākumu pamatojumu, plānoto stundu apjomu un atbalsta saņēmēja apņemšanos apmeklēt projektā sniegtos atbalsta pasākumus. Gadījumā, ja tiek organizētas grupu nodarbības, izvirzītajiem mērķiem jābūt pēc būtības līdzīgiem, vienlaikus tos formulējot individuāli, jo atbalsta plānošana katram izglītojamajam ir personalizēta, bet vienošanās ar atbalsta sniedzējiem ir viena. Ja nepieciešams, viena plāna ietvaros var paredzēt gan individuālas, gan grupu nodarbības (lai efektīvāk sasniegtu kopīgi izvirzītos mērķus), šādā gadījumā nav nepieciešams slēgt divas atsevišķas vienošanās ar izglītojamo.

Vienošanās IAP īstenotājam palīdzēs sagatavot plāna izvērtējumu mācību gada beigās, kā arī tiek izmantota izglītojamā izaugsmes un apgūto prasmju monitoringam. Vienošanos iespējams ģenerēt Interaktīvajā rīkā pirms IAP iesniegšanas saskaņošanai. Parakstīts vienošanās oriģināls tiek glabāts gan pie izglītojamā, gan izglītības iestādē.

Atbalsta pasākumu īstenošanas grafiks

Katram IAP atbalsta veidam ir savs "Atbalsta pasākumu īstenošanas grafiks" (skat. *5. un 6. pielikumu*), kurā detalizēti norādīti atbalsta pasākuma norises dati, t. sk. konkrētie datumi, nodarbību temati vai sasniedzamie rezultāti. Atbalsta pasākumu īstenošanas grafika izdrukātajā veidlapā **jābūt arī katra atbalsta sniedzēja un izglītojamā parakstiem viena kalendārā mēneša ietvaros par katru tikšanās reizi**, proti, ja viena IAP ietvaros tiek īstenoti vairāki atbalsta veidi, katram atbalsta sniedzējam ir izdrukāta sava atbalsta pasākumu īstenošanas grafika veidlapa, kurā viņš **parakstās par individuālu vai grupas atbalsta nodarbības vadīšanu un izglītojamais to apliecina ar savu parakstu**. Katra mēneša noslēgumā aizpildītie grafiki tiek ieskenēti un pievienoti darba laika uzskaitei, un tie ir pamatojošie dokumenti, kas apliecina sniegto atbalsta pasākumu izpildi.

Katra mēneša noslēgumā IAP sagatavotājs Interaktīvajā rīkā ievada informāciju par īstenoto atbalsta pasākumu apjomu - sadaļā "Atbalsta pasākumu īstenošanas grafiks" ievadot kopējo sniegtā atbalsta pasākuma stundu skaitu, un pievienojot skenētu "Atbalsta pasākumu īstenošanas grafiks" izdrukāto veidlapu ar parakstiem. Atbalsta sniedzēju aizvietošanas gadījumā, jāievada informācija, kurā datumā un cik stundas ir aizvietotas. Informācijai rīkā ir jāsakrīt ar ierakstiem atbalsta pasākumu īstenošanas grafikā, tādējādi nodrošinot vienotu un pārskatāmu dokumentāciju par atbalsta sniegšanas procesu.

IAP moduļi un atbalsta piešķiršanas kārtība

Projekta ietvaros, pēc sadarbības līguma slēgšanas, atbilstoši izstrādātajam IAP, tiks sniegts individualizēts atbalsts vispārējās izglītības iestāžu izglītojamajiem no 1. līdz 12. klasei, kā arī profesionālās izglītības iestāžu un profesionālās izglītības programmas īstenojošo vispārējās izglītības iestāžu izglītojamajiem no 1. līdz 4. kursam, kuriem konstatēts sociālās atstumtības vai PMP risks, kā arī izglītojamajiem, kuri par vispārējās pamatizglītības programmas apguvi ir saņēmuši tikai liecību un atkārtoti mācās 9. klasē vai ir uzņemti profesionālās izglītības iestādē. Individuālo atbalsta plānu izveide un īstenošana nodrošina agrīnu risku identificēšanu un atbalsta pasākumu plānošanu izglītojamajam, iesaistot ģimeni, tādējādi mazinot sociālās atstumtības un PMP risku turpmākajos izglītības posmos. Izglītības iestāde, izmantojot piešķirto pieeju Interaktīvajam rīkam (detalizētāka informācija pieejama sadaļā "Interaktīvais rīks" apakšsadaļā "IAP sagatavošana un pārvaldība Interaktīvajā rīkā"), izstrādā un iesniedz IAP katram mācību gadam (iepriekš to saskaņojot ar izglītojamo vai izglītojamā vecākiem, ja izglītojamais nav sasniedzis pilngadību) (skat. *2. un 3. pielikumu*), savukārt **plānoto atbalsta pasākumu īstenošana uzsākama pēc IAP apstiprināšanas no Projekta īstenotāju puses** (t.i. IAP Interaktīvā rīka ietvaros ir ieguvis statusu "Izpildē"). Pirms IAP virzīšanas Projekta ekspertiem

apstiprināšanai, pašvaldības izglītības iestādēm IAP jāsaskaņo ne tikai ar Projekta ietvaros norādīto izglītības iestādes atbildīgo personu, bet arī ar pašvaldības deleģēto atbildīgo personu vai koordinatoru. Savukārt privātajām izglītības iestādēm, profesionālās un valsts augstskolu izglītības iestādēm IAP jāsaskaņo tikai ar izglītības iestādes vadītāju vai Projekta ietvaros norādīto izglītības iestādes atbildīgo personu. **Atbalsta pasākumu īstenošanu var uzsākt tikai pēc IAP apstiprināšanas**. Atbalsta īstenošanā var piedalīties arī izglītības iestādes vadītājs, profesionālās izglītības iestādes vai pašvaldības koordinators, tomēr, lai nerastos interešu konflikts, šīs personas nav tiesīgas pašas saskaņot šādus plānus. IAP tiek iekļauti pamatdati par izglītojamo, informācija par konstatētajiem riskiem, plānotajiem atbalsta pasākumiem un stundu skaitu, kas paredzēts katram atbalsta pasākumam, kā arī pedagogu vai atbalsta personālu, kas piesaistīts to nodrošināšanai.

Interaktīvā rīka funkcionalitāte nodrošina IAP sagatavotājam iespēju katram izglītojamajam viena mācību gada ietvaros izvēlēties tikai vienu atbalsta moduli atbilstoši konkrētajam modulim noteiktajam klašu un vecumgrupas ietvaram.

Atbalsta pasākumi izglītojamajam var tikt nodrošināti individuāli vai grupā, ņemot vērā nepieciešamā atbalsta specifiku. Instrukcijas par IAP sagatavošanu ir publicētas Projekta tīmekļvietnē, kā arī pieejamas Interaktīvā rīka lietotājiem sadaļā "**Lietotāja rokasgrāmatas**".

I modulis – 7.-9.klasei, 1.-2.kursam pieejams izglītojamajiem, kuri:

1. par vispārējās pamatizglītības programmas apguvi ir saņēmuši tikai liecību un atkārtoti mācās 9. klasē;
2. par vispārējās pamatizglītības programmas apguvi ir saņēmuši tikai liecību un ir uzņemti profesionālās izglītības iestādē;
3. mācās 7.–9. klasē vai 1.–2. kursā un iepriekšējā semestra vērtējums kādā no mācību priekšmetiem ir 4 (četras balles) vai zemāks.

Lai nodrošinātu IAP I moduļa īstenošanu, Sadarbības partneris apkopotā veidā pirms kvotu sadales sniedz Projekta pārstāvjiem informāciju par to izglītojamo skaitu, kuri nav nokārtojuši centralizēto eksāmenu, kā arī par izglītojamo skaitu, kuriem pastāv nesekmības risks. Datu atbilstību Projekta pārstāvji var pārbaudīt izlases veidā VIIS, piemēram, pamatojoties uz VIIS veikto atzīmi par centralizētā eksāmena nenokārtošanu 9. klasē vai izglītības iestādes vadītāja rīkojumu.

Ietvertie atbalsta pasākumi (ārpusstundu atbalsts, izņemot pedagoga palīga konsultatīvo atbalstu):

- **individuālas pedagoga konsultācijas mācību** priekšmetā, kuras nodrošina mācību priekšmetu pedagogs;
- **grupas pedagoga konsultācijas mācību priekšmetā** (no minimāli diviem līdz maksimāli trim izglītojamajiem grupā), kuras nodrošina mācību priekšmetu pedagogs;
- **individuāls konsultatīvais atbalsts**, kuru nodrošina izglītības un skolu psihologs, sociālais pedagogs, pedagoga palīgs, speciālais pedagogs, pedagogs-karjeras konsultants, bibliotekārs, skolotājs logopēds, zīmju valodas tulks vai ergoterapeits;
- **izglītojamā mentora individuāls atbalsts**, kuru nodrošina persona, kura saņēmusi apliecinošu dokumentu par Projekta ietvaros īstenotās izglītojamo mentora mācību programmas apguvi.

II modulis – 10.-12.klasei, 3.-4.kursam pieejams vispārējās izglītības iestāžu izglītojamajiem no 10 līdz 12. klasei, kā arī profesionālās izglītības iestāžu un profesionālās

izglītības programmas īstenojošo vispārējās izglītības iestāžu izglītojamajiem no 3. līdz 4. kursam, kuriem konstatēts kāds no sociālās atstumtības riskiem, piemēram, izglītojamie ar speciālām vajadzībām, mācīšanās grūtībām, nelabvēlīgiem sociālajiem vai ekonomiskajiem ģimenes apstākļiem, imigrantiem, reemigrantiem, no vardarbības cietušajiem, personām ar invaliditāti vai veselības problēmām, piederību mazākumtautībai vai kādai etniskajai grupai u. c. Šo **risku identificē izglītības iestādē atbilstoši šo vadlīniju 1. pielikumā noteiktajam**.

Ietvertie atbalsta pasākumi (ārpusstundu atbalsts, izņemot pedagoga palīga konsultatīvo atbalstu):

- **Individuāls konsultatīvais atbalsts**, kuru nodrošina izglītības un skolu psihologs, sociālais pedagogs, pedagoga palīgs, speciālais pedagogs, pedagogs karjeras konsultants, bibliotekārs, skolotājs logopēds, zīmju valodas tulks, ergoterapeits;
- **izglītojamā mentora individuāls atbalsts**, kuru izglītojamajam nodrošina persona, kura saņēmusi apliecinošu dokumentu par Projektā īstenotās izglītojamo mentora mācību programmas apguvi.

III modulis – 1.-6.klasei pieejams 1.–6. klases izglītojamajiem, kuriem konstatētas lasītprasmes un tekstpratības grūtības. Ja izglītojamajam izglītības apguves procesā tiek konstatētas grūtības lasīšanas tehnikā, skaņu uztverē vai izrunā, teksta izpratnē, pareizrakstībā vai lasīšanas tempā, kas turpmāk var kavēt sekmīgu mācību satura apguvi citos mācību priekšmetos, pedagogs, speciālais pedagogs vai skolotājs logopēds var īstenot individuālās vai grupas lasītprasmes un tekstpratības nodarbības.

Šis risks tiek identificēts, balstoties uz mācību stundās konstatētajām grūtībām.

Ietvertie atbalsta pasākumi (ārpusstundu atbalsts, izņemot pedagoga palīga konsultatīvo atbalstu):

- **individuālās lasītprasmes un tekstpratības** nodarbības, kuras īsteno pedagogs, skolotājs logopēds, speciālais pedagogs;
- **grupu lasītprasmes un tekstpratības** (no minimāli diviem līdz maksimāli trim izglītojamajiem grupā) nodarbības, kuras īsteno pedagogs, skolotājs logopēds vai speciālais pedagogs;
- **individuālās pedagoga konsultācijas mācību priekšmetā**, kuras nodrošina mācību priekšmetu pedagogs;
- **grupas pedagoga konsultācijas mācību priekšmetā** (no minimāli diviem līdz maksimāli trim izglītojamajiem grupā), kuras nodrošina mācību priekšmetu pedagogs **(tikai 6.klasei)**;
- **individuāls konsultatīvais atbalsts**, kuru nodrošina izglītības un skolu psihologs, sociālais pedagogs, pedagoga palīgs, speciālais pedagogs, pedagogs-karjeras konsultants, bibliotekārs, skolotājs logopēds, zīmju valodas tulks, ergoterapeits;
- **izglītojamā mentora individuāls atbalsts**, kuru izglītojamajam no 10 gadu vecuma nodrošina persona, kura saņēmusi apliecinošu dokumentu par Projektā īstenotās izglītojamo mentora mācību programmas apguvi.

Izmaiņas IAP un tā izvērtēšana

Izpildē esošam IAP var pieprasīt veikt izmaiņas, nepārsniedzot maksimāli pieļaujamo atbalsta pasākumu stundu skaitu, šādos gadījumos:

- ja nepieciešams palielināt atbalsta stundu skaitu;
- ja nepieciešamas izmaiņas grupas atbalsta nodarbībās;

- ja mainās atbalsta sniedzējs;
- ja nepieciešams plānu papildināt ar citu atbalsta veidu, t.sk., ja izglītojamam noteikti papildu mācību pasākumi vai pēcpārbaudījumi pēc mācību gada noslēguma, kā pamatojošo dokumentu klāt pievienojot izglītības iestādes vadītāja rīkojuma kopiju par papildu mācību īstenošanas termiņu.

Veiktās IAP izmaiņas nav atkārtoti jāsaskaņo ar nepilngadīgā izglītojamā vecākiem, vecāki tikai jāinformē par veiktajām izmaiņām, savukārt ar izglītojamo var vienoties mutiski.

Visas izmaiņas IAP sagatavotājs atkārtoti Interaktīvajā rīkā saskaņo ar Projekta pārstāvjiem, vienlaikus sadaļā "Komentārs" sniedzot skaidru izmaiņu aprakstu un pamatojumu.

Kad IAP izpilde ir pabeigta, tā sagatavotājs un atbalsta īstenošanā iesaistītie speciālisti līdzdarbojas plāna rezultātu izvērtēšanā. IAP izvērtējuma ietvaros tiek analizēti izvirzītie vai salīdzināti sasniegtie mērķi dinamikā un iegūtie dati tiek izmantoti, plānojot turpmāko atbalsta pasākumu nepieciešamību, to pielāgošanu, papildu apgūstamo mācību saturu, apjomu un ilgumu ar mērķi mazināt sociālās atstumtības un PMP risku un uzlabojot izglītības kvalitāti.

LASĪTPRASMES UN TEKSTPRATĪBAS VEICINĀŠANA

Lasītprasmes un tekstpratības nozīme

Lasītprasme un tekstpratība ir divas pamatprasmes, kas būtiski ietekmē bērna individuālo attīstību un sociālo integrāciju. Lasītprasme un tekstpratība ir pamats, kas ļauj izglītojamajiem efektīvi apgūt citas mācību jomas. Mācīšanās ir process, kas prasa ne tikai informācijas uzņemšanu, bet arī tās apstrādi un piemērošanu. Pētījumi rāda, ka izglītojamie ar labām lasītprasmes un tekstpratības prasmēm spēj labāk saprast un apgūt dažādus mācību priekšmetus, kas galu galā veicina viņu akadēmisko sniegumu[52]. Šīs prasmes ne tikai nodrošina piekļuvi informācijai, bet arī veicina zināšanu ieguvi, analīzi un komunikācijas spējas, kas ir būtiskas, lai iekļautos sabiedrībā.

Lasītprasme tiek definēta kā spēja saprast un interpretēt lasīto tekstu, savukārt tekstpratība ir plašāka koncepcija, kas ietver ne tikai lasītprasmi, bet arī spēju analizēt, kritiski izvērtēt saturu, kas ir īpaši svarīgi mūsdienu informācijas pieejamības un pārbagātības apstākļos, kā arī ietver spēju radīt savu tekstu un saturu. UNESCO 2020. gada ziņojumā tiek norādīts, ka lasītprasme un tekstpratība ir būtiskas prasmes, lai veicinātu kritisko domāšanu un problēmu risināšanas spējas, akadēmiskos sasniegumus, iekļaušanos mūsdienu sabiedrībā, piekļuvi informācijai, prasmes veiksmīgi orientēties digitālajās platformās un sekmētu ilgtspējīgu attīstību[53]. Savukārt personas, kurām trūkst lasīšanas un tekstpratības prasmes, var saskarties ar dažādām grūtībām, t. sk. sociālās atstumtības un PMP risku[54].

Moderno tehnoloģiju attīstības rezultātā strauji pieaug informatīvo avotu skaits, kas būtiski ietekmē lasīšanas paradumus. Pētījumi atklāj satraucošu tendenci – bērnu un jauniešu interese par lasīšanu mazinās, ko veicina gan informācijas pieejamības formāta maiņa, gan plašās digitālās izklaides iespējas. Šāda situācija negatīvi ietekmē izglītojamo motivāciju lasīt un rezultātā pazemina vispārējo lasītprasmes līmeni[55,56,57].

Lasīšana mūsdienās ir kļuvusi par kompleksu uzdevumu, jo liela daļa informācijas tiek pasniegta digitālā formātā, kas bieži vien ir vizuāla, numeriska vai audiāla. Šāds formāts veicina informācijas "skenēšanu" un neprasa ilgstošu uzmanības koncentrēšanu. Bērni un jaunieši arvien vairāk informāciju uztver interaktīvi un multimodāli, kas rada nepieciešamību pēc jaunām prasmēm un stratēģijām informācijas uztverē, apstrādē un analīzē. Lai gan pārlieku liela aizraušanās ar digitālajām tehnoloģijām var negatīvi ietekmēt lasītprasmi, kvalitatīvi digitālie rīki, kas paredzēti lasītprasmes un rakstveida saziņas veicināšanai, var sekmēt gan izglītojamā pašapziņu, gan reālo sniegumu[58].

Ir svarīgi atzīmēt, ka pastāv tieša korelācija starp izglītojamo interesi par lasīšanu un viņu akadēmiskajiem sasniegumiem. Tādēļ ir nepieciešams pievērst pastiprinātu uzmanību lasīšanas

[52]https://www.oecd.org/en/publications/education-at-a-glance-2019_f8d7880d-en.html
[53]https://gem-report-2020.unesco.org/
[54]https://www.researchgate.net/profile/Tamara-Gazdic-Aleric/publication/351943033_Developing_Reading_Skills_Among_Students_at_Teacher_Education_Faculties_Primary_School_Teachers_and_Their_Pupils/links/60b10b6f45851557baa6a55a/Developing-Reading-Skills-Among-Students-at-Teacher-Education-Faculties-Primary-School-Teachers-and-Their-Pupils.pdf
[55]https://www.shankerinstitute.org/blog/digital-technology-and-reading-brain-what-reading-legislation-overlooks
[56]https://www.researchgate.net/publication/376460770_Do_New_Forms_of_Reading_Pay_Off_A_Meta-Analysis_on_the_Relationship_Between_Leisure_Digital_Reading_Habits_and_Text_Comprehension
[57]https://www.researchgate.net/publication/384853825_The_Effect_of_Display_Polarity_on_Reading_Speed_and_Reading_Error_Among_Young_Adults
[58] https://www.izm.gov.lv/lv/media/27956/download?attachment

veicināšanai izglītības iestādēs, integrējot digitālos resursus un metodes, kas atbilst mūsdienu bērnu un jauniešu vajadzībām un mācīšanās stilam. 2021. gada ziņojumā par sociālo iekļaušanu uzsvērts, ka izglītības sistēmām ir jānodrošina atbalsts, lai veicinātu lasītprasmes un tekstpratības attīstību visās vecuma grupās.

Latvijas izglītojamo lasītprasmes rezultātu kritums PIRLS 2021 pētījumā ir signāls, ka jāveic mērķtiecīgi soļi, lai uzlabotu lasītprasmes apguvi un mazinātu tās radītās negatīvās sekas, piemēram, sociālo atstumtību un PMP[59]. Izglītojamo sociālās integrācijas sekmēšanai un lasītprasmes līmeņa paaugstināšanai nepieciešama kompleksa pieeja. Tai jāietver personalizēta atbalsta nodrošināšana, vecāku un sabiedrības iesaistes veicināšana, kā arī pedagogu profesionālās kompetences stiprināšana. Šāda pieeja veicinās labvēlīgas mācību vides izveidi un mazinās sociālās atstumtības un PMP risku. Ilgtermiņa pētījumi un teorētiskās atziņas lasītprasmes jomā ļāvušas ekspertiem identificēt pamata elementus jeb komponentes, kas veido lasītprasmes pamatus: fonemātiskā uztvere un izpratne, vārdu krājums un mutvārdu runa, lasīšanas tehnika, lasītā teksta izpratne. Tikpat nozīmīga ir arī rakstīšana un pareizrakstība, kā arī motorika, telpiskuma izjūta un koncentrēšanās spējas darbam.[60,61]

Katra no minētajām komponentēm ir būtiska sekmīgas lasītprasmes un tekstpratības attīstībā. Ja izglītojamajam ir grūtības apgūt kādu no komponentēm, viņam ir vajadzīgs tieši uz šo komponenti vērsts atbalsts, tā sekmējot lasītprasmes attīstību kopumā[62,63,64,65,66,67,68].

Vērtējot izglītojamā lasītprasmi, nepieciešams ņemt vērā arī ar lasīšanas procesu netieši saistītus rādītājus. Nogurums, izvairīšanās uzvedība (piemēram, bieži pārtraukumi vai vēlme pārtraukt darbu, lai padzertos) un grūtības noturēt uzmanību var norādīt uz paaugstinātu kognitīvo slodzi lasīšanas uzdevumu izpildes laikā. Vienlaikus jāatzīmē, ka skolēnam var būt vecumam atbilstoši vai augsti attīstītas mutvārdu valodas prasmes, kas var būtiski atšķirties no viņa lasītprasmes līmeņa. Papildus jāvērtē mācīšanās uzvedība un pašorganizācijas prasmes, tostarp spēja koncentrēties, patstāvīgi organizēt darba vidi, izprast uzdevumus un ievērot ikdienas darba kārtību. Būtiska nozīme ir arī motorikas un telpiskās uztveres aspektiem, tai skaitā precīzu darbību veikšanai (piemēram, rakstāmrīka satvēriens, darbs ar šķērēm), labās un kreisās puses diferencēšanai, kā arī spējai uztvert un interpretēt vizuālo informāciju.

Mūsdienās tekstu bieži papildina vai pat aizstāj attēli, tomēr ir novērots, ka daļai izglītojamo trūkst prasmju "nolasīt" vai izvēlēties piemērotus attēlus, izprast to nozīmi, kā arī integrēt kontekstam atbilstošus vizuālos elementus mācību procesā. Lai gan jēdziens **vizuālā pratība** (*visual literacy*), spēja lasīt, interpretēt un radīt attēlus, nav jauns, iepriekš minēto iemeslu dēļ tas ir aktualizējies. Būtiski, ka jau laikus tiek attīstīta vizuālo elementu nozīmes izpratne dažādos

[59] https://www.izm.gov.lvv
/lv/media/27956/download?attachment
šanas traucējumi. RaKa
[61] https://www.scribd.com/document/390841003/How-the-Brain-Learns-2nd-edition-pdf
[62]https://www.researchgate.net/publication/265470985_Developmental_Relations_Between_Vocabulary_Knowledge_and_Reading_Comprehension_A_Latent_Change_Score_Modeling_Study
[63]https://philpapers.org/rec/VANPAA-27
[64]https://www.researchgate.net/publication/329172236_Do_nonword_reading_tests_for_children_measure_what_we_want_them_to_An_analysis_of_year_2_error_responses
[65]https://journalofcognition.org/articles/219/files/submission/proof/219-1-2217-1-10-20220411.pdf
[66]https://www.researchgate.net/publication/376535594_Between-Word_Processing_and_Text-Level_Skills_Contributing_to_Fluent_Reading_of_NonWord_Lists_and_Text
[67]https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED607625.pdf
[68]https://www.researchgate.net/publication/341793138_Growth_in_Reading_Comprehension_and_Verbal_Ability_From_Grades_1_Through_9

līmeņos, sistemātiski integrējot attēlus lasītprasmes nodarbībās. Pētījumi pierāda, ka attīstīta vizuālā pratība ne tikai veicina izglītojamo radošumu un kritisko domāšanu, bet arī uzlabo tekstpratību, lasītā izpratni, sekmē spēju apkopot informāciju, interpretēt to, secināt un reflektēt par lasīto tekstu[69,70,71,72,73].

Atbalsta nodarbību nodrošināšana

Lasīšanas un tekstpratības atbalsta nodarbības sākumskolas izglītojamajiem ir nepieciešamas, lai nodrošinātu pamatprasmes, kas ir būtiskas izglītības procesa veiksmīgai norisei. Šādas nodarbības palīdz izglītojamajiem, kuri saskaras ar grūtībām lasīšanā, attīstīt fonētiskās apziņas, lasītprasmes un izpratnes prasmes, kas ir svarīgas ne tikai valodas apguvē, bet arī vispārējā izglītības procesā. **Savlaicīga un mērķtiecīga atbalsta sniegšana veicina izglītojamā pašpārliecinātību, motivāciju un spēju efektīvi apgūt jaunas zināšanas**, tādējādi veidojot stabilu pamatu turpmākajai izglītībai, jo izglītojamie, kuriem ir grūtības apgūt raitu lasīšanu pamatizglītības pirmajos gados, ir pakļauti riskam, ka ar katru nākamo mācību gadu viņu akadēmiskie sasniegumi pasliktināsies. Tāpēc ir svarīgi jau agrīni iejaukties, lai profilaktiski novērstu šādu negatīvu tendenci.

Pamanot izglītojamā lasītprasmes grūtības, svarīga ir vecāku informēšana un iesaistīšana agrīno lasītprasmes funkciju attīstīšanā (sniedzot konkrētus ieteikumus).

Projektā Nr. 8.3.2.2./16/I/001 "Atbalsts izglītojamo individuālo kompetenču attīstībai" tika izstrādāts metodiskais materiāls agrīnas lasītprasmes veicināšanai un jēgpilnas lasītprasmes attīstīšanai[74], kā arī tika īstenota universāla lasītprasmes veicināšanas programma VIMALA, kuras mērķis ir ne tikai lasītprasmes un lasītprieka, bet arī pozitīvas uzvedības veicināšana. Programmu VIMALA var izmantot gan pedagogi, gan izglītojamo ģimenes. Materiālā piedāvātie lasītprasmes attīstības sekmēšanas uzdevumi ir izstrādāti, ņemot vērā pasaules labās prakses lasītprasmes un lasītprieka attīstības veicināšanā analīzi, kas iegūta, piedaloties dažādu valstu rīkotajos skolotāju profesionālās pilnveides kursos, konferencēs un apkopojot zinātniskajā literatūrā pieejamos pētījumu rezultātus par veiksmīgās vienaudžu mācīšanās lasītprasmes veicināšanai programmu īstenošanu. Lasītprasmes veicināšanas (intervences) materiāli, kas paredzēti bērniem, ja tiek konstatētas lasītprasmes grūtības, ir brīvi pieejami gan "Skola 2030 digitālajā mācību resursu krātuvē"[75], gan VIMALA projekta tīmekļvietnē[76,77].

Latviešu valodas aģentūra ir apkopojusi skolotāju priekšlikumus, sistematizējot tos un papildinot ar metodiskiem ieteikumiem, kā lasītprasmes apguvi padarīt par bērniem saistošu un interesantu nodarbi. 2024. gadā ir publicēts kartīšu komplekts "101 ideja lasītprasmes veicināšanai", lai pilnveidotu bērnu prasmi lasīt pareizi, raiti, saprast izlasīto, kā arī ieinteresēt vairāk lasīt grāmatas. Kartītes paredzētas pirmsskolas un sākumskolas pedagogiem izglītojamo

[69] Thinking and learning through images: a review of research related to visual literacy, children's reading and children's literature

[70] View of Effects of a visual literacy programme for the improvement of reading comprehension in primary and secondary school students.

[71] Visual Literacy in Practice: Use of Images in Students' Academic Work | Matusiak | College & Research Libraries

[72]https://www.researchgate.net/publication/393255773_Enhancing_Reading_Comprehension_through_Visual_Information_A_Longitudinal_Study_in_Higher_Education

[73]https://www.researchgate.net/publication/309621935_The_Role_of_Vocabulary_Breadth_and_Depth_in_Reading_Comprehension_A_Quantitative_Study_of_Finnish_EFL_Learners

[74] https://www.viaa.gov.lv/lv/projekts/atbalsts-izglitojamo-individualo-kompetencu-attistibai

[75]https://mape.gov.lv/catalog/materials/481E1B76-AB0E-470D-84B6-5D901C98293F/view

[76]https://atbalstsizcilibai.lv/lasit/ieteikumi-2/

[77]https://atbalstsizcilibai.lv/lasit/ieteikumi/

lasītprasmes veicināšanai līdz pat 6. klasei.[78] Lai 1.–6. klases izglītojamajiem ar lasīšanas grūtībām nodrošinātu pilnvērtīgu atbalstu, ieteicams nodrošināt gan atbalstu mācību stundās visos mācību priekšmetos, gan arī IAP ietvaros regulārās individuālās vai grupu nodarbībās lasītprasmes un tekstpratības veicināšanai ne biežāk kā divas reizes nedēļā. **Individuālas un grupas lasītprasmes un tekstpratības nodarbības** var nodrošināt tikai pedagogs, skolotājs logopēds, speciālais pedagogs. Lasītprasmes veicināšanas atbalsta nodarbībās iesaistītajiem bērniem nepieciešams pārbaudīt visus lasītprasmi raksturojošos rādītājus – fonemātisko uztveri un izpratni, vārdu krājumu un mutvārdu runu, lasīšanas tehniku, precizitāti un tempu, lasītā teksta izpratni un pareizrakstību.

Grupu nodarbību komplektēšanā jāievēro dalībnieku lasītprasmes un tekstpratības grūtību līdzīgas pazīmes, izmantojot 7. pielikumā ietvertos kritērijus. Lai optimizētu mācības, ieteicams veidot divu līdz trīs izglītojamo grupas, ņemot vērā dalībnieku kognitīvo saderību. Piemēram, grupā ieteicams iekļaut ne vairāk kā vienu izglītojamo ar papildu uzmanības traucējumiem līdztekus lasītprasmes un tekstpratības grūtībām. Ja grupā ir šāds izglītojamais, optimālais dalībnieku skaits ir divi. Grupu komplektēšanas procesā būtiski izvērtēt katra izglītojamā attīstības līmeni un spēju iekļauties grupas darbā, īpašu uzmanību pievēršot uzvedībai trīs bērnu grupā, sadarbības spējām un spējai sekot pedagoga norādījumiem.

Individuālās, kā arī grupu lasītprasmes un tekstpratības nodarbības ir vērstas uz to, lai:

1. **Veicinātu lasīšanas prasmju attīstību** – nodarbības palīdzētu izglītojamajiem, kuriem ir grūtības ar lasīšanu, apgūt nepieciešamās prasmes, lai viņi varētu lasīt precīzāk, ātrāk un ar izpratni, kā arī sekot līdzi un apgūt mācību saturu.
2. **Mazinātu mācīšanās grūtības** – nodarbības palīdzētu mazināt atšķirības starp izglītojamajiem, kuriem lasīšana padodas viegli, un tiem, kuriem ir grūtības. Tas nozīmē, ka izglītojamie ar lasīšanas grūtībām saņemtu papildu atbalstu, lai viņi varētu mācīties līdzās saviem vienaudžiem un izmantot savu potenciālu.

Nodarbības ilgums lasītprasmes un tekstpratības nodarbībām ir 40 minūtes, iekļaujot vismaz divas dinamiskās pauzes. Lai nodrošinātu izvirzīto mērķu efektīvāku sasniegšanu, viena IAP ietvaros, izvērtējot pedagogu vai atbalsta personāla un sākumskolas izglītojamā noslodzi, var paredzēt gan individuālas, gan grupu lasītprasmes un tekstpratības veicināšanas nodarbības.

[78] https://valoda.lv/101-ideja-skolenu-lasitprasmes-veicinasanai/

MENTORA INDIVIDUĀLAIS ATBALSTS IZGLĪTOJAMAJAM

Mentorings

Eiropas Komisijas dokumentā "Visas skolas pieeja priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas mazināšanai. Politikas norādes" uzsvērts, ka ārpusklases un ārpusskolas aktivitātes, tostarp sports, māksla, kultūra un citas ar izglītības mērķiem saskaņotas norises, paplašina jauniešu iespējas attīstīt savas prasmes, stiprina viņu motivāciju un veicina piederības sajūtu izglītības iestādei. Dokumentā arī norādīts uz nepieciešamību nodrošināt mērķtiecīgu atbalstu izglītojamajiem, kuru dzimtā valoda atšķiras no izglītības procesa mācību valodas izglītības iestādē. Šiem izglītojamajiem jāparedz individuālajām vajadzībām pielāgots papildu atbalsts, ko ieteicams organizēt ārpus mācību stundu laika, vienlaikus nepieļaujot segregācijas vai nošķiršanas prakses piemērošanu[76]. Viens no atbalsta pasākumiem, kas Projektā ir vērsts uz sociālās atstumtības un PMP riska mazināšanu, ir **izglītojamā mentora individuālais atbalsts** jeb mentorings.

Mentorings ir process, kurā mentors, izmantojot savas zināšanas un pieredzi, sniedz izglītojamajam personalizētu palīdzību un atbalstu, lai noteiktā laika posmā kopīgi sasniegtu iepriekš izvirzītus mērķus sociālās atstumtības un PMP risku mazināšanai. Tas ietver divu cilvēku attiecības, kas turpinās pietiekami ilgi un kurās mentors sniedz padomus un atbalstu izglītojamajam bez kritikas. Šīs attiecības attīstās, regulāri tiekoties un komunicējot. **Mentoringa mērķis Projekta ietvaros ir atpazīt un agrīni izvērtēt izglītojamā individuālās īpatnības, prasmes un vajadzības, lai sniegtu nepieciešamo atbalstu, veicinātu intelektuālo un emocionālo izaugsmi un saglabātu izglītojamā motivāciju turpināt mācīties.** Izglītojamo mentors ir uzticama persona (vēlams ārpus izglītības iestādes), kas atbalsta, iedrošina, motivē un palīdz izglītojamajam pilnveidot personību un attīstīt prasmju potenciālu[77].

Mentoram nepieciešamās prasmes ir būtiskas, lai nodrošinātu veiksmīgu attiecību veidošanu, efektīvu atbalstu un vadību mentorējamā attīstībā. Pirmkārt, labas komunikācijas prasmes ir veiksmīgas sadarbības pamats, ļaujot skaidri izteikt idejas un uzklausot otra cilvēka vajadzības. Otrkārt, svarīga ir spēja saskatīt un atbalstīt izglītojamā talantus, kā arī motivēt un iedvesmot, lai rosinātu izglītojamo sasniegt savus mērķus. Būtiskas ir arī prasmes iedrošināt un vadīt riskus, kā arī spēja konstruktīvi reaģēt un darboties sarežģītās situācijās, kurās trūkst viennozīmīgu risinājumu vai var rasties vērtību un interešu nesakritība.

Projektā par mentoru tiek uzskatīta persona, kura atbilst šādām prasībām:

- ir pilngadīga;
- ieguvusi vispārējo vidējo izglītību, ieguvusi īsā cikla profesionālās augstākās izglītības programmas izglītību vai ir apguvusi daļu no augstākās izglītības programmas (viena semestra apjomā), ir apguvusi īsā cikla profesionālās augstākās izglītības programmu un/vai četru semestru izglītību un/vai ieguvusi C kategorijas trenera sertifikātu, kas ir derīgs IAP īstenošanas laikā;
- atbilst Izglītības likuma 50. pantā noteiktajam;
- nav veikusi Bērnu tiesību aizsardzības likuma 72. panta piektajā daļā minētos pārkāpumus;
- ir apguvusi Projektā izstrādāto izglītojamo mentoru mācību programmu 36 stundu apjomā un saņēmusi par to apliecību.

Par mentoru var kļūt jebkura persona, kas atbilst izvirzītajiem kritērijiem un prasībām. **Mentoringa īstenošanai pedagoģiskā izglītība nav obligāta**. Projekta ietvaros, lai nodrošinātu objektivitāti, neitralitāti un savstarpēju uzticēšanos starp mentoru un izglītojamo, ir ieteicams piesaistīt mentorus, kuri nav tieši saistīti ar izglītības iestādi, kurā tiek īstenoti attiecīgie atbalsta pasākumi.

Mentoru sagatavošana un piesaiste IAP

Projekta ietvaros ir izstrādāta izglītojamo mentoru mācību programma. Programmas īstenošanas ilgums ir 36 (trīsdesmit sešas) akadēmiskās stundas. Pēc mācību pabeigšanas mācību dalībniekiem tiek nosūtītas elektroniskas apliecības par programmas apguvi. **Mācību īstenošana paredzēta trīs kārtās – 2025. gada rudenī, 2026. gada pavasarī un 2027. gada rudenī.** Katrā mācību kārtā paredzēts sagatavot ne mazāk kā 100 mentorus. Kopumā Projektā plānots sagatavot vismaz 400 mentorus.

Pēc katrām mentoru mācībām Projekts aktualizēs informāciju par mentoriem, kurus iespējams piesaistīt atbalsta sniegšanai IAP ietvaros. Mentoru kontaktinformācija, apliecības numurs un pašvaldības, kurās mentors piekritis sniegt atbalstu, ir pieejama Projekta Interaktīvajā rīkā – sadaļā "**Mentoru reģistrs**". Šī informācija tiek aktualizēta pēc nepieciešamības, piemēram, ja mentoram ir mainīta kontaktinformācija.

Izglītības iestādes IAP sagatavotājs ir atbildīgs par mentora piesaisti konkrētajam izglītojamajam. IAP sagatavotājs sazinās ar potenciālo mentoru un sniedz pamatinformāciju par izglītojamo, t. sk. identificētajiem riskiem, plānotajiem sasniedzamajiem rezultātiem un nepieciešamo atbalsta apjomu, vienlaikus aicinot nodrošināt mentoringu. Ja mentors piekrīt iesaistīties atbalsta sniegšanā, izglītības iestāde pirms IAP sagatavošanas organizē mentora pirmreizējo tikšanos ar izglītojamo, kuras laikā tiek sagatavota abpusēja vienošanās par savstarpēju sadarbību, kā arī noslēdz līgumu par darba tiesisko attiecību uzsākšanu Projekta ietvaros. Papildu informācija pieejama Projekta tīmekļvietnē, kur publicēts informatīvais materiāls Sadarbības partneriem (https://www.skola-kopiena.lv/partners).

Mentoru darba tiesisko attiecību dibināšanas kārtība

Sadarbības partneris ir atbildīgs par tiesisko attiecību nodibināšanu, kas paredz izglītojamo mentoru darba līgumu, izglītojamo mentoru vienošanos pie darba līguma, uzņēmuma (pakalpojuma) līgumu ar mentoru. Ņemot vērā, ka rekomendējam izglītojamajam nodrošināt mentora atbalstu vismaz viena gada garumā, vēlams darba tiesiskās attiecības ar mentoru slēgt uz periodu, kas nav īsāks par vienu semestri vai mācību gadu. Darba tiesiskās attiecības var tikt noslēgtas ar Izglītības pārvaldi vai izglītības iestādi, ja atbalsts paredzēts izglītojamajiem, kuri ir reģistrēti attiecīgajā izglītības iestādē, vai ar jauniešu centru, kas minēts Jaunatnes likuma 5. panta septītajā daļā un kas ir pašvaldības iestāde vai tās struktūrvienība, lai nodrošinātu mentora atbalstu arī ārpus izglītības iestādēm.

Tiek rekomendēts darba tiesiskās attiecības ar mentoru noformēt klātienē, tikšanās reizē nodrošinot iespēju mentoram un izglītojamajam iepazīties un apmainīties ar kontaktinformāciju, kopīgi aizpildīt vienošanos (skat. *4. pielikumu*), kā arī vienoties par vietu un laiku, kad notiks pirmā tikšanās IAP ietvaros.

Noslēgtās "Atbalsta sniedzēju vienošanās ar izglītojamo" oriģināls tiek nodots izglītības iestādes atbildīgajai personai, savukārt mentoram un izglītojamajam pieejamas tā kopijas. Darba tiesiskās attiecības apliecinošā dokumenta kopiju rīkā pievieno IAP sagatavotājs.

Mentoringa īstenošana

Projektā **mentors var sniegt atbalstu līdz sešiem izglītojamajiem vienlaikus**, taču vienā tikšanās reizē mentors individuāli strādā tikai ar vienu izglītojamo, individuāli pievēršot nedalītu uzmanību mentorējamajam. Mentoringu var organizēt arī brīvdienās, kā arī rudens un pavasara brīvlaikā, taču nav pieļaujama atbalsta īstenošana laikā starp mācību semestriem (t. i., ziemas un vasaras brīvlaikā). Maksimāli pieļaujamais kontaktstundu skaits vienam izglītojamajam **nepārsniedz 20 stundas** viena kalendārā mēneša ietvaros.

Pēc darba tiesisko attiecību slēgšanas **mentors tiek piesaistīts Interaktīvajā rīkā attiecīgajam IAP** kā viens no atbalsta sniedzējiem. Plāno regulāras tikšanās ar izglītojamo, ievērojot IAP ieplānoto stundu skaitu semestrī, kā arī darba līgumā noteikto. Tikšanās un to norise tiek dokumentēta Interaktīvā rīka sadaļā "Mentora dienasgrāmata". Mentors ir atbildīgs par katra kalendārā mēneša mentoringa īstenošanas datu ievadi un to atbilstību faktiskajām aktivitātēm.

Sniegtā informācija "Mentoru dienasgrāmatā" par mentoringa norisi un gūtajām atziņām ir konfidenciāla un pieejama tikai mentoram, savukārt ievadītie dati par mentoringa norises laiku, vietu un ilgumu automātiski tiek pārnesti mentora darba laika uzskaites veidlapā, kuru izglītības iestāde apstiprina, pamatojoties uz mēneša beigās mentora iesniegto "Atbalsta pasākumu īstenošanas grafika" kopiju ar izglītojamā parakstiem, kas apliecina sniegto atbalsta nodarbību izpildi.

Atbalsta pasākums **vienmēr notiek ārpus mācību stundu laika**. Mentorings ir ārpusskolas atbalsta pasākums, ko iespējams organizēt pašvaldības jauniešu centros, bibliotēkās, koprades telpās, sabiedriskajās telpās ar klusām darba zonām, muzejos, kultūras centros, sporta centros, kā arī drošās un pieejamās ārtelpu vietās, piemēram, parkos vai citās publiskās brīvdabas zonās. Kā kopīgas aktivitātes var ieteikt mācību materiāla pārrunāšanu un praktisku uzdevumu izpildi, kopīgu mācību projekta vai uzdevuma izstrādi, karjeras un motivācijas sarunas, dalību izglītojošos pasākumos vai izstādēs, dažādu pašnoteikšanās un komunikācijas prasmju stiprināšanas aktivitātes, kā arī praktiskas sadarbības uzdevumus, kas veicina pašefektivitāti un izglītojamā iesaisti.

Mentoringu iespējams īstenot tikai valsts valodā un tikai klātienē. IAP sagatavotājs ir atbildīgs par IAP uzraudzīšanu un ir mentora kontaktpersona. Vienlaikus vēršam uzmanību, ka pēc mentora lūguma IAP iztrādātājam jāizvērtē iespējas nodrošināt arī izglītības iestādes telpas šī atbalsta pasākuma nodrošināšanai. Papildu informācija pieejama Projekta tīmekļvietnē, kur publicēts informatīvais materiāls izglītojamo mentoriem (https://www.skola-kopiena.lv/partners).Mentora atalgojums un atbalsta pasākumi

Pamatojoties uz Interaktīvajā rīkā apstiprināto Mentora darba laika uzskaites veidlapu, Sadarbības partneris nodrošina faktiski veiktā darba apmaksu. Atalgojums par kontaktstundām, t. i., mentoringa īstenošanu, tiek aprēķināts katru mēnesi, ievērojot dokumentā **"Vienas vienības izmaksu standarta likmes aprēķina un piemērošanas metodika mentoru atlīdzībai"** noteikto kārtību[79]. Likme var tikt precizēta reizi gadā. **Atlīdzība tiek izmaksāta tikai pēc visu atskaišu iesniegšanas un apstiprināšanas par faktiski nostrādātām stundām**. Atlīdzība tiek aprēķināta tikai par tām stundām, kurās atbalsts patiešām ir sniegts, arī gadījumos, ja izglītojamais vai mentors nolemj sadarbību pārtraukt vai arī IAP īstenošana tiek apturēta kāda cita iemesla dēļ.

Atbalstam noslēdzoties, **mentors piedalās IAP izvērtēšanā** Interaktīvajā rīkā. Papildus tam mentors iesniedz dokumenta "Atbalsta sniedzēju vienošanās ar izglītojamo" oriģinālu izglītības iestādei uzglabāšanai. IAP izvērtēšanas laikā IAP sagatavotājam vēlams sazināties ar mentoru, lai kopīgi pārrunātu, vai mentorings tiks turpināts nākamā mācību gada ietvaros.

[79] https://www.skola-kopiena.lv/uploads/e5/0b/e50b659b-9a98-4fd9-bab1-a2789c2be56d.pdf

Supervīzijas mentoriem

Projektā paredzēts atbalstīt ne tikai izglītojamos, bet arī atbalsta sniedzējus, t. sk. mentorus. Viens no mentoriem pieejamajiem atbalsta pasākumiem ir supervīzija. **Tā ir būtiska, jo sniedz iespēju analizēt darba pieredzi, pilnveidot profesionālās prasmes un mazināt emocionālo spriedzi, kas rodas, strādājot ar jauniešiem īpaši sarežģītās situācijās, vienlaikus veicinot mentoru profesionālo izaugsmi un kvalitatīva atbalsta sniegšanu izglītojamajiem**. Mentorus grupu supervīzijām piesaka izglītības iestādes atbildīgā persona, ja mentors ir izrādījis interesi par pašvaldībā plānotajām supervīzijām. Mentoriem atbilstošāka ir supervīzijas grupa, kas paredzēta atbalsta sniedzējiem darbā ar 4.–12. klašu un 1.–4. kursa izglītojamajiem un kurā uzmanība tiek pievērsta šim vecumposmam aktuāliem jautājumiem – mācību motivācijas stiprināšanai, prasmju un zināšanu pilnveidei, PMP risku mazināšanai un citiem ar izglītojamā attīstību un labbūtību saistītiem izaicinājumiem.**Supervīziju grupu komplektēšana notiek Interaktīvajā rīkā**, apvienojot supervīzijas dalībniekus no vairākām vienas pašvaldības izglītības iestādēm, bet izņēmuma gadījumā arī no blakus pašvaldību izglītības iestādēm, ievērojot supervīzijas mērķgrupu un veidu. Nokomplektētās supervīzijas grupas sastāvu supervizors apstiprina Interaktīvajā rīkā ne vēlāk kā piecas dienas pirms supervīzijas īstenošanas. Pēc supervīzijas grupas sastāva apstiprināšanas **izglītības iestāžu atbildīgās personas Interaktīvajā rīkā saņem paziņojumu** par attiecīgās iestādes darbiniekiem, kuri iekļauti konkrētajā supervīzijas grupā, un informē dalībniekus un mentorus.

GRUPU UN KOMANDU SUPERVĪZIJAS

Supervīzija un tās nozīme

Izglītības sistēma šobrīd saskaras ar daudzpusīgiem izaicinājumiem, tostarp nepieciešamību nodrošināt iekļaujošu un kvalitatīvu izglītību visiem izglītojamajiem, ņemot vērā viņu individuālās vajadzības, mācīšanās veidu, sociālās atstumtības un PMP risku, vienlaikus pielāgojoties strauji mainīgajām darba tirgus prasībām un digitalizācijas ietekmei, kā arī risinot cilvēkresursu trūkuma un profesionālās izdegšanas problēmas. Lai nodrošinātu kvalitatīvu atbalstu izglītojamajiem un viņu ģimenēm, pedagogiem, atbalsta personālam, nepieciešamas regulāras profesionālās pilnveides iespējas un cita veida atbalsta pasākumi, kas spētu uzlabot darba kvalitāti un novērst izdegšanas risku. Par nepieciešamību pēc speciālistu profesionālās kompetences pilnveides un nepieciešamā atbalsta norāda arī vairāki izglītības politikas plānošanas dokumenti, piemēram, "Izglītības attīstības pamatnostādnes 2021.–2027. gadam"[80] un UNESCO ziņojums "Izglītība 2030"[81].

Supervīzija ir konsultēšanas veids pieaugušo izglītībā un profesionālās darbības sistēmā, kurā supervizors un supervizējamais iedziļinās konkrētā, ar darbu un profesionālo jomu saistītā situācijā un veic tās analīzi.[82] Profesionālās efektivitātes paaugstināšana ir supervīzijas galvenais rezultāts, kas var ietvert dažādu jautājumu risināšanu: profesionālo robežu apzināšanās, rīcības alternatīvu atrašana konkrētās darba situācijās, attiecību veidošana ar kolēģiem, padotajiem, klientiem, sadarbība komandā, darba stratēģijas, stresa faktoru un izdegšanas mazināšana un daudzi citi jautājumi, kas aktualizējas ikdienas darbā[83].

Komandu supervīzija ir profesionāli vadīts attīstības process, kurā komanda kopā ar supervizoru analizē savu sadarbību, komunikāciju un darba procesus, lai uzlabotu komandas efektivitāti un sasniegtu kopīgos mērķus.

Projektā tiek nodrošinātas grupu supervīzijas pedagogiem, atbalsta personālam, mentoriem **un komandu supervīzijas** pašvaldību darbiniekiem, kas ir iesaistīti darbā ar sociālās atstumtības un PMP riskam pakļautajiem izglītojamajiem, kā arī izglītības iestāžu darbiniekiem, kas iesaistīti darbā ar projektā minēto problēmgrupu izglītojamajiem.

Plānoto **supervīziju mērķis** ir pilnveidot minēto speciālistu profesionālo kompetenci sociālās atstumtības un PMP riska identificēšanā, paaugstināt profesionālo pašefektivitāti darbā ar izglītojamajiem, kuriem konstatēts sociālās atstumtības vai PMP risks, kā arī veicināt prasmi apzināties savus resursus, lai nepieļautu profesionālu izdegšanu.

Grupu supervīzijas uzdevumi:

- Pilnveidot supervizējamo kompetenci efektīvi nodrošināt atbalstu izglītojamajiem ar lasīšanas traucējumiem, sociālās atstumtības un PMP risku.
- Veicināt supervizējamo izpratni par izglītojamo sociāli emocionālajām vajadzībām.
- Paaugstināt supervizējamo pašefektivitāti, lai veicinātu izglītojamo apmierinātību un labbūtību vispārējās izglītības iestādēs un profesionālās izglītības iestādēs.
- Atbalstīt supervizējamo spēju apzināties savus resursus izdegšanas sindroma novēršanai, strādājot ar sociālās atstumtības un PMP riska izglītojamajiem.

[80] https://likumi.lv/ta/id/324332-par-izglitibas-attistibas-pamatnostadnem-20212027-gadam
[81] https://www.unesco.lv/lv/izglitiba-2030
[82] https://www.lm.gov.lv/lv/sociala-darba-vardnica
[83] https://www.supervizija.lv/lv/par-superviziju/

Komandas supervīziju galvenie uzdevumi

Pilnveidot supervīzijas dalībnieku savstarpējo sadarbību efektīvas komandas nodrošināšanai un paaugstināt profesionālo pašefektivitāti, lai uzlabotu darbu ar izglītojamajiem, kuriem konstatēts sociālās atstumtības vai PMP risks, un veicinātu viņu iesaisti un ieinteresētību izglītības procesā.

- Stiprināt supervīzijas dalībnieku iespējas apzināt un pārvaldīt savas personības un profesionālos resursus, tādējādi mazinot izdegšanas riskus.

Supervīzija sniedz atbalstu jautājumos, kas saistīti ar profesionālo darbību un savstarpējo sadarbību. Supervīzija nodrošina profesionālās efektivitātes paaugstināšanos, attīstot izpratni un profesionālo robežu apzināšanos, rīcības alternatīvu atrašanu konkrētās darba situācijās, uzlabojot attiecību veidošanu ar kolēģiem, klientiem, stiprinot sadarbību komandā. Supervīzija palīdz izvēlēties atbilstošākās darba stratēģijas, nodrošina stresa faktoru identificēšanu un izdegšanas mazināšanu[84].

Supervīzija sniedz atbalstu profesionālās prakses izvērtēšanā, veicina izpratni par profesionālajām robežām un palīdz izstrādāt rīcības alternatīvas konkrētās darba situācijās. Tā sekmē attiecību veidošanu ar kolēģiem, riska grupas izglītojamajiem un viņu vecākiem, stiprina sadarbību komandā, atbalsta piemērotāko darba stratēģiju izvēli, kā arī veicina stresa faktoru atpazīšanu un izdegšanas riska mazināšanu.

Grupu supervīzijas un to īstenošana

Grupu supervīzijas tiek nodrošinātas ārpakalpojuma veidā no **2026. gada** marta sadarbībā ar Sadarbības partneru koordinatoriem.

Supervīziju grupu komplektēšana iespēju robežās tiek organizēta, komplektējot grupā pārstāvjus, kas īsteno viena veida atbalstu izglītojamajiem IAP ietvaros, piesaistot arī mentorus. Supervīzijas grupas tiek veidotas, **apvienojot supervizējamos no vairākām vienas vai blakus esošo pašvaldību izglītības iestādēm**, izvēloties visērtāk pieejamās Sadarbības partneru telpas un saskaņojot supervīziju laiku ar supervizoru un izglītības iestāžu atbildīgo pārstāvi. Organizējot supervīzijas, telpā, labi redzamā vietā, ir jābūt novietotam plakātam ar atsauci uz Projektu, kā ietvaros tiek īstenotas supervīzijas. Plakātam jābūt noformētam atbilstoši Projekta prasībām un jābūt pieejamam Projekta tīmekļvietnē vai izdrukātā veidā pie Projekta pārstāvjiem. **Rekomendējamais grupas sastāvs ir 8–12 supervizējamie**.

Vienas supervīzijas ilgums – 3 stundas (180 minūtes), ietverot dinamiskās pauzes un starpbrīžus. Supervīzijas tiek īstenotas latviešu valodā. Visiem Projektā iesaistītajiem supervizoriem ir jābūt Latvijā sertificētiem supervizoriem ar pieredzi pedagoģiskajā darbā vai darbā ar pedagogiem.

Supervīzijas grupā tiek apvienoti supervizējamie, kas Projekta ietvaros ir piesaistīti viena atbalsta veida sniegšanai vai vienai izglītojamo vecumgrupai.

Grupu supervīziju mērķgrupas (supervizējamie):

- pedagogi un atbalsta personāls, kas Projektā sniedz atbalstu izglītojamajiem individuāli vai grupās lasītprasmes un tekstpratības veicināšanai 1.–6. klasē;
- pedagogi, kuri sniedz konsultācijas mācību priekšmetos 6.-9.klasei un 1.-2.kursam ;
- atbalsta personāls un mentori, kas sniedz konsultatīvo atbalstu pēc nepieciešamības mērķa grupas izglītojamajiem, kuriem ir konstatēts sociālās atstumtības vai PMP risks;

[84]https://likumi.lv/ta/id/354745

- pašvaldības un izglītības iestādes darbinieki, kas iesaistīti darbā ar projektā minēto problēmgrupu izglītojamajiem.

Komplektējot supervīziju grupas, ir pieļaujams grupā apvienot speciālistus, kuri IAP ietvaros sniedz mentoringu, konsultatīvo atbalstu, un speciālistus, kuri nodrošina konsultācijas mācību priekšmetā, kā arī speciālistus, kuri nodrošina lasītprasmes un tekstpratības veicināšanu, ar speciālistiem, kuri īsteno konsultatīvo atbalstu 1.–6. klasei, jo atbalsts tiek nodrošināts līdzīga vecumposma izglītojamajiem ar līdzīgām problēmsituācijām. Šāda pieeja nodrošina mērķtiecīgu, starpdisciplināru sadarbību, jo, neatkarīgi no atbalsta veida, iesaistīto speciālistu darba mērķi bieži ir līdzīgi, piemēram, lasītprasmes un tekstpratības veicināšana, mācību sasniegumu uzlabošana, PMP un sociālās atstumtības riska mazināšana. Tas ļauj nodrošināt nepārtrauktu un mērķtiecīgu atbalsta pieeju dažādos izglītības posmos, vienlaikus stiprinot speciālistu profesionālo kompetenci un veicinot efektīvu, koordinētu darbu ar riskam pakļautiem izglītojamajiem.

Supervīzijās pat vēlams apvienot pedagogus, atbalsta personālu un mentorus, jo viņu darbā ar izglītojamajiem IAP ietvaros tiek risināti līdzīgi izaicinājumi, kas saistīti ar motivācijas trūkumu, mācīšanās grūtībām, uzvedības un sociālās adaptācijas jautājumiem. Kopīga līdzīgu problēmsituāciju analīze supervīzijas ietvaros veicinās vienotu izpratni par izglītojamā vajadzībām, uzlabos atbalsta pasākumu savstarpējo saskaņotību un paaugstinās sniegtā atbalsta efektivitāti.

Izglītības iestādes atbildīgā persona grupu supervīzijām var deleģēt tos speciālistus, kuri **ir jau īstenojuši vai tūlīt** plāno uzsākt atbalsta sniegšanu **IAP ietvaros**. Supervīziju grupas atbilstoši noteiktajām mērķgrupām Interaktīvajā rīkā komplektē Projekta pārstāvis, saskaņojot grupu sastāvu, norises laiku, vietu un datumu ar Projekta pašvaldības koordinatoru un izglītības iestādes atbildīgo personu. Supervīziju īstenošanu Interaktīvajā rīkā apstiprina supervizors. Pēc grupu nokomplektēšanas un apstiprināšanas **izglītības iestāde nodrošina informācijas nodošanu savas iestādes pārstāvjiem, kuri izvirzīti supervīzijām**.

Supervizors ir atbildīgs par katras supervīzijas mērķu un plānoto uzdevumu izstrādi un ievadi Interaktīvajā rīkā, kā arī par supervīzijas norises atskaites sagatavošanu un supervīzijas īstenošanu pamatojošo dokumentu pievienošanu Interaktīvajā rīkā līdz nākamā kalendārā mēneša 10. datumam. Apstiprināto supervīziju dati par norises laiku, vietu un ilgumu automātiski tiek pārnesti uz supervizora darba laika uzskaites veidlapu, kuru Projekta pārstāvji katra mēneša beigās apstiprina, pamatojoties uz Interaktīvajā rīkā pievienotajām īstenoto supervīziju dalībnieku parakstītajām dalības veidlapām (skat. *pielikumu Nr. 8*).

Komandu supervīzijas un to īstenošana

Komandu supervīziju mērķgrupa (supervizējamie) ir pašvaldību darbinieki, kas iesaistīti projektā. Vismaz viens pārstāvis no pašvaldības un 4 sadarbības grupas pārstāvji (atbilstoši MK noteikumiem 5.45), t.i. pārstāvji no:

- pašvaldības policijas vai Valsts policijas, ja pašvaldība nav izveidojusi pašvaldības policiju vai nav deleģējusi pašvaldības policijas uzdevumus citai pašvaldībai;
- pašvaldības sociālā dienesta;
- pašvaldības izglītības pārvaldes vai izglītības speciālistu;
- bāriņtiesas.

Komandu Supervīzijas plānošanu attiecīgās pašvaldības administratīvajā teritorijā iniciē supervizors, kurš sazinās ar pašvaldības koordinatoru un vienojas par supervīzijas norises datumu, laiku un vietu. Projekta sadarbības partneris no pašvaldības garantē supervīzijas īstenošanai piemērotu telpu pieejamību bez atlīdzības. Pēc savstarpējās vienošanās supervizors ievada attiecīgo informāciju Interaktīvajā rīkā, tādējādi nodrošinot iespēju pašvaldībām pieteikt dalībniekus konkrētajai supervīzijai.

Pēc supervīzijas datumu izsludināšanas pašvaldības darbinieks Interaktīvajā rīkā varēs pieteikt savas pašvaldības darbiniekus, kas iesaistīti projektā. Grupu komplektēšana tiek organizēta, apvienojot supervīzijas dalībniekus no vienas pašvaldības, bet izņēmuma gadījumā – arī no blakus pašvaldībām, ar kurām sanāk sadarboties.

Rekomendējamais grupas dalībnieku skaits ir no 5 līdz 12 personām Komandas supervīzijas ir vērstas uz komandas stiprināšanu, savstarpējās sadarbības pilnveidi un kopīgu risinājumu meklēšanu. Katrai pašvaldībai paredzētas vismaz četras komandas supervīzijas. Lai nodrošinātu supervīzijas procesa pēctecību, veicinātu komandas izaugsmi un sasniegtu iespējami labākus rezultātus, ieteicams visā supervīziju cikla laikā saglabāt nemainīgu komandas dalībnieku sastāvu.Ja konkrētajai supervīzijai nepiesakās vismaz 5 dalībnieki 2 nedēļas pirms supervīzijas sākuma, supervīzijas norise tiek pārcelta uz citu datumu.

Nokomplektētās supervīzijas grupas sastāvu supervizors apstiprina Interaktīvajā rīkā, vienlaikus norādot supervīzijas mērķi un plānotos sasniedzamos rezultātus. Nepieciešamības gadījumā mērķi un uzdevumi var tikt precizēti, sagatavojot supervīzijas īstenošanas atskaiti. Pēc supervīzijas grupas sastāva apstiprināšanas pašvaldības koordinators interaktīvajā rīkā saņem paziņojumu par darbiniekiem, kuri iekļauti konkrētajā supervīzijas grupā, un nodrošina informācijas nodošanu attiecīgajiem sadarbības grupas pārstāvjiem.

Supervīzijas pašvaldību deleģētajiem pārstāvjiem tiks organizētas jau 2026.gada beigās. Papildu informācija Sadarbības partneriem par supervīziju norises organizēšanu būs publicēta Projekta tīmekļvietnē (https://www.skola-kopiena.lv/partners).

INICIATĪVU PROJEKTU UN PARTNERĪBAS PROJEKTU ĪSTENOŠANA

Skolas - kopienas iniciatīvu projekti

Būtiska loma sociālās atstumtības un PMP riska mazināšanā, bērnu un jauniešu labbūtības veicināšanā izglītības iestādēs ir sabiedrības un vietējās kopienas iesaistei – izglītības iestādes veidojot kā sadarbības centrus, kur līdzdarbojas pedagogi, vecāki, pašvaldības un vietējās kopienas pārstāvji, kopīgi uzlabojot izglītības kvalitāti.

Raksturojot aktuālās tendences un vīziju par izglītības pilnveidi, arī IAP2027 norāda uz plašāku iesaistīto un ieinteresēto pušu loku izglītības jomā. Mācīšanās procesos arvien aktīvāk iesaistās dažādas ieinteresētās puses, tostarp nevalstiskās organizācijas, privātais sektors un dažādas sabiedrības grupas. Šī daudzveidīgā sadarbība nodrošina plašākas mācīšanās iespējas, pilnveido mācību saturu, pieeju, resursu un tehnoloģisko risinājumu klāstu. IAP2027 tiek iezīmēti arī dažādi sadarbības veidi starp izglītības iestādēm, pašvaldībām un vietējo kopienu. Tas ietver norādes uz koordinētu un mērķtiecīgu ārpus formālās izglītības piedāvājumu, tostarp interešu izglītības un nevalstisko organizāciju aktivitātēm, kas tiek īstenotas vietējā kopienā, efektīvi izmantojot izglītības iestāžu un citu vietējo resursu kapacitāti. Tiek uzsvērta arī sistemātiska un daudzveidīga interešu izglītības piedāvājuma attīstība, kas pielāgota izglītojamo interesēm. Turklāt tiek akcentēta pašvaldības sadarbība ar izglītības iestādēm, ģimenēm un vietējo kopienu, tostarp nevalstiskajām organizācijām un darba devējiem, lai aktīvi iesaistītu reemigrantu un imigrantu bērnus[85].

Iniciatīvu projektu īstenošana

Lai veicinātu izglītības iestāžu sadarbību ar vietējo kopienu, pašvaldības un izglītības iestāžu vietējo resursu izmantošanu, tostarp paplašinot ārpus formālās izglītības (t. sk. interešu izglītības) piedāvājumu izglītības iestādē, veicinot pilsonisko līdzdalību, nodrošinot darbu ar reemigrantiem, imigrantiem un mazākumtautību pārstāvjiem, iesaistot ģimenes un citus sabiedrības locekļus, kā arī mazinātu sociālās atstumtības un PMP risku, Projektā tiek īstenoti **Skolas - kopienas iniciatīvu projekti** (turpmāk – Iniciatīvu projekti). Tos īsteno ārpus formālās izglītības visa gada garumā, t. sk. mācību gada brīvlaikos. Iniciatīvu projektu aktivitātes ir vērstas uz tādu izglītojamo grupu iekļaušanu kā, piemēram, izglītojamie ar speciālām vajadzībām, mācīšanās grūtībām, sociālās atstumtības un ekonomiskajiem riskiem, kā arī vardarbībai pakļauti bērni un jaunieši. Iniciatīvu projektos ir atbalstāma ne tikai to izglītojamo iesaiste, kuriem konstatēts sociālās atstumtības vai PMP risks, bet arī citu projekta pasākuma mērķa grupas izglītojamo, tostarp reemigrantu, imigrantu un mazākumtautību pārstāvju, iesaiste, lai sekmīgāk īstenotu riska grupu sociālo iekļaušanu.

Latvijā dzīvo vairāk nekā 150 tautību. Lielākās etniskās grupas ir krievi, baltkrievi, ukraiņi, poļi, lietuvieši, ebreji, romi, vācieši un igauņi. Mazākumtautības un to kultūra ir neatņemama un svarīga Latvijas sabiedrības un kultūrtelpas sastāvdaļa. Tām ir atšķirīga vēsture, pārstāvju skaits un situācija ekonomiskajā, sociālajā un kultūras jomā, tādēļ svarīgi sniegt atbalstu mazākumtautību pārstāvju integrēšanai latviešu kultūrā un veicināt latviešu valodas apguvi[99].

Projekta ietvaros ir izstrādāts projektu konkursa "Skolas – kopienas iniciatīvu projekti priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas un sociālās atstumtības riska mazināšanai" nolikums, kurā aprakstīti pieteikšanās termiņi un kārtība, vērtēšanas kritēriji, finansējuma piešķiršanas kārtība

[85] https://likumi.lv/ta/id/324332-par-izglitibas-attistibas-pamatnostadnem-20212027-gadam

un nosacījumi Iniciatīvu projektu īstenošanai. Vismaz reizi kalendārajā gadā tiks organizēts jauns Iniciatīvu projektu pieteikumu konkurss. Projekts ne retāk kā reizi semestrī noteiks pieejamo finansējuma kvotu katram Sadarbības partnerim, kas būs pieejama Projekta Interaktīvajā rīkā. Iniciatīvu projektu konkursus organizē, kā arī pieteikumus un noslēguma pārskatus vērtē un apstiprina Projekta pārstāvji. Informācija par iespēju piedalīties Iniciatīvu projektu konkursā tiek publicēta Projekta un Sadarbības partneru tīmekļvietnēs.

Iniciatīvu projektu konkursi tiek organizēti, balstoties uz Fiksētas summas maksājuma piemērošanas metodiku[100], lai veicinātu **Projekta noteikto mērķu sasniegšanu**:

- mazināt bērnu un jauniešu sociālās atstumtības un PMP risku;
- veicināt izglītības iestāžu sadarbību ar vietējo kopienu, pašvaldības un izglītības iestāžu vietējo resursu izmantošanu, tostarp paplašinot ārpus formālās izglītības (t. sk. interešu izglītības) piedāvājumu izglītības iestādē;
- veicināt pilsonisko līdzdalību, nodrošinot darbu ar reemigrantiem, imigrantiem un mazākumtautību pārstāvjiem, iesaistot vecākus, ģimenes, citus kopienas locekļus.

Iniciatīvu projekta iesniedzējs ir Sadarbības partneris, kas Iniciatīvu projektu īsteno sadarbībā ar pašvaldību, izglītības iestādēm un nevalstiskajām organizācijām, t. i., biedrībām un nodibinājumiem (turpmāk – NVO), kas darbojas vietējā kopienā, plānojot izglītojamo, vecāku, ģimeņu un citu kopienas locekļu iesaisti. Iniciatīvu projekta **mērķa grupa** – vispārējās izglītības iestāžu izglītojamie no 1. līdz 12. klasei, kā arī to profesionālās izglītības iestāžu un vispārējās izglītības iestāžu, kuras īsteno profesionālās izglītības programmas, izglītojamie no 1. līdz 4. kursam, t. sk. sociālās atstumtības un PMP riska grupas izglītojamie. Netiešā mērķa grupa – sociālās atstumtības riskam pakļauto izglītojamo vecāki un ģimenes locekļi. Minimālais skaits izglītojamo no sociālās atstumtības un PMP riska grupas, kuri tiks iesaistīti Iniciatīvu projektā, ir noteikts vismaz 15 % apmērā no mērķa grupas kopējā dalībnieku skaita. Tas tiek apliecināts ar pašvaldības vadītāja (tā pilnvarotas personas) vai izglītības iestādes vadītāja parakstu.

Iniciatīvu projekta iesniedzējs Interaktīvajā rīkā aizpilda un iesniedz projekta pieteikumu, pievieno nepieciešamos dokumentus un apliecinājumus. Pašvaldības norādītā atbildīgā persona par Iniciatīvu projektu īstenošanu Interaktīvajā rīkā līdz konkursa pieteikumu iesniegšanas termiņa beigām apstiprina pieteikumu atbilstību konkursa nosacījumiem visām tās administratīvajā teritorijā esošām izglītības iestādēm. 30 dienu laikā pēc Iniciatīvu projekta īstenošanas pabeigšanas Iniciatīvu projekta iesniedzējs Interaktīvajā rīkā aizpilda un iesniedz noslēguma pārskatu par projekta īstenošanu un tā pielikumus.

Iniciatīvu projektu īstenošanas periods ir no 6 (sešiem) līdz 18 (astoņpadsmit) mēnešiem. **Vienam Iniciatīvu projektam pieejamais finansējuma apmērs ir 6700 EUR** (t. sk. iekļauti visos normatīvajos aktos noteiktie nodokļi), kas 100 % apmērā tiek nodrošināts no Projekta līdzekļiem. Iniciatīvu projektu izmaksu aprēķina metode ir fiksētās summas maksājums. Projekts nodrošina priekšfinansējumu 80 % apmērā no Iniciatīvu projekta summas 30 (trīsdesmit) dienu laikā no datuma, kad pieteikumu ir apstiprinājis Finansējuma saņēmējs. Atlikušo maksājumu 20 % apmērā no Iniciatīvu projekta summas pārskaita 30 (trīsdesmit) dienu laikā pēc Iniciatīvu projekta noslēguma pārskata apstiprināšanas.

Izglītības iestāžu partnerības projekti

Izglītības iestāžu partnerības projekti ir mērķtiecīgas sadarbības iniciatīvas, kurās piedalās vairākas izglītības iestādes ar mērķi uzlabot izglītības kvalitāti, kā arī uzlabot latviešu valodas prasmi un atbalstīt izglītojamos pārejā uz mācībām latviešu valodā un pēc tās ieviešanas. Šie projekti ietver kopīgu resursu, pieredzes un labās prakses apmaiņu, kā arī dažādu aktivitāšu, piemēram, semināru un izglītojošu pasākumu, organizēšanu. Jau UNESCO 2009. gada izglītības

pārskatā tiek norādīts, ka partnerības projekti ļauj izglītības iestādēm efektīvāk risināt aktuālas problēmas, attīstīt jaunas mācību metodes un veicināt sociālo iekļaušanu, kā arī uzlabot izglītojamo sasniegumus un iekļaušanos sabiedrībā[86].

Britu padomes pārstāvniecība Latvijā sadarbībā ar Izglītības un zinātnes ministriju no 2023. gada septembra līdz 2024. gada maijam īstenoja pilotprojektu "Izglītības iestāžu partnerības kā atbalsts pārejai uz mācībām latviešu valodā (atbalsts vienotai skolai)". Izglītības iestāžu partnerības pilotprojekts tika īstenots, lai sniegtu atbalstu izglītojamajiem, vecākiem (personām, kas realizē aizgādību), pedagogiem un izglītības iestāžu vadītājiem pārejā uz mācībām latviešu valodā un veicinātu vienotas izglītības sistēmas attīstību Latvijā[87]. Pilotprojekts ne tikai apliecināja, ka partnerības projekti sniedz iespēju izglītības iestādēm veidot partnerības veiksmīgai pārejai uz mācībām latviešu valodā, bet arī palīdz pedagogiem izstrādāt stratēģiju un metodes, lai nākotnē veidotu mērķtiecīgu sadarbību pārmaiņu procesu īstenošanai.

Partnerības projektu īstenošana

Lai sniegtu atbalstu pedagogiem, izglītojamajiem un vecākiem mācībām latviešu valodā un veicinātu vienotas izglītības sistēmas attīstību Latvijā, kā arī uzlabotu latviešu valodas zināšanas izglītojamajiem, viņu vecākiem un pedagogiem, izvērtējot esošo situāciju un vajadzības katrā izglītības iestādē, Projektā tiek īstenoti **izglītības iestāžu partnerības projekti** (turpmāk – Partnerība). Lai īstenotu Partnerības projektus, visām iesaistītajām izglītības iestādēm jābūt Projekta Sadarbības partneriem (pašvaldību dibināto izglītības iestāžu gadījumā Sadarbības partneris ir pašvaldība).

Partnerības mērķa grupas:

- izglītojamie, kas mācības apgūst vispārējās izglītības programmu klātienē no 1. līdz 12. klasei vai profesionālās un vispārējās izglītības iestādēs, kuras īsteno klātienes profesionālās izglītības programmas no 1. līdz 4. kursam;
- izglītības iestāžu pedagogi (t. sk. vadība, atbalsta personāls);
- izglītojamo vecāki.

Tiek atbalstītas Partnerības, kuru aktivitāšu īstenošanā ir iesaistītas ne mazāk kā divas mērķgrupas, kā vienu no tām iekļaujot izglītojamos.

Projekta ietvaros ir izstrādāts projektu konkursa "Izglītības iestāžu partnerības veicināšana mācībām latviešu valodā" nolikums, kurā aprakstīti pieteikšanās termiņi un kārtība, vērtēšanas kritēriji, finansējuma piešķiršanas kārtība un nosacījumi Partnerību īstenošanai. Projekts ne retāk kā reizi semestrī noteiks pieejamo finansējuma kvotu katram Sadarbības partnerim, kas būs pieejama Interaktīvajā rīkā.

Vismaz reizi kalendārajā gadā tiks organizēts jauns Partnerības pieteikumu konkurss. Partnerības pieteikumu konkursus organizē, kā arī pieteikumus un noslēguma pārskatus vērtē un apstiprina Projekta pārstāvji. Informācija par iespēju piedalīties Partnerības pieteikumu konkursā tiek publicēta Projekta un Sadarbības partneru tīmekļvietnēs.

Visas izglītības iestādes Partnerības pieteikumu konkursos var piedalīties atkārtoti, bet ar citu dalībnieku (izglītojamo, vecāku, pedagogu) sastāvu un citām aktivitātēm, kas tiek plānotas, izvērtējot iepriekš īstenoto Partnerību rezultātus. Partnerības pieteicēji viena konkursa ietvaros var iesniegt vairākus Partnerības pieteikumus ar nosacījumu, ka katrā projektā paredzētas

[86]https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000185117?posInSet=1&queryId=N-EXPLORE-ae08a0d2-a4e0-44a4-8a39-d96ee3251544

[87]https://www.izm.gov.lv/lv/izglitibas-iestazu-partneribas-ka-atbalsts-parejai-uz-macibam-latviesu-valoda

atšķirīgas mērķa grupas, iesaistīti atšķirīgi Partnerības dalībnieki (izglītības iestādes) un plānotas atšķirīgas aktivitātes. Partnerībā tiek īstenotas atbilstošas aktivitātes pedagogiem, izglītojamajiem un viņu vecākiem, kas sniedz atbalstu mācībām latviešu valodā, kā arī īsteno aktivitātes, kas uzlabo mācību satura plānošanu un stundu īstenošanu, savstarpēju stundu vērošanu, metodisko atbalstu. Izvērtējot esošo situāciju un vajadzības katrā izglītības iestādē, aktivitātes vērstas pedagogu un izglītības iestāžu vadītāju kompetences stiprināšanai, rosinot realizēt pārmaiņas izglītības vidē, lai veicinātu mācības latviešu valodā. Partnerības pieteikumu konkursā tiek atbalstītas arī aktivitātes izglītojamo vecākiem, lai stiprinātu latviešu valodas lietošanu ikdienā. Partnerības pieteikumu konkursa ietvaros **netiek** nodrošināti profesionālās pilnveides kursi (t. sk. mācību vai metodisko materiālu izveide u. tml.), bet uzsvars tiek likts uz iespēju veidot partnerības, savstarpēji sadarboties, īstenot pieredzes apmaiņu un apgūt jaunas prasmes atbilstoši izglītības iestādes vajadzībām, iespējām. Partnerības īstenotāji kopīgi izvirza sev aktuālus mērķus, plāno aktivitātes, kā arī tām nepieciešamo atbalstu. Partnerības pieteikumu konkurss ne tikai sniedz iespēju izglītības iestādēm veidot partnerības veiksmīgām mācībām latviešu valodā, bet arī palīdz izglītības iestādēm un pedagogiem izstrādāt stratēģiju un metodes, lai nākotnē veidotu mērķtiecīgu sadarbību pārmaiņu procesu īstenošanai.

Partnerības pieteikuma iesniedzējs un Partnerības īstenotājs ir izglītības iestādes. Partnerības pieteikuma iesniedzējs Interaktīvajā rīkā aizpilda un iesniedz Partnerības pieteikumu, pievieno nepieciešamos dokumentus un apliecinājumus. Pašvaldības norādītā atbildīgā persona par Partnerību īstenošanu Interaktīvajā rīkā līdz konkursa pieteikumu iesniegšanas termiņa beigām apstiprina pieteikumu atbilstību konkursa nosacījumiem visām tās administratīvajā teritorijā esošajām izglītības iestādēm. 30 dienu laikā pēc Partnerības īstenošanas pabeigšanas Partnerības pieteikuma iesniedzējs Interaktīvajā rīkā aizpilda un iesniedz noslēguma pārskatu par Partnerības īstenošanu un tā pielikumus.

Partnerības īstenošanas ilgums ir no 4 (četriem) līdz 9 (deviņiem) mēnešiem. **Vienas Partnerības maksimālais pieejamais finansējuma apmērs ir 5000 EUR** (t. sk. iekļauti visos normatīvajos aktos noteiktie nodokļi), kas 100 % tiek nodrošināts no Projekta līdzekļiem. Partnerības projektu konkursi tiek organizēti, balstoties uz Vienkāršoto izmaksu aprēķina un piemērošanas metodiku[103]. Izglītības iestāžu Partnerības izmaksu aprēķina metode ir budžeta projekts. Finansējuma saņēmējs nodrošina priekšfinansējumu 80 % apmērā no Partnerības pieteikumā plānotās summas 30 (trīsdesmit) dienu laikā no datuma, kad Finansējuma saņēmējs ir apstiprinājis Partnerības pieteikumu. Finansējuma saņēmējs Partnerības projekta finansējuma atlikušo daļu samaksā Sadarbības partnerim 30 (trīsdesmit) dienu laikā no datuma, kad Finansējuma saņēmējs ir apstiprinājis Sadarbības partnera iesniegto Partnerības noslēguma pārskatu.

Partnerības sekmīgai norisei svarīga ir novadu vai pilsētu izglītības pārvalžu pārstāvju iesaiste, sadarbība ar Projekta pārstāvjiem, dalība partnerību pasākumos un atbalsts izglītības iestādēm gan finanšu resursu pārvaldībā, gan pārmaiņu ieviešanā.

KOMUNIKĀCIJAS UN MĒRĶSADARBĪBAS PASĀKUMU ĪSTENOŠANA

Komunikācijas pasākumu īstenošana

Komunikācijas un vizuālās identitātes prasību nodrošināšanas pasākumi attiecībā uz Projekta īstenošanu ietver informācijas sniegšanu sabiedrībai par Projektu kā stratēģiski svarīgu. Valsts līmeņa stratēģiski svarīgā Projekta nozīme ir pamatota IAP2027.

Projekta ietvaros tiek izstrādāts un īstenots Projekta komunikācijas plāns, kuru Finansējuma saņēmējs iesniedz atbildīgajai iestādei. Projekta komunikācijas plāns paredz vismaz viena plašāka mēroga publicitātes pasākuma organizēšanu, lai piesaistītu mediju interesi un sabiedrības uzmanību.

Izstrādātais Projekta komunikācijas plāns līdz 2029. gadam paredz organizēt sešas konferences ar atšķirīgu saturu, t. sk. atklāšanas, vidusposma un noslēguma konferences. Visām konferencēm tiek izstrādāts un nodrošināts izglītojošs, mērķsadarbību veicinošs saturs. **Projekta komunikācijas mērķis** ir aktualizēt sabiedrībā sociālās atstumtības un PMP riska problemātiku, informējot tiešo un sekundāro mērķauditoriju par šiem riskiem un to novēršanas iespējām, kā arī pārliecinot par vienotas, koordinētas un aktīvas rīcības nepieciešamību, izglītojot sabiedrību un tādējādi motivējot iesaistīties sociālās atstumtības un PMP riska mazināšanas un prevences aktivitātēs, stiprinot izglītības iestādes, vecāku, pašvaldību un NVO sadarbību un savstarpēju uzticēšanos. Komunikācijas rezultātā mērķauditorijas apzinās savu līdzatbildību izglītojamo sociālās atstumtības un PMP riska mazināšanā izglītības iestādē vai savā kopienā, pārzina šo risku novēršanas ceļus, kā arī iegūst gatavību un vēlmi atbilstoši savai lomai iesaistīties risku novēršanā un pilnveidot starpresoru sadarbību.

Vienlaikus projekta komunikācijas uzdevums ir informēt par Projektu, tā mērķi, misiju, īstenotajiem pasākumiem, valsts un Eiropas Savienības sniegto atbalstu sociālās atstumtības un PMP riska mazināšanā, kas veicina atbalstošas un iekļaujošas kopienas veidošanos un pastāvēšanu izglītības iestādes, pašvaldību un nacionālajā līmenī. Ar mērķtiecīgas komunikācijas un sabiedrības iesaistes palīdzību tiek veicināta cieša sadarbība starp visām iesaistītajām pusēm, kvalitatīvi izmantojot visus pieejamos resursus Projekta mērķa sasniegšanai.

Konferencēs un pasākumos par Projektam nozīmīgiem tematiem uzstājas eksperti no sociālās, veselības, tieslietu un izglītības nozarēm, iepazīstinot gan ar jaunākajiem pētījumiem, datiem, gan izstrādātajām vadlīnijām. Tiek veidotas arī paneļdiskusijas, darbnīcas praktiskai iesaistei. Diskusijās tiek iesaistīti speciālisti, kas strādā ar Projekta mērķgrupām, lai pēc iespējas lielākam interesentu lokam nodotu labās prakses piemērus.

Finansējuma saņēmējs nodrošina publicitātes pasākumus mediju intereses un sabiedrības uzmanības piesaistīšanai, kā arī uzrunā dalībai pasākumos Sadarbības partnerus, pašvaldību sadarbības grupu pārstāvjus, izglītības iestāžu atbalsta komandu pārstāvjus, pedagogus, atbalsta personālu, pašvaldību institūciju speciālistus un citus mērķauditorijas pārstāvjus. Visās stratēģiski svarīgā Projekta komunikācijas aktivitātēs Finansējuma saņēmējs nodrošina sadarbību ar atbildīgo iestādi un Eiropas Komisijas pārstāvniecību Latvijā.

Organizējot komunikācijas un sociālās kampaņas, konferences u. c. klātienes pasākumus, Finansējuma saņēmējs nodrošina vides pieejamību un specifisko atbalstu personām ar invaliditāti, ievērojot vienlīdzības un iekļaušanas principu. Šīs izmaksas tiek iekļautas kā pakalpojumu izmaksas horizontālā principa "Vienlīdzība, iekļaušana, nediskriminācija un

pamattiesību ievērošana" darbību īstenošanai, t. sk. ekspertu konsultācijām, zīmju valodas tulka, reāllaika transkripcijas, subtitru nodrošināšanai.

Projekta sociālie mediji

Projekta ietvaros ir izveidota tīmekļvietne, kurā regulāri tiek publicēta Sadarbības partneriem, izglītības iestādēm, atbalsta sniedzējiem un izglītojamo vecākiem aktuāla informācija, tostarp Projekta aktualitātes un jaunumi, izstrādātās vadlīnijas, rekomendācijas, lietošanas instrukcijas, infografikas, projekta darbību īstenošanas vadlīnijas un citi publicitātes materiāli. Vienlaikus projekts uztur sociālo mediju kontus *Facebook* un *YouTube* platformās, nodrošinot aktīvu komunikāciju ar sabiedrību, publicējot gan konferenču un semināru ierakstus, gan izglītības jomai saistošu informāciju, kā arī informē par aktuālajām Projekta ietvaros īstenotajām aktivitātēm.

Projekta vizuālā identitāte

1. Lai nodrošinātu konsekvenci, vienotu pieeju un atpazīstamību visām Projekta aktivitātēm un vizuālajiem materiāliem, ievērojot prasības, kas ir noteiktas ESF+ 2021.–2027. gada plānošanas perioda un Atveseļošanas fonda komunikācijas un dizaina vadlīnijās, ir izveidota Projekta vizuālā identitāte, un Projekta logo ir pieejams Projekta tīmekļvietnē.
2. Visiem Projekta Sadarbības partneriem pēc līguma slēgšanas tiek izgatavotas ilgtspējīgas informatīvās plāksnes plakātu formā. Šiem plakātiem jābūt uzstādītiem labi redzamā vietā Sadarbības partneru telpās.
3. Projekta īstenošanā iesaistītajām izglītības iestādēm (t. sk. pašvaldību dibinātajām izglītības iestādēm) pēc sadarbības līguma noslēgšanas sabiedrībai skaidri redzamā vietā jāuzstāda **vismaz viens plakāts**, kura minimālais izmērs ir A3, vai jāizvieto līdzvērtīgs elektroniskais paziņojums, kurā izklāstīta informācija par Projektu un tā mērķiem, aktivitātēm, ietverot norādi, ka Projekts tiek līdzfinansēts ar ESF+ atbalstu.
4. Visos Projekta ietvaros īstenotajos pasākumos un izstrādātajos materiālos tiek nodrošinātas komunikācijas un vizuālās identitātes prasības saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2021. gada 24. jūnija Regulu (ES) Nr. 2021/1060, kā arī prasībām, kas ir noteiktas ESF+ 2021.–2027. gada plānošanas perioda un Atveseļošanas fonda komunikācijas un dizaina vadlīnijās.
5. Sadarbības partnerim savā tīmekļvietnē ir jāpublisko informācija par Projektu un dalību tajā. Projekta īstenotājs un Sadarbības partneri ne retāk kā reizi trijos mēnešos savās tīmekļvietnēs ievieto aktuālo informāciju par Projekta īstenošanu.

Veiksmīgai sociālās atstumtības un PMP riska mazināšanai ir būtiska visu iesaistīto pušu sadarbība, informētība un kopīga izpratne. Uzmanība jāpievērš ne tikai iesaistīto speciālistu izglītošanai, bet arī vecāku un sabiedrības izpratnes un līdzatbildības veicināšanai. Projektā dažādus mērķsadarbības un izglītojošos pasākumus nodrošina gan finansējuma saņēmējs, gan Sadarbības partneri. Finansējuma saņēmējs nodrošina tādu mērķsadarbības un izglītojošo pasākumu īstenošanu kā, piemēram, informatīvās un sociālās kampaņas sabiedrības vai tās atsevišķu mērķa grupu informēšanai, izglītošanai, kā arī konferenču un domnīcu organizēšanu, video sižetu veidošanu par sociālās atstumtības un PMP riska mazināšanu. Sadarbības partneriem vēlama dalība visās konferencēs un domnīcās, kuras organizē Finansējuma saņēmējs.

2025. gada septembrī 5 (piecos) Latvijas reģionos (Vidzemes, Latgales, Zemgales, Kurzemes un Rīgas reģionā) tika organizētas Ideju domnīcas pašvaldībām un izglītības iestādēm, pieaicinot

arī nevalstiskā sektora pārstāvjus. Domnīcās tika izklāstīta Partnerības un Iniciatīvu projektu pieteikumu sagatavošanas un iesniegšanas kārtība, sniegta informācija par pieredzi, kas gūta Britu padomes sadarbībā ar Izglītības un zinātnes ministriju īstenotā pilotprojekta laikā attiecībā uz atbalstu pārejai uz mācībām latviešu valodā, kā arī akcentēta sadarbības nozīme projektu sekmīgā īstenošanā. Domnīcu ietvaros notika radošas diskusijas, kuru laikā dalībnieki strādāja pie jaunu ideju un priekšlikumu izstrādes, apmainījās idejām un dalījās ar pieredzi.

Finansējuma saņēmējs konferencēs nodrošina datos un pētījumos balstītu izglītojošu saturu, kā arī praktisku pieredzes apmaiņu ar speciālistiem saistībā ar sociālās atstumtības un PMP riska atpazīšanu, vēlamajiem prevences un atbalsta pasākumiem. Plānots organizēt arī paneļdiskusijas un darbnīcas. Regulāri tiek sniegta arī informācija par Projekta īstenošanas laikā sasniegtajiem uzraudzības un nacionālajiem rādītājiem.

Mērķsadarbības un izglītojošie pasākumi vecākiem

Mūsdienīga izglītība nebeidzas līdz ar skolas zvanu – tā ir vienota ekosistēma. Vecāki ir izglītības iestādes stratēģiskie partneri, un viņu mērķtiecīga iesaiste sniedz būtiskus ieguvumus ikvienam **izglītojamajam**, ģimenei un kopienai kopumā.

Sadarbības partneri, **sākot ar 2026. gada oktobri** saskaņā ar izstrādāto kārtību par mērķsadarbības un izglītojošo pasākumu vecākiem organizēšanu un atbilstoši piešķirtajām kvotām varēs īstenot **vienreizējus mērķsadarbības un izglītojošos pasākumus vecākiem** (turpmāk - pasākumi), tostarp labās prakses piemēru identificēšana, pieredzes apmaiņa, semināri u.c., kā arī lasītprasmes un tekstpratības veicināšanas aktivitātes ģimenēm.

Sadarbības partneri ir atbildīgi par mērķgrupas iesaistes nodrošināšanu. Atbalstāmās darbības sinerģija un demarkācija ar Kultūras ministrijas un VIAA īstenotajām programmām lasītprasmes un tekstpratības veicināšanai tiks identificēta un nodrošināta savstarpējas komunikācijas veidā.

Efektīva izglītības iestādes un vecāku sadarbība ir pamats izglītojamā vispārējai attīstībai un veiksmīgam mācību procesam.

Sadarbības **galvenie ieguvumi**:

- **Droša vide:** vienota pieeja mājās un skolā sniedz bērnam drošības sajūtu un uzlabo psihoemocionālo labbūtību;
- **Motivācija un vēlme lasīt:** vecāku līdzdalība un kopīgas aktivitātes veicina bērna vēlmi mācīties un rāda pozitīvu piemēru;
- **Risku mazināšana:** zinoši vecāki laikus pamana mācību pārtraukšanas riskus un palīdz sekmīgāk iekļauties skolas kopienā dažādu kultūru ģimenēm;
- **Kopienas atbalsts:** pieredzes apmaiņa un neformālas tikšanās mazina barjeras starp vecākiem, pedagogiem un pašvaldību, veidojot konstruktīvu sadarbību.

Primārās vecāku mērķgrupas:

- mazākumtautību pārstāvji;
- imigranti un reemigranti;
- sociālās atstumtības riskam pakļauto izglītojamo **vecāki**;
- PMP riskam pakļauto izglītojamo **vecāki**.

Sekundārās mērķgrupas:

- Bērni un jaunieši, kuri gūst labumu no vecāku iegūtajām zināšanām un prasmēm.
- Ģimenes locekļi (vecvecāki, aizbildņi, brāļi un māsas), kuri iesaistās kopīgās aktivitātēs.
- Pedagogi un izglītības iestāžu darbinieki, kuri sadarbojas ar vecākiem bērnu attīstības un izglītības jautājumos.
- Pašvaldību speciālisti (sociālie darbinieki, jaunatnes lietu speciālisti, bibliotekāri u.c.), kuri atbalsta ģimenes.

Pasākumi tiek organizēti pašvaldības, izglītības iestādes vai klases līmenī, nodrošinot savstarpēji papildinošu pieeju un pieejamību dažādām vecāku mērķgrupām. To saturs tiek plānots atbilstoši projekta darbības virzieniem: **audzināšana, informēšana, sadarbība ar kopienu un mācīšanās mājās**.

Pasākumu saturs var ietvert:

- praktiskas lekcijas, seminārus un darbnīcas par bērnu audzināšanas jautājumiem, efektīvu komunikāciju ģimenē, psihoemocionālo veselību, digitālo pratību un drošību;
- lasītprasmes, tekstpratības un mācīšanās motivācijas veicināšanas aktivitātes vecākiem kopā ar bērniem;
- konferences, forumus, diskusijas un pieredzes apmaiņas pasākumus par ģimenes, skolas un kopienas sadarbību;
- iekļaujošās izglītības, kultūru dialoga, līdzdalības un PMP prevencijas pasākumus;
- metodisko materiālu, rokasgrāmatu un citu atbalsta resursu praktisku izmantošanu ikdienas darbā ar bērniem un ģimenēm.

Plānojot pasākumus, **pašvaldības** nodrošina stratēģisko koordināciju, atbalsta finansējuma plānošanu un veicina starpinstitucionālo sadarbību starp izglītības, sociālajiem un citiem atbalsta dienestiem.

Izglītības iestādes organizē un īsteno aktivitātes atbilstoši izglītojamo, vecāku un vietējās kopienas vajadzībām, nodrošina dalībnieku iesaisti, veicina līdzdalību un apkopo atgriezenisko saiti turpmākai iniciatīvu pilnveidei.

Lai nodrošinātu pasākumu aktualitāti un efektivitāti, pirms aktivitāšu plānošanas tiek veikta **mērķauditorijas vajadzību izzināšana un situācijas analīze**. Tas palīdz identificēt ģimeņu aktuālos jautājumus, noteikt piemērotākos pasākumu formātus, norises laikus un saziņas kanālus.

Pasākumu saturam jābūt praktiski noderīgam un vērstam uz jautājumiem, ar kuriem vecāki un ģimenes saskaras ikdienā. Iegūtā informācija kalpo par pamatu jēgpilnu, pieejamu un uz kopienas vajadzībām balstītu aktivitāšu izstrādei.

Plānojot un organizējot mērķsadarbības un izglītojošos pasākumus, jānodrošina, ka to norises laiks nepārklājas ar jau ieplānotiem vai īstenotiem pasākumiem, kā arī ar šajā projektā vai citu projektu ietvaros organizētām aktivitātēm.

Ja finansējums par pasākumu nav pieprasīts noteiktajā termiņā, finansējuma pieprasījumu ir iespējams iesniegt arī vēlāk, tas tiks izvērtēts atbilstoši projekta "Skola–kopienā" pieejamajam finansējumam un noteiktajai saskaņošanas kārtībai.

Plānojot mērķsadarbības un izglītojošos pasākumus, pirms preču vai pakalpojumu iegādes nepieciešams veikt tirgus izpēti, lai pamatotu plānotās izmaksas, nodrošinātu to atbilstību tirgus cenām un apliecinātu finanšu līdzekļu efektīvu un lietderīgu izlietojumu projekta "Skola – kopienā" ietvaros.

Finansējumu pasākumiem piešķir pakāpeniski: sākotnēji 80% apmērā no kopējā budžeta, bet atlikušo maksājumu veic pēc saturiskās atskaites un faktisko izmaksu apstiprināšanas.

Maksimālais budžets vienam pasākumam ir **3500 EUR**.

Jāievēro šādi nosacījumi:

- vismaz 80% no izmaksām jānovirza saturam (lektoriem, praktiskajām aktivitātēm);
- telpu un tehnikas īre nedrīkst pārsniegt 15% no budžeta;
- transporta pakalpojumu budžets nedrīkst pārsniegt 20%.

Budžetā drīkst iekļaut **samaksu par pasākumu atbildīgajai personai** par organizēšanu un koordinēšanu.

Citi izdevumi: izdales materiāli un kancelejas preces dalībniekiem.

Minimālais dalībnieku skaits:

- budžets **līdz 1000 EUR**: dalībnieku skaits netiek noteikts;
- budžets **1001 – 2000 EUR**: vismaz **20 personas**;
- budžets **2001 – 3500 EUR**: vismaz **50 personas**.

Finansējuma un izmaksu nosacījumi:

- **Tāmes apstiprināšana**: katram pasākumam sastāda indikatīvu izmaksu tāmi. To apstiprina projekta "Skola – kopienā" IR.
- **Attiecināmās izmaksas**: tāmē iekļauj tikai tiešos izdevumus, kas saistīti ar konkrētā pasākuma nodrošināšanu.
- **Attaisnojošie dokumenti**: visus izdevumus veic, pamatojoties uz attaisnojošajiem dokumentiem (rēķini, čeki, pavadzīmes, autoratlīdzības vai uzņēmuma līgumi u.c.). Visiem dokumentiem jābūt pilnīgiem un salasāmiem.

Pasākuma pieteikšana un izmaiņu veikšana:

- **Pieteikšanas termiņš. P**asākums jāpiesaka Interaktīvā rīka sadaļā "Mērķsadarbības un izglītojošie pasākumi" **ne vēlāk kā 30 dienas** pirms tā norises. Par savlaicīgu pieteikšanu atbild pasākuma atbildīgā persona vai Sadarbības partneris.
- **Izmaiņu veikšana. J**a mainās pasākuma datums, laiks vai vieta, izmaiņas **IR** jāveic **ne vēlāk kā 5 darba dienas** pirms pasākuma. Pēc tam plānu iesniedz atkārtotai saskaņošanai.

Pieteikuma izveide un saskaņošanas gaita

Pieteikuma sagatavošana

Pirms aktivitātes uzsākšanas skolas koordinators vai par pasākumu atbildīgā persona IRizveido pieteikumu. Tajā norāda:

- pasākuma mērķi, norises laiku un vietu;
- prognozēto dalībnieku skaitu;
- atbildīgās personas vārdu, uzvārdu un kontaktinformāciju;
- indikatīvo budžeta tāmi (nepieciešama finansējuma rezervēšanai pašvaldības budžetā);
- pasākuma uzdevumus un programmas saturisko izklāstu.

Saskaņošanas process

Pašvaldības dibinātās izglītības iestādes pieteikumu saglabā un nosūta pašvaldības koordinatoram, kurš izvērtē atbilstību projekta mērķiem, aktivitāšu plānam un finansējumam.

- ***Ja nepieciešami precizējumi*:** pieteikumu nosūta atpakaļ ar komentāriem. Pēc labojumu veikšanas tas jāsaskaņo atkārtoti.
- ***Ja pasākumu organizē pašvaldība, profesionālā izglītības iestāde vai privātā izglītības iestāde***: šis solis tiek izlaists, un plānu uzreiz virza saskaņošanai projekta reģionālajiem ekspertiem.

Projekta reģionālā eksperta saskaņošana un apstiprinājums

Ja pasākuma pieteikumā tiek konstatētas neatbilstības: reģionālais eksperts pieteikumu noraida. Plāns ir jālabo, balstoties uz sniegtajiem komentāriem, un 5 darba dienu laikā kopš paziņojuma saņemšanas jāsūta atkārtotai saskaņošanai.

Tiklīdz projekta reģionālais eksperts nomaina statusu uz **"Apstiprināts"**, var uzsākt pasākuma praktisko organizēšanu.

Atskaites iesniegšana un saskaņošana projekta interaktīvajā rīkā.

1. **Pašvaldības koordinatora** atbildība:
    - Pašvaldības koordinators Interaktīvajā rīkā pārbauda ievadītās informācijas pilnīgumu un izmaksu attiecināmību.
    - Ja tiek konstatētas nepilnības, koordinators noraida atskaiti un sistēmā nosūta to atpakaļ precizēšanai. Labojumi jāveic 3 darba dienu laikā un jāiesniedz atkārtotai saskaņošanai.
    - Ja atskaitē nepilnību nav, koordinators to elektroniski apstiprina un sistēmā nosūta projekta reģionālajam ekspertam.
2. **Projekta reģionālā eksperta** atbildība:
    - Projekta reģionālais eksperts Interaktīvajā rīkā veic saņemtās atskaites un saturisko dokumentu gala izvērtēšanu.
    - Ja tiek konstatētas neatbilstības, eksperts atskaiti noraida. Nepieciešamie labojumi ir jāveic 3 darba dienu laikā kopš paziņojuma saņemšanas sistēmā.
3. **Izmaksu atzīšana par attiecināmām:**

- Pēc Projekta reģionālā eksperta saskaņojuma tiek veikta attiecināmo izmaksu pārbaude. Izmaksas tiek atzītas par attiecināmām tikai pēc vēstules "Par attiecināmo izmaksu apstiprināšanu" saņemšanas.

SADARBĪBAS PARTNERU FINANŠU PLŪSMAS APRAKSTS UN RISKA NOVĒRŠANAS PASĀKUMU ĪSTENOŠANAS UZRAUDZĪBA

Finansējuma saņēmējs ir atbildīgs par finansējuma sadalījumu visiem Sadarbības partneriem Projekta darbību īstenošanai pārskata gadam un katra semestra sākumā veic pārskaitījumu uz Sadarbības partneru norādītajiem bankas kontiem (skat. *5. attēlu*).

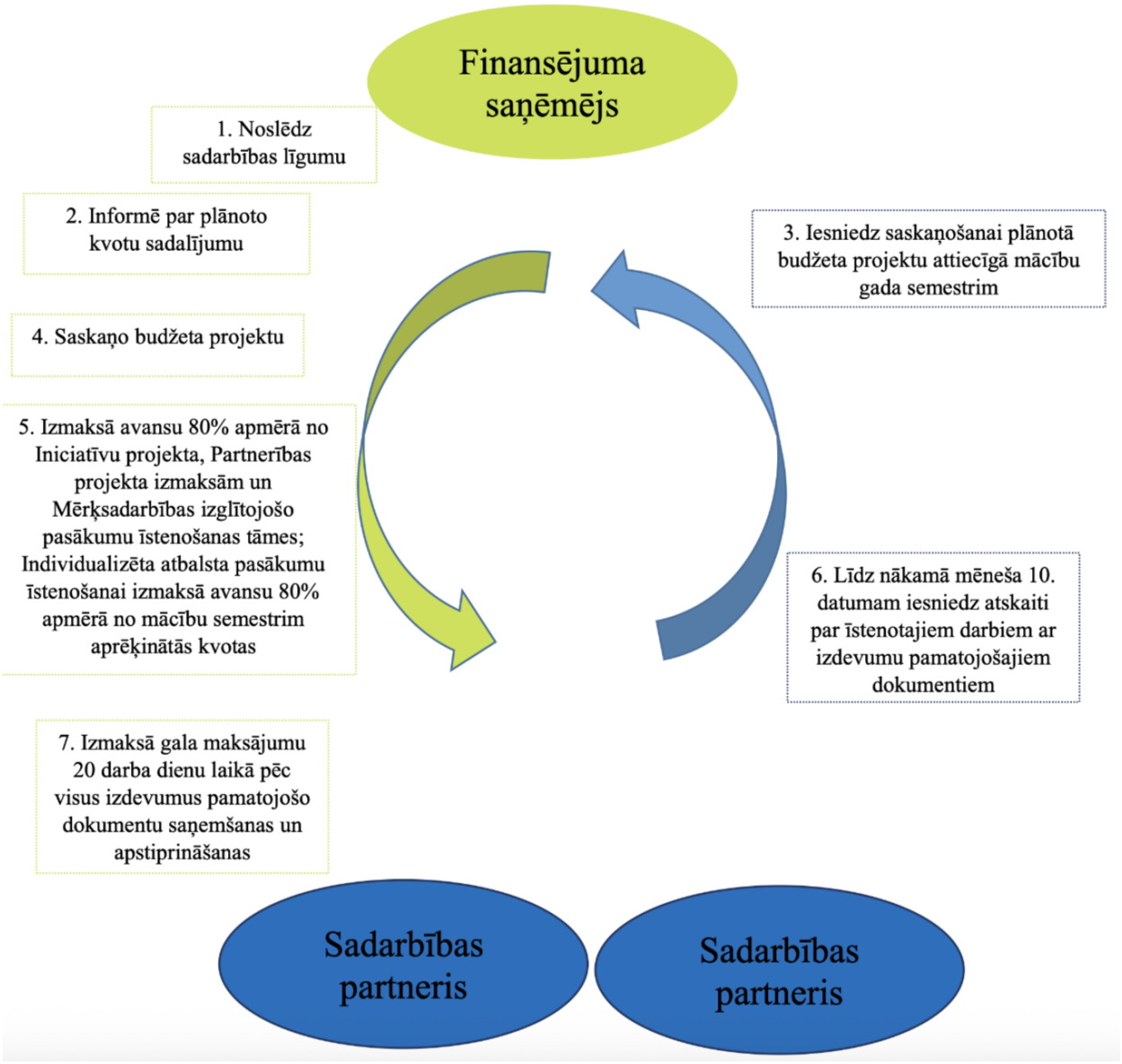

5. attēls

Dokumentu un finanšu plūsma Projekta pasākumu īstenošanai.

Finansējuma saņēmējs atbilstoši publicētajam aktivitāšu grafikam Projekta ietvaros plāno finansējumu Sadarbības partneriem individualizēta atbalsta sniegšanai, Iniciatīvu projektu un Partnerību īstenošanai, kā arī mērķsadarbības un izglītojošo pasākumu īstenošanai.

Kvotu aprēķināšana Projekta atbalstāmajām darbībām

Finansējuma saņēmējs aprēķina pieejamo finansējuma apmēru (turpmāk – kvota) **Sadarbības partnerim** katram semestrim, pamatojoties uz VIIS datiem par izglītojamo skaitu uz 1. septembri vai 1. oktobri (profesionālās izglītības iestādēs). Mācību priekšmetu konsultāciju atbalsta sniegšanai:

- pēc **faktiskā izglītojamo skaita 1.–6. klasē** Sadarbības partnera izglītības iestādē;
- pēc **Sadarbības partneru sniegtās informācijas** par **9. klašu izglītojamo skaitu, kuri iepriekšējā mācību gadā nav nokārtojuši centralizēto eksāmenu** vienā vai vairākos mācību priekšmetos (finansējuma apmērs tiek aprēķināts vienam izglītojamajam viena mācību priekšmeta apgūšanai) un atkārtoti mācās 9. klasē vai ir uzņemti profesionālās izglītības iestādēs;
- **pēc Sadarbības partneru sniegtās informācijas** par izglītojamo skaitu 7.–9. klasē un 1.–2. kursā, kuriem pastāv nesekmības risks.

1. Konsultatīvā atbalsta sniegšanai – pēc **faktiskā izglītojamo skaita 1.–12. klasē un 1.–4. kursā** Sadarbības partnera izglītības iestādē.
2. Mentoringam – pēc **faktiskā izglītojamo skaita 4.–12. klasē un 1.–4. kursā** Sadarbības partnera izglītības iestādē.
3. Partnerību īstenošanai – pēc katras pašvaldības administratīvajā teritorijā esošo **izglītības iestāžu skaita, kurās pēc 2020. gada beigām tika īstenotas mazākumtautību izglītības programmas**.
4. Iniciatīvu projektu īstenošanai – pēc **faktiskā izglītojamo skaita 1.–12. klasē un 1.–4. kursā** katras pašvaldības administratīvajā teritorijā.
5. Mērķsadarbības izglītojošo pasākumu īstenošanai – pēc **faktiskā izglītojamo skaita 1.–12. klasē un 1.–4. kursā** Sadarbības partnera izglītības iestādē.

2026./2027. m. g. 1. semestra kvotas tiek aprēķinātas tiem Sadarbības partneriem, kuri ar Finansējuma saņēmēju ir noslēguši sadarbības līgumu līdz attiecīgā gada 1. septembrim un ir iesnieguši plānoto Sadarbības partnera finansēšanas plānu 1. semestrim.
2. semestrim kvotas tiks aprēķinātas, balstoties uz 2026./2027. mācību gada VIIS aktuālajiem datiem, kad būs iesniegts plānotais Sadarbības partnera finansēšanas plāns 2. semestrim. Jaunajiem partneriem, noslēdzot sadarbības līgumu, tiks aprēķinātas līdzvērtīgas kvotas ar nākamo pilno kalendāro mēnesi.

Sākot ar 2026. gada 1. septembri, Sadarbības partnerim ir piemērotas netiešās izmaksas (kā vienu izmaksu pozīcija) 15% apmērā no tiešajām attiecināmajām Sadarbības partnera īstenošanas personāla izmaksām individualizēta atbalsta sniegšanai.

Netiešās attiecināmās izmaksas nav tieši saistītas ar Projekta rezultātu sasniegšanu, bet sniegtā atbalsta IAP ietvaros.

Finansējuma aprēķināšana un piešķiršana par IAP īstenošanu

Individuālā atbalsta sniegšana var tikt uzsākta pēc IAP apstiprināšanas un apmaksāta pēc juridiski noformētām darba tiesiskajām attiecībām. Lai nodrošinātu individuālo atbalstu

izglītojamajam, ar atbalsta sniedzēju (pedagogu, atbalsta personu, mentoru) tiek noslēgts darba līgums vai vienošanās pie esošā darba līguma par darba tiesiskajām attiecībām Projektā.

Projektā nodarbināto speciālistu konsultācijas un atbalsta pasākumu īstenošana tiek veikta, ievērojot Projekta īstenotāja izstrādāto informatīvo materiālu, kurš pieejams Projekta tīmekļvietnes sadaļā "**Dokumenti darba tiesisko attiecību nodibināšanai**" https://www.skola-kopiena.lv/partners.

Individualizētā atbalsta pasākumu īstenošanai Finansējuma saņēmējs nodrošina avansu 80 % apmērā 20 (divdesmit) darba dienu laikā (ministriju pakļautībā esošajām izglītības iestādēm pēc attiecīgo ministriju saskaņošanas) no iesniegtā plānotā Sadarbības partnera finansēšanas plāna, noņemot iepriekš pārskaitīto, bet neapgūto avansa apmēru.

Sadarbības partnerim ir pienākums iesniegt finanšu atskaiti par iepriekšējā mēnesī īstenotajiem atbalsta pasākumiem līdz katra kalendārā mēneša 10. datumam, kā pamatojošos dokumentus pievienojot atbalsta pasākumu īstenošanas grafiku ar izglītojamā un atbalsta sniedzēja parakstiem, kas apliecina dalību īstenotajā atbalsta pasākumā vai nodarbībā, projekta algu aprēķinu sarakstu un bankas konta pārskatu, kas apliecina algu un nodokļu izmaksu.

Gala maksājums tiek pārskaitīts 20 (divdesmit) darba dienu laikā (ministriju pakļautībā esošajām izglītības iestādēm pēc attiecīgo ministriju saskaņošanas) no attiecināmo izmaksu apstiprināšanas.

IAP piesaistīto atbalsta sniedzēju stundas likme

Projektā individualizētā atbalsta aktivitātēs iesaistītā pedagoga un izglītības iestāžu atbalsta personāla stundas likme atbilst konkrētajā izglītības iestādē VIIS apstiprinātajai stundas likmei. Izņēmuma gadījumos Sadarbības partneris ir tiesīgs noteikt zemāku stundas likmi, lai nodrošinātu uzkrājumu atvaļinājuma pabalstiem, slimības pabalstiem vai citiem ar Projekta īstenošanu saistītiem izdevumiem.

Finansējuma saņēmējs pedagogu un izglītības iestāžu atbalsta personāla (izglītības psihologs, sociālais pedagogs, pedagoga palīgs, speciālais pedagogs, pedagogs karjeras konsultants, bibliotekārs, skolotājs logopēds) konsultāciju izmaksas jeb vienas stundas likmi attiecina, ņemot vērā IZM apstiprināto vienas vienības izmaksu standarta likmi "Vienas vienības izmaksu standarta likmes aprēķina un piemērošanas metodika pedagogu atlīdzībai Eiropas Savienības kohēzijas politikas programmas 2021.–2027. gadam 4.2. prioritātes "Izglītība, prasmes un mūžizglītība" un 4.2.3. specifiskā atbalsta mērķa "Sekmēt to, lai – jo īpaši nelabvēlīgā situācijā esošām grupām – būtu vienlīdzīga piekļuve kvalitatīvai un iekļaujošai izglītībai un mācībām un iespēja to iegūt, sākot ar pirmsskolas izglītību un aprūpi un vispārējās izglītības un profesionālās izglītības un mācību gaitā līdz pat augstākajai izglītībai un pieaugušo izglītībai un mācībām, tostarp veicināt mācību mobilitāti visiem un atvieglot piekļūstamības iespējas personām ar invaliditāti" 4.2.3.1. pasākumā "Integrēta "skola-kopiena" sadarbības programma atstumtības riska mazināšanai izglītības iestādēs" (turpmāk – VVM).

Sadarbības partneri ar pedagogiem un atbalsta personālu slēdz darba līgumus vai vienošanās pie darba līgumiem atbilstoši apstiprinātajai tarifikācijai **neatkarīgi no VVM noteiktās standarta likmes**. Gadījumā, ja pedagogs (t. sk. pensionēts pedagogs) Projekta individuālā atbalsta sniegšanai tiesiskās attiecības slēdz ar Sadarbības partneri, kas nav izglītības iestāde, pedagoga stundas likmi vēlams noteikt kā vidējo stundas likmi, kas aprēķināta, pamatojoties uz

Sadarbības partnera VIIS vispārējās izglītības iestāžu tarifikācijās apstiprinātajām pedagogu stundas likmēm, neatkarīgi no VVM noteiktās standarta likmes.

Finansējuma saņēmējs ir tiesīgs attiecināt Sadarbības partneru izdevumus proporcionāli Projektā faktiski nostrādāto stundu skaitam, ievērojot spēkā esošo VVM un tās pielikumus, nepārsniedzot VVM noteikto apmēru.

Situācijās, kad Sadarbības partneris ar atbalsta sniedzēju ir noslēdzis darba līgumus vai vienošanās pie darba līgumiem ar stundas likmi, kas pārsniedz VVM noteikto, starpība tiek segta no Sadarbības partnera budžeta. Savukārt, ja daļai pedagogu ir noteikta augstāka, bet daļai zemāka stundas likme un vidējā atlīdzība Sadarbības partnera izglītības iestādēs nepārsniedz VVM noteikto stundas likmi, Sadarbības partneris starpību var izlīdzināt, tādējādi neko nesedzot no sava budžeta.

Zīmju valodas tulka un ergoterapeita atbalsta un konsultāciju izmaksas ir attiecināmas kā **faktiskās izmaksas**, un tām nav jāpiemēro pedagogiem un izglītības iestāžu atbalsta personālam noteiktā VVM.

Mentoru atbalsta izmaksas attiecina, ņemot vērā IZM apstiprināto Vienas vienības izmaksu standarta likmes aprēķina un piemērošanas metodiku mentoru atlīdzībai Eiropas Savienības kohēzijas politikas programmas 2021.–2027. gadam 4.2.3. specifiskā atbalsta piekļūstamības iespējas personām ar invaliditāti" 4.2.3.1. pasākumā "Integrēta "skola-kopiena" sadarbības programma atstumtības riska mazināšanai izglītības iestādēs" mērķa "Sekmēt to, lai – jo īpaši nelabvēlīgā situācijā esošām grupām – būtu vienlīdzīga piekļuve kvalitatīvai un iekļaujošai izglītībai un mācībām un iespēja to iegūt, sākot ar pirmsskolas izglītību un aprūpi un vispārējās izglītības un profesionālās izglītības un mācību gaitā līdz pat augstākajai izglītībai un pieaugušo izglītībai un mācībām, tostarp veicināt mācību mobilitāti visiem un atvieglot piekļūstamības iespējas personām ar invaliditāti" 4.2.3.1. pasākumā "Integrēta "skola-kopiena" sadarbības programma atstumtības riska mazināšanai" (turpmāk – mentoru VVM).

<u>Finansējuma aprēķināšana un piešķiršana Partnerību un Iniciatīvu projektu īstenošanai</u>

Vienam Iniciatīvu projektam pieejamais finansējuma apmērs no Projekta budžeta līdzekļiem ir **6700 EUR**, savukārt vienai Partnerībai maksimālais pieejamais finansējuma apmērs ir **līdz 5000 EUR** (t. sk. iekļauti visos normatīvajos aktos noteiktie nodokļi), kas 100 % tiek nodrošināts no Projekta līdzekļiem. Finansējuma saņēmējs nodrošina avansu 80 % apmērā no Iniciatīvu projekta summas un Partnerības pieteikuma apstiprinātās tāmes ne vēlāk kā 30 (trīsdesmit) dienu laikā no datuma, kad apstiprināts minēto projektu pieteikums. Gala maksājumu Finansējuma saņēmējs izmaksā Sadarbības partnerim 30 (trīsdesmit) dienu laikā pēc noslēguma pārskata apstiprināšanas.

Sadarbības partnerim Finansējuma saņēmējam ir jāatmaksā saņemtais avanss par Iniciatīvu projektu 30 (trīsdesmit) dienu laikā, ja:

- Iniciatīvu projekta noslēguma pārskats ar pielikumiem Interaktīvajā rīkā nav iesniegts 30 (trīsdesmit) dienu laikā pēc Iniciatīvu projekta īstenošanas pabeigšanas;
- lēmums par iesniegto noslēguma pārskatu nav pozitīvs;
- <u>Iniciatīvu projekta iesniedzējs nolēmis neīstenot Iniciatīvu projektu.</u>

Sadarbības partnerim Finansējuma saņēmējam ir jāatmaksā saņemtais avanss 30 (trīsdesmit) dienu laikā, ja:

- Partnerības noslēguma pārskats ar pielikumiem Interaktīvajā rīkā nav iesniegts 30 (trīsdesmit) dienu laikā pēc Partnerības īstenošanas pabeigšanas;
- lēmums par iesniegto noslēguma pārskatu nav pozitīvs;
- Partnerības iesniedzējs nolēmis neīstenot Partnerību.

Finanšu atskaišu iesniegšana

Ja Sadarbības partnera iesniegtajā atskaitē tiek konstatētas nepilnības, Finansējuma saņēmējs pieprasa Sadarbības partnerim iesniegt precizējumus, norādot termiņu precizējumu iesniegšanai, kas nedrīkst pārsniegt 5 (piecas) darba dienas no paziņojuma izsūtīšanas brīža. Partnerībām un Iniciatīvu projektiem var tikt noteikts atšķirīgs termiņš precizējumu sniegšanai. Atskaites apstiprināšanas termiņš tiek pagarināts par laiku, kas nepieciešams precizējumu veikšanai, taču ne ilgāk kā par 5 (piecām) darba dienām no precizējumu saņemšanas dienas.

Sadarbības partneri apliecina grāmatvedības, finanšu pārskatu un citu dokumentu atbilstību sadarbības līguma un Latvijas Republikas spēkā esošo normatīvo aktu prasībām. Finansējuma saņēmējs, lai pārliecinātos par noteikto normu ievērošanu, var pieprasīt papildu informāciju un apliecinošos dokumentus no Sadarbības partneriem, ja papildu nepieciešamā informācija nav pieejama publiskajās datu bāzēs.

Valsts budžeta iestādēm kontu Valsts kasē Projekta norēķinu veikšanai atver atbildīgā nozares ministrija, savukārt Latvijas Republikas valstspilsētu un novadu pašvaldības pašas atver kontu Valsts kasē, par to informējot Finansējuma saņēmēju 5 (piecu) darba dienu laikā no konta atvēršanas dienas.

Sadarbības partneris nodrošina atsevišķu grāmatvedības uzskaiti vai atbilstošu uzskaites kodu sistēmu attiecībā uz visiem ar Projekta īstenošanu saistītajiem darījumiem tā, lai izdevumi būtu identificējami, nodalīti no pārējām izmaksām un pārbaudāmi un tos apliecina attiecīgi attaisnojuma dokumentu oriģināli. Sadarbības partneris **izdrukā Valsts kases konta izdrukas par katrā mēnesī izmaksātajām summām un kopā ar attaisnojuma dokumentu oriģināliem uzglabā savā iestādē** atbilstoši projekta nomenklatūrai.

Visos ar Projekta īstenošanu saistītajos dokumentos, t. sk. maksājuma uzdevumos vai rīkojumos, jānorāda Projekta nosaukums un identifikācijas numurs.

Dubultā finansējuma riska novēršana

Sadarbības partneriem jāizstrādā IKS dubultā finansējuma riska kontrolei Projekta darbību īstenošanai, tā jāaktualizē pēc nepieciešamības un jāiesūta Finansējuma saņēmējam. Sadarbības partneriem nav pieļaujama vienu un to pašu darbību dubultā finansēšana no vairākiem finanšu avotiem. Īstenojot Projekta darbības, Sadarbības partneriem jānodrošina dubultā finansējuma riska novēršana, lai Projekta ietvaros plānotais atbalsts nepārklātos ar atbalstu un finansējuma iespējām, ko nodrošina valsts, pašvaldība vai citi projekti, vienlaikus veicinot demarkāciju ar citiem līdzīgiem vai saistītiem projektiem.

Sadarbības partneriem, sagatavojot IAP, jānorāda, kādos projektos vai valsts atbalsta pasākumos izglītojamais ir saņēmis atbalstu. Par informācijas patiesumu atbild Sadarbības partneris. Ja informācija nav patiesa, izlietotie finanšu līdzekļi tiek atzīti par neattiecināmiem, un Sadarbības partneris tos sedz no sava budžeta līdzekļiem.

Lai nodrošinātu Projekta mērķu sasniegšanu, atbilstošu finanšu līdzekļu izlietojumu un sadarbības līgumā noteikto saistību izpildi, Finansējuma saņēmējam ir tiesības Projekta

īstenošanas laikā **veikt klātienes pārbaudes** pie visiem Sadarbības partneriem. Pārbaudes tiek organizētas vismaz vienu reizi Projekta īstenošanas periodā, kā arī papildus – pēc nepieciešamības, izvērtējot riskus vai konstatējot neatbilstību pazīmes.

Klātienes pārbaudes ietvaros Projekta pārstāvji izvērtē ar Projekta īstenošanu saistīto dokumentāciju, t. sk. finanšu pārskatus, izdevumu pamatojošos dokumentus, lietvedības dokumentus un aktivitāšu uzskaites datus, kā arī pārliecinās par faktisko aktivitāšu norisi un to atbilstību apstiprinātajām darbībām. Pārbaudes laikā tiek vērtēts, vai netiek pieļautas atkāpes no sadarbības līgumā noteiktajiem nosacījumiem, finanšu līdzekļi tiek izlietoti atbilstoši paredzētajam mērķim, kā arī vai tiek ievēroti noteiktie termiņi un iekšējās kontroles uzraudzības prasības.

Par plānoto vizīti Sadarbības partneris tiek informēts ne vēlāk kā vienu nedēļu iepriekš. Sadarbības partnerim ir pienākums nodrošināt sadarbību, sagatavot pārbaudei pieprasītos dokumentus un nodrošināt piekļuvi informācijas un lietvedības sistēmām, ja ar Projektu saistītā dokumentācija tiek uzglabāta elektroniskā formā. Ja pārbaudes laikā tiek konstatētas nepilnības vai neatbilstības, Finansējuma saņēmējs sniedz rakstiskas rekomendācijas pasākumu īstenošanas uzlabošanai, nosakot termiņu konstatēto trūkumu novēršanai. Būtisku pārkāpumu gadījumā var tikt izteikts oficiāls aizrādījums un pieprasīta neatbilstošās dokumentācijas sakārtošana vai papildu skaidrojumu sniegšana.

Papildus minētajam pēc Finansējuma saņēmēja vai citu ESF+ administrēšanā un uzraudzībā iesaistīto institūciju pieprasījuma Sadarbības partnerim ir pienākums noteiktajā termiņā iesniegt ar pasākumu īstenošanu saistītos pamatojošos dokumentus, rakstiskus paskaidrojumus vai sniegt mutisku informāciju par Projekta ietvaros īstenoto aktivitāšu gaitu.

PROJEKTA ILGTSPĒJAS NODROŠINĀŠANA

Viens no Projekta galvenajiem mērķiem ir veicināt sabiedrības attieksmes maiņu, lai mazinātu stigmatizāciju pret personām, kuras pakļautas sociālās atstumtības vai PMP riskam. Sabiedrībā joprojām saglabājas aizspriedumi un nepamatoti priekšstati, kas ierobežo bērnu un jauniešu iespējas pilnvērtīgi iesaistīties izglītības procesos un sabiedriskajā dzīvē. Projekta ietvaros tiek īstenotas informatīvas un izglītojošas iniciatīvas, kas vērstas uz stereotipu pārskatīšanu un dažādības pieņemšanu kā nozīmīgu vērtību. Izglītības iestādēm jākļūst par sociālā tīklojuma centriem, kuru pārvaldībā iesaistās un sadarbojas pedagogi, izglītojamie, vecāki, kā arī plašāka vietējā kopiena. Plānots iesaistīt visas 35 Latvijas novadu pašvaldības un septiņas valstspilsētu pašvaldības, kā arī iespējami plašu skaitu privāto vispārējās izglītības iestāžu un valsts un pašvaldību dibināto profesionālās vidējās izglītības iestāžu.

Lai veiksmīgi mazinātu sociālās atstumtības un PMP risku, svarīga ir visu iesaistīto pušu sadarbība, informētība un kopīga izpratne, uzmanību vēršot ne tikai uz iesaistīto speciālistu izglītošanu, bet arī sabiedrības izpratnes un līdzatbildības veicināšanu. Projekta ietvaros tiek izstrādātas rekomendācijas starpresoru sadarbības stiprināšanai nacionālā, pašvaldību un izglītības iestādes līmenī, kuru mērķis ir veicināt efektīvāku sadarbību starp dažādām institūcijām un speciālistiem, lai mazinātu sociālās atstumtības un PMP risku izglītojamajiem vispārējās un profesionālās izglītības iestādēs. Tāpat Projekta ietvaros tiks īstenotas mācības izglītības iestāžu un pašvaldību pārstāvjiem rekomendāciju veiksmīgai ieviešanai, plānots organizēt domnīcas, konferences un sociālās kampaņas, kas sniedz iespēju sabiedrībai ne vien pilnveidot zināšanas un prasmes, bet arī aktīvi iesaistīties iekļaujošas sabiedrības principu īstenošanā. Šāda pieeja sekmē ilgtspējīgas pārmaiņas starpresoru sadarbībā.

Iekļaujošas sabiedrības pamatā ir pārliecība, ka ikvienam indivīdam ir tiesības uz vienlīdzīgām iespējām neatkarīgi no viņa sociālās, ekonomiskās vai kultūras izcelsmes. Projekta ietvaros tiek nodrošināts arī mērķtiecīgs atbalsts bērniem un jauniešiem no neaizsargātām grupām, piemēram, reemigrantiem, imigrantiem, bērniem ar īpašām vajadzībām un mazākumtautību pārstāvjiem. Šis atbalsts ietver ģimenes locekļu iesaisti izglītības procesā, palīdzību valodas un kultūras barjeru pārvarēšanā, kā arī izglītības vides uzlabošanu. Tādējādi tiek veicināta šo bērnu un jauniešu pilnvērtīga iekļaušanās izglītības sistēmā, kas palīdz viņiem integrēties Latvijas sabiedrībā un veicina pilsonisko līdzdalību. Iekļaujošās izglītības un iekļaujošās sabiedrības izveide ir kopīgs mērķis, kas prasa līdzatbildību no visām iesaistītajām pusēm: institūcijām, pedagogiem, vecākiem un sabiedrības locekļiem kopumā.

Agrīna lasītprasmes un tekstpratības uzlabošana ir būtiska, lai palīdzētu bērniem ar zemākām lasīšanas prasmēm sasniegt labākus rezultātus. Lasītprasme un tekstpratība ir svarīga ne tikai kā atsevišķa prasme, bet arī sekmē visu pārējo mācību priekšmetu apguvi. Izglītojamajiem ar labāku lasītprasmi ir mazāks PMP risks, un viņi ir labāk sagatavoti mainīgas sabiedrības izaicinājumiem. Projekta ietvaros ir plānotas vairākas mērķsadarbības un izglītojošas aktivitātes, kas orientētas uz vecākiem un izglītojamo lasītprasmes un tekstpratības attīstību. Vienlaikus Projektā izstrādāta arī rokasgrāmata vecākiem par izglītības lomu bērna dzīvē un vecāku līdzdalību izglītības nodrošināšanā, kuru mērķis ir pilnveidot vecāku zināšanas un prasmes, lai stiprinātu sadarbību ar izglītības iestādi, veicinātu savu līdzatbildību un aktīvi iesaistītos bērna izglītības procesā, tādējādi mazinot arī sociālās atstumtības un PMP risku.

Neformālā un papildus īstenotā interešu izglītība sniedz jauniešiem iespējas attīstīt sociālās prasmes, radošumu un pašapziņu, kas tiek realizēta, īstenojot Iniciatīvu projektus. Tos īsteno

pašvaldības sadarbībā ar NVO un citām institūcijām, iesaistot PMP un sociālās atstumtības riskam pakļautos izglītojamos, piedāvājot tiem papildu iespējas personības izaugsmei. Šādas aktivitātes papildina formālās izglītības saturu, palīdzot bērniem un jauniešiem attīstīt prasmes, kas nepieciešamas dzīvē un darbā, piemēram, darbu komandā, problēmu risināšanas prasmes un līderību, vienlaikus veicinot vietējās kopienas, izglītības iestāžu, izglītojamo un vecāku sadarbību. Izglītības iestāžu Partnerības sniedz atbalstu izglītības iestāžu pārejā uz mācībām latviešu valodā un pēc tās ieviešanas. Izglītības iestāžu sadarbība, labās prakses piemēru pārņemšana, vecāku informēšana un izglītošana veicina latviešu valodas izmantošanas īpatsvara palielināšanu un kvalitāti mācību satura apguvē un ikdienas komunikācijā, stiprina piederību Latvijai.

Projekts veicina ilgtspējīgas sadarbības sistēmas veidošanu starp pašvaldību, izglītības iestādēm, pedagogiem, atbalsta personālu un izglītojamo vecākiem vai pārstāvjiem, lai laikus identificētu izglītojamos ar sociālās atstumtības un PMP risku un sniegtu viņiem individualizētu atbalstu.

Projektā tiek attīstīts tiešsaistes Interaktīvais rīks, kas savienots ar VIIS, tādējādi mazinot administratīvo slogu individuāla atbalsta sniegšanā un atskaišu saskaņošanā. Rīks sniedz iespējas efektīvi identificēt sociālās atstumtības un PMP risku, novērtēt izglītojamo vajadzības un analizēt datus dinamikā.

Veicinot riska grupu integrēšanos sabiedrībā, nodrošinot vienlīdzīgākas iespējas un mazinot sociālo atstumtību un PMP, tiek veicināta sabiedrības saliedētība. Savlaicīgs un mērķēts individualizēts atbalsts veicina nākotnes vajadzībām vērstu prasmju apguvi, nodrošinot sociālu iekļaušanu un labbūtību, kā arī katra spējām atbilstošas karjeras izvēli. Izglītības iestādes kļūst par daudzdimensionāliem sabiedrības centriem, kas apvieno izglītojamos, vecākus, pedagogus, atbalsta personālu, vietējās kopienas un citus partnerus. Šāda pieeja veicina sabiedrības saliedētību un palīdz radīt atbalstošu vidi, kurā ikviens var ieguldīt bērnu un jauniešu izglītībā un labbūtībā. Tas palīdz veidot vienotu kopienu, kas piedalās izglītības un sociālās labklājības veicināšanā.

Tādas Projekta aktivitātes kā supervīzijas, izglītojamo mentorings, Partnerības un Iniciatīvu projekti sekmē iesaistīto mijiedarbību un kopības izjūtu. Izglītoti jaunieši ir konkurētspējīgāki un spēj labāk pielāgoties mainīgajām darba tirgus prasībām. Augstāks izglītības līmenis sekmē arī inovāciju attīstību un valsts konkurētspēju globālajā tirgū. Droša un atbalstoša vide izglītības iestādēs paaugstina izglītojamo mācību motivāciju un nodrošina augstākus akadēmiskos sasniegumus.

Piederības sajūta izglītības iestādēs palīdz mazināt vardarbības izplatību izglītības vidē, veidojot pozitīvu mācību vidi. Bērni un jaunieši, kuri jūtas droši un atbalstīti, ir motivēti piedalīties sabiedriskajā dzīvē un īstenot savu potenciālu.

Izglītības ekosistēmas attīstība nodrošina stabilu pamatu turpmākiem uzlabojumiem izglītības sistēmā un izglītības pieejamības paplašināšanai. Integrēta pieeja, kas apvieno starpinstitūciju sadarbību un mērķtiecīgu atbalstu, veicina ilgtspējīgu sabiedrības attīstību, nodrošinot labākas iespējas visiem. Interaktīvais rīks nodrošina savlaicīgu izglītojamo risku izvērtēšanu un individualizēta vai grupu atbalsta pasākumu plānošanu Projekta ietvaros, kā arī veicina ilgtspējīgu starpresoru sadarbības sistēmas nodrošināšanu. Minētie pasākumi arī ilgtermiņā palīdz mazināt sociālo atstumtību un PMP, uzlabot izglītības kvalitāti un veicināt vienlīdzīgas iespējas visiem Latvijas bērniem un jauniešiem.

Lai nodrošinātu atbalsta sistēmas ilgtspēju arī pēc Projekta noslēguma, pašvaldībām nepieciešams ilgtermiņā plānot izglītojamo atbalsta pasākumus, aktualizējot esošos vai

izstrādājot jaunus politikas plānošanas dokumentus, kas sistemātiski vērsti uz PMP un sociālās atstumtības riska mazināšanu arī turpmāk.

INTERAKTĪVAIS RĪKS

Interaktīvā rīka izstrāde

Projekta īstenošanas laikā ir izstrādāts, tiek uzturēts un regulāri pilnveidots Interaktīvais rīks, kas nodrošina datu apmaiņu ar VIIS – sociālās atstumtības un PMP riska identificēšanai, novērtēšanai un pārvaldībai – kā arī Projekta darbību saturisko dokumentu elektronisku ievadi, saskaņošanu un apstiprināšanu (IAP, projektu pieteikumi, saturiskās atskaites, budžeta veidlapas). Projekta ietvaros Interaktīvais rīks tiek attīstīts, pievienojot papildu moduļus visu Projektu darbību koordinētai pārvaldībai. Šis tiešsaistes rīks nodrošina uzticamu datu kopu analizēšanu un strukturēšanu, sniedzot pārskatāmu informāciju par izglītojamajiem un viņu vajadzībām. Interaktīvais rīks sniedz iespēju laikus identificēt izglītojamā iespējamos riska faktorus, sniegt personalizētu atbalstu, analizēt iepriekšējo semestru sasniegtos rezultātus un plānot mērķtiecīgus atbalsta pasākumus, kā arī sekot līdzi problēmsituācijas novērtēšanai dinamikā. Šāda pieeja ne tikai uzlabo pieejamo datu apstrādi un analīzi, bet arī nodrošina efektīvāku resursu pārvaldību un palīdz mazināt administratīvo slogu. Interaktīvā rīka platforma tiek izstrādāta ārpakalpojuma veidā, Interaktīvā rīka darbību pārvaldes, tehnisko resursu turētājs un administrators ir Projekta īstenotājs un Finansējuma saņēmējs. Interaktīvais rīks ir Projekta īstenotāja intelektuālais īpašums.

Interaktīvā rīka mērķis ir nodrošināt ilgtspējīgu sadarbību starp pašvaldībām, izglītības iestādēm, pedagogiem, atbalsta personālu, izglītojamo mentoriem, supervizoriem, izglītojamajiem un viņu ģimenēm, kā arī efektīvāku procesu vadību, lai savlaicīgi identificētu riska grupas, tostarp attiecībā uz izglītojamajiem ar invaliditāti, imigrantiem un reemigrantiem, un sniegtu tām personalizētu atbalstu, kā arī mazinātu administratīvo slogu. Interaktīvais rīks arī uzkrāj informāciju par mērķgrupas iesaisti Projektu īstenošanas un mērķsadarbības izglītojošajās aktivitātēs, komunikācijas un sociālajās kampaņās. Rīka pamatfunkcionalitāte paredz datu analīzi, lai noteiktu sociālās atstumtības un PMP risku.

Interaktīvais rīks ietver šādus moduļus:

- individuālo atbalsta plānu saskaņošanas un apstiprināšanas process;
- Projektam piesaistīto supervizoru un mentoru reģistru administrēšana;
- Partnerību un Iniciatīvu projektu pieteikumu iesniegšana, apstiprināšana, uzraudzība un noslēguma pārskatu iesniegšana un apstiprināšana;
- Finanšu atskaišu iesniegšana un apstiprināšana;
- metodiskā atbalsta un informatīvo materiālu papildināšana;
- informācijas sistēmas meklēšanas moduļa izstrāde;
- datu analītikas moduļa uzlabošana.

Interaktīvā rīka attīstība plānota trijos posmos. Pirmajā posmā tika izstrādāta trīs moduļu produkcijas vide un IAP saskaņošanas plūsmas, kā arī sagatavotas vienkāršotas interaktīvā rīka lietošanas instrukcijas, kas pieejamas tīmekļvietnē **https://www.skola-kopiena.lv/partners.** Otrajā posmā tika izstrādāti papildu moduļi Partnerību un Iniciatīvu projektu pieteikumu sagatavošanai, iesniegšanai, atlasei un uzraudzībai. Tāpat tika izstrādāta funkcionalitāte mentoringa atbalsta integrēšanai IAP, nodrošinot mentorēšanas darbību fiksēšanu mentorējamā dienasgrāmatā (pieejama mentoriem), kā arī darbību paplašināšana, nodrošinot supervīziju plānošanu, grupu komplektēšanu un supervīziju atskaišu iesniegšanu (pieejama supervizoriem). Trešajā posmā uzsākta mērķsadarbības un izglītojošo pasākumu pieteikumu iesniegšanas un

atskaišu saskaņošanas procesu izstrāde, kā arī citu Projekta īstenošanai nepieciešamo funkcionalitāšu attīstība.

Projekta īstenošanas, administrēšanas, datu uzkrāšanas un kontroles procesa atbalstam izveidota datu uzskaites sistēma **ap.izm.gov.lv**. Lai nodrošinātu interaktīvās atbalsta platformas datu aktualitāti un efektīvu lietošanu, Projekta īstenošanas laikā ir izveidota savienojamība ar VIIS, kas nostiprināta normatīvo aktu grozījumos[88], nodrošinot tiešsaistes datu apmaiņu, kā arī Interaktīvā rīka sasaiste ar vienotu pieslēgšanās portālu – **Latvija.gov.lv**.

Interaktīvā rīka adrese ir https://skola-kopiena.lv/

Interaktīvā rīka platforma tiek izmantota pašvaldībās un izglītības iestādēs individuālo plānu izstrādei, koordinēšanai un uzraudzībai, kā arī datu monitoringam par ESF+ atbalsta izmantošanu. Visus Projekta laikā izstrādātos metodiskos un informatīvos materiālus ievieto projekta tīmekļvietnē, tādējādi vienkopus sniedzot informāciju par visām Projekta aktivitātēm.

Interaktīvā rīka lietotāju lomas

Par Interaktīvā rīka lietotāju kļūst Sadarbības partneris atbilstoši noteiktajām lomām. Lietotāju reģistrēšanu nodrošina Projektā noteiktā atbildīgā persona (koordinators). Interaktīvajā rīkā katram modulim un katrai lietotāju grupai tiek piešķirta noteikta darbības "loma". Ikviens sistēmas lietotājs ir Projektā piešķirtās lomas īstenotājs. Lai lietotājam piešķirtu lomu, nepieciešams uz Projekta oficiālo **e-pastu: skola.kopiena@viaa.gov.lv** atsūtīt pieteikumu ietverot šādus datus:

- lietotāja vārds un uzvārds;
- lietotāja personas kods;
- lietotāja e-pasts.

Pēc piekļuves piešķiršanas autorizācija Interaktīvajā rīkā (IR) notiek, izmantojot VIIS autentifikācijas platformu (Vienotā pieteikšanās IZM resora informācijas sistēmām).

Interaktīvajam rīkam ir paredzētas 12 (divpadsmit) galvenās lietotāju grupas dažādu atbalstu nodrošināšanai, kuru būtiskākā funkcionalitāte ir aprakstīta *1. tabulā.*

1. tabula.

IAPa lietotāju grupas un tiem nepieciešamā būtiskākā funkcionalitāte

Nr.p.k.	Lietotāju grupa	Funkcijas
1.	**Interaktīvā rīka administrators**	Nodrošina lietotāju reģistrēšanu, nodrošina lietotāju tiesību pārvaldību, Interaktīvā rīka administrēšanu, nodrošina datu koriģēšanu.
2.	**Izglītības iestādes darbinieks**	Nodrošina izglītojamo IAP izveidi un saskaņošanu (nepieciešamo datu ievadi, izglītojamā risku izvērtēšanu, atbalsta pasākumu plānošanu, datu precizēšanu, IAP īstenošanas pārraudzību vai grozījumu veikšanu, IAP ietvaros izvirzīto sasniedzamo rezultātu analizēšanu), kā arī pārrauga

[88] https://likumi.lv/ta/id/362927-grozijumi-ministru-kabineta-2019-gada-25-junija-noteikumos-nr-276-valsts-izglitibas-informacijas-sistemas-noteikumi-

		konkrētās izglītības iestādes iesaisti Projektā, veido darba laika uzskaiti.
3.	**Izglītības iestādes atbildīgā persona**	Nodrošina IAP saskaņošanu, pedagogu darba laika uzskaiti, apstiprina un iesniedz Partnerības un Iniciatīvu projektu pieteikumus, kā arī izvirza supervīzijai IAP piesaistītos speciālistus. Pārrauga un saskaņo konkrētās izglītības iestādes dalību Projektā, iesniedz atskaites, rīkojumus un citus attaisnojošos dokumentus, kas attiecināmi uz konkrēto Projekta darbību īstenošanu, kā arī atbild par noteiktas izglītības iestādes datu uzkrāšanu, kas paredzēta sociālās atstumtības un PMP riska rādītāju uzskaitei un analīzei.
4.	**Mentors**	Nodrošina datu ievadi IAP sadaļā "Mentora dienasgrāmata" par veiktajām darbībām un sasniegtajiem rezultātiem, kā arī piedalās IAP izvērtēšanā.
5.	**Supervizors**	Nodrošina supervizējamo uzskaiti, t. sk. dzēš vai labo ierakstus, ievada datus par plānoto supervīziju, tās mērķiem un izvirzītajiem uzdevumiem, aizpilda supervīzijas atskaiti.
6.	**Pašvaldības koordinators un pašvaldības darbinieks (t. sk. grāmatvedis)**	Sadala kvotas izglītības iestādēm, piešķir Interaktīvā rīka lietotājtiesības izglītības iestāžu atbildīgajai personai, saskaņo IAP, Partnerības un Iniciatīvu projektu pieteikumus, atskaites, pievieno visus izdevumu pamatojošos dokumentus veiktajām darbībām Projekta ietvaros (algu aprēķinu sarakstu un bankas konta pārskatu, kas apliecina algu un nodokļu izmaksu u. c.) un visus pārējos attaisnojošos dokumentus (līgumus, rīkojumus, u. c.).
7.	**Projekta reģionālais eksperts**	Nodrošina IAP apstiprināšanu vai noraidīšanu, līdzdarbību Partnerības un Iniciatīvu projektu konkursu organizēšanā, kā arī Partnerības un Iniciatīvu projektu apstiprināšanā vai noraidīšanā, pārbauda Sadarbības partneru dokumentu, t. sk. darba laika uzskaiti u. c. attaisnojošo dokumentu atbilstību Projekta īstenošanas prasībām. Ievieto un aktualizē izstrādātos nolikumus, vadlīnijas, rekomendācijas u. c. informatīvos materiālus.
8.	**Projekta reģionālais koordinators**	Nodrošina IAP saskaņošanu vai noraidīšanu, līdzdarbību Partnerības un Iniciatīvu projektu

		konkursu organizēšanā, kā arī Partnerības un Iniciatīvu projektu saskaņošanā vai noraidīšanā, pārbauda Sadarbības partneru, supervizoru un mentoru dokumentu atbilstību Projekta īstenošanas prasībām un tā īstenošanas gaitu, t. sk. pārliecinās par atbalsta pasākuma īstenotāju darba laika uzskaiti.
9.	**Projekta eksperts**	Nodrošina IAP apstiprināšanu vai noraidīšanu, apstiprina vai noraida Partnerības un Iniciatīvu projektu pieteikumus un noslēguma pārskatus, uzrauga Partnerības un Iniciatīvu projektu īstenošanu, kā arī pārbauda Sadarbības partneru, supervizoru un mentoru atbalsta pasākumu īstenošanu un atbilstību Projekta īstenošanas prasībām. Ievieto un aktualizē izstrādātos nolikumus, vadlīnijas, rekomendācijas u. c. informatīvos materiālus. Koordinē supervīziju plānošanu un apstiprināšanu.
10.	**Projekta finansists**	Pārbauda iesniegtos iepirkuma plānus, finansēšanas plānus, darba laika uzskaites veidlapas, Sadarbības partneru izdevumu pamatojošo dokumentu atbilstību Projekta prasībām. Veic finanšu plūsmas pārbaudi pēc fakta un apstiprina attiecināmās izmaksas.
11.	**Partnerības un Iniciatīvu projekta iesniedzējs**	Iesniedz Partnerības un Iniciatīvu projektu pieteikumus, ikmēneša plānoto aktivitāšu sarakstus, projekta finanšu gala atskaites un noslēguma pārskatus.
12.	**Mērķsadarbības un izglītojošo pasākumu koordinators**	Iesniedz pieteikumu Mērķsadarbības un izglītojošo pasākumu īstenošanai. Sagatavo un iesniedz atskaites.

Interaktīvā rīka funkcionalitāte un IAP īstenošanas process

Sadarbības partnera kartīte ietver pamatdatus par Sadarbības partneri Projektā un atbildīgās personas pašvaldības un izglītības iestādes līmenī. Sadarbības partneru pārvaldībā ir arī dokumentu sadaļa, kur klasificēti Sadarbības partnera dokumenti, kas attiecināmi uz Projekta darbību īstenošanu.

Lai nodrošinātu individualizētu pieeju katra izglītojamā sociālās atstumtības un PMP riska mazināšanai, Interaktīvajā rīkā katram mācību gadam tiek sagatavots viens IAP, kurā iespējams ietvert vairākus atbalsta pasākumus, t. sk. viena veida nodarbības, kuras var īstenot vairāki atbalsta speciālisti. Plānā var iekļaut gan individuālās, gan grupu nodarbības, kā arī paredzēt dalību vairākās grupu nodarbībās, ievērojot nosacījumu, ka netiek pārsniegts vienam izglītojamajam semestrī noteiktais ieteicamais maksimāli pieļaujamais atbalsta stundu skaits. Interaktīvā rīka ietvaros IAP īstenošanu koordinē un pārrauga izglītības iestādes darbinieks, kurš,

sadarbojoties ar iesaistītajiem speciālistiem un izglītības iestādes atbildīgo personu, izvērtē situāciju, analizē izglītojamā izaugsmi un sniegtā atbalsta efektivitāti semestra laikā. Pamatojoties uz iegūtajiem datiem, tiek plānotas turpmākās darbības, tostarp nepieciešamības gadījumā paredzot papildu atbalsta pasākumus un IAP aktualizēšanu.

IAP sagatavošana un pārvaldība Interaktīvajā rīkā:

- jauna IAP reģistrēšana, izglītības iestādes un izglītojamā personas datu piesaiste no VIIS;
- IAP izglītojamā kartītes pamatdatu pārbaude un papildināšana;
- papildu informācijas aizpilde, kur tiek norādītas izglītojamā stiprās puses un plāna ietvaros izvirzītais sasniedzamais rezultāts, kuru var izmērīt un sasniegt viena mācību gada ietvaros;
- risku un statusu apzināšana un ievade;
- atbalsta pasākumu pievienošana;
- atbalsta speciālista piesaiste un dokumentu pievienošana (līgums vai vienošanās ar atbalsta sniedzēju);
- IAP saskaņošana un nosūtīšana tālākai saskaņošanai un apstiprināšanai;
- ikmēneša atbalsta pasākumu ievade, atbilstoši nodarbību īstenošanas grafikam;
- īstenoto nodarbību darba laika uzskaite un parakstīta atbalsta pasākumu īstenošanas grafika pievienošana;
- IAP izvērtēšana un noslēgšana mācību gada beigās.

Interaktīvajā rīkā sagatavotais IAP tiek saskaņots ar izglītības iestādes atbildīgo personu, pašvaldības koordinatoru un Projekta reģionālo koordinatoru. IAP apstiprina Projekta reģionālais eksperts vai Projekta eksperts, pēc kā plānam tiek piešķirts statuss "**izpildē**", tad var uzsākt atbalsta pasākumu īstenošanu. Ja IAP paredzēts veikt grozījumus, tiek piemērota tāda pati saskaņošanas kārtība, bet nepieciešamie grozījumi tiek pieteikti (pieprasīti) IR pirms plāna atkārtotas saskaņošanas plūsmas izveides. Līdz apstiprināšanai plānam tiek piešķirts statuss "**pārskatīšanā**". Privātajām izglītības iestādēm vai profesionālās izglītības iestāžu IAP saskaņo izglītības iestādes atbildīgā persona, bet apstiprina Projekta reģionālais eksperts vai Projekta eksperts. Atbalsta īstenošanā var piedalīties arī izglītības iestādes vadītājs, profesionālās izglītības iestādes vai pašvaldības koordinators, tomēr, lai nerastos interešu konflikts, šīs personas nav tiesīgas pašas saskaņot šādus plānus.

Gan izglītības iestādes atbildīgās personas, gan pašvaldības koordinatora atbildība ir nodrošināt plānā izvirzīto mērķu un paredzēto atbalsta pasākumu satura kvalitāti, **pārliecinoties, ka IAP ir individualizēts, pamatots ar konkrētā izglītojamā vajadzībām un vērsts uz viņa izaugsmi**. Saskaņošanai netiek virzīti plāni, kuri sagatavoti formāli vai kopēti no citiem IAP bez atbilstošas pielāgošanas konkrētajai problēmsituācijai. Projekta pārstāvjiem šādus plānus ir tiesības noraidīt vai saskaņot ar komentāru par turpmāku plāna virzīšanu.

Instrukcijas par IAP sagatavošanu ir publicētas Projekta tīmekļvietnē, kā arī pieejamas Interaktīvā rīka lietotājiem sadaļā "**Lietotāja rokasgrāmatas**".

Darba laika uzskaite – datu ievades forma par nodrošinātajiem atbalsta pasākumiem. Modulī "Darba laika uzskaites veidlapa" automātiski tiek ielasīti dati no īstenošanas grafikiem par konkrētajā mēnesī Projektā nostrādātajām stundām.

Pedagogiem, kuriem Projekta īstenošanai ir noslēgta vienošanās pie esošā darba līguma, darba laika uzskaites veidlapā izglītības iestādes atbildīgā persona ievada attiecīgajā mēnesī

faktiski nostrādāto darba stundu skaitu pamatdarbā, nevis tarifikācijā noteikto nedēļas darba slodzi. Pamatdarbā un projekta īstenošanā uzskaitīto darba stundu kopējais apjoms katrā kalendārajā mēnesī nedrīkst pārsniegt attiecīgajam mēnesim normatīvajos aktos noteikto normālā darba laika stundu skaitu.

Darba laika uzskaites ieraksti par attiecīgo periodu ir saskaņojami izglītības iestādes atbildīgās personas kompetences ietvaros. Izglītības iestādes atbildīgā persona modulī "Darba uzskaite" veic apstiprinājumu, apliecinot, ka darba laika uzskaites veidlapā iekļauta informācija par visu IAP ietvaros veikto atbalstu, iekļautā informācija par pedagogiem un atbalsta personālu, kuri ir darba tiesiskajās attiecībās Projektā, ir korekta un plānam piesaistīto atbalsta speciālistu darbības nepārklājas ar citu projektu, valsts vai pašvaldību budžeta ietvaros finansētām darbībām. Izglītības iestāžu darba laika uzskaites veidlapas apstiprina arī pašvaldības darbinieks, kura uzdevums ir pārraudzīt visu Projektā iesaistīto izglītības iestāžu kvotu izlietojuma uzraudzību, pamatojoties uz iesniegtajām atskaitēm par kopējo nostrādāto stundu apjomu.

Attiecīgi par privātās izglītības iestādes vai profesionālās izglītības iestādes darba laika uzskaites saskaņošanu atbildīga ir izglītības iestādes atbildīgā persona.

Projekta tīmekļvietnē regulāri tiek atjaunotas Interaktīvā rīka un IAP izstrādes lietošanas instrukcijas, kā arī citi darba procesam nepieciešamie papildu materiāli.

Interaktīvā rīka sadaļā **Iniciatīvu projekti** tiek atspoguļota informācija par izsludinātajiem un īstenotajiem Iniciatīvu projektu konkursiem, kā arī informācija par apstiprinātajiem un īstenotajiem projektiem, t. sk. par piešķirto un izlietoto finansējumu.

Iniciatīvu projektu īstenošanu un datu ievadi Interaktīvajā rīkā nodrošina Sadarbības partnera deleģēts Iniciatīvu projekta iesniedzējs (piemēram, izglītības iestādes vai NVO pārstāvis), kuram Sadarbības partneris piešķir atbilstošas piekļuves tiesības Interaktīvajā rīkā. Sadaļā "Iniciatīvu projekti" piekļuve ir Sadarbības partnera darbiniekam, Iniciatīvu projekta iesniedzējam, kā arī Projekta ekspertam un Projekta reģionālajam ekspertam. Darbības Interaktīvajā rīkā tiek veiktas atbilstoši lietotājam piešķirtajām tiesībām un kompetencei.

Iniciatīvu projekta iesniedzējs sadarbībā ar Sadarbības partnera darbinieku nodrošina Iniciatīvu projekta pieteikuma sagatavošanu un iesniegšanu izsludinātā konkursa noteiktajā termiņā. Pēc pieteikuma apstiprināšanas Iniciatīvu projekta iesniedzējs ir atbildīgs par projekta īstenošanu, t. sk. pasākumu norises plānošanu un atspoguļošanu Interaktīvajā rīkā. Tāpat Iniciatīvu projekta iesniedzējs nodrošina finanšu atskaišu sagatavošanu, noslēguma pārskata un izdevumus pamatojošo dokumentu iesniegšanu atbilstoši noteiktajai kārtībai.

Interaktīvā rīka sadaļā "Izglītības iestāžu partnerības projekti" tiek atspoguļota informācija par izsludinātajiem un īstenotajiem Partnerības pieteikumu konkursiem, kā arī informācija par apstiprinātajiem un īstenotajiem projektiem. Partnerības pieteikumus Interaktīvajā rīkā iesniedz Partnerības iesniedzējs, tos saskaņo attiecīgās pašvaldības darbinieks, kura teritorijā atrodas Partnerības iesniedzēja izglītības iestāde. Sadaļā "Izglītības iestāžu partnerības projekti" piekļuves tiesības ir Sadarbības partnera darbiniekam, Partnerības pieteikuma iesniedzējam, kā arī Projekta ekspertam un Projekta reģionālajam ekspertam. Darbības Interaktīvajā rīkā tiek veiktas atbilstoši lietotājam piešķirtajām tiesībām un kompetencei.

Partnerības iesniedzējs sadarbībā ar Sadarbības partnera darbinieku nodrošina Partnerības pieteikuma sagatavošanu un iesniegšanu izsludinātā konkursa noteiktajā termiņā. Pēc pieteikuma apstiprināšanas Partnerības iesniedzējs ir atbildīgs par projekta īstenošanu, t. sk. pasākumu norises plānošanu un atspoguļošanu Interaktīvajā rīkā. Tāpat Partnerības pieteikuma iesniedzējs

nodrošina finanšu atskaišu sagatavošanu, noslēguma pārskata un izdevumus pamatojošo dokumentu iesniegšanu atbilstoši noteiktajai kārtībai.

Partnerības un Iniciatīvu projektu pieteikumus vērtē un apstiprina, apstiprina ar nosacījumu vai noraida Projekta izveidota vērtēšanas komisija, savukārt noslēguma pārskatu Interaktīvajā rīkā apstiprina vai noraida Projekta eksperts.

Partnerības un Iniciatīvu projekta iesniedzējs **līdz katra mēneša 25. datumam Interaktīvajā rīkā iesniedz nākamā mēneša plānoto Partnerības un Iniciatīvu projektu aktivitāšu sarakstu, norādot laiku un vietu**. Gadījumā, ja rodas kādas izmaiņas norises vietā vai laikā, minēto projektu iesniedzējs informē Finansējuma saņēmēju nekavējoties, telefoniski sazinoties ar Projekta ekspertu un veicot izmaiņas Interaktīvajā rīkā. Ja šāda informācija netiek saņemta, var tikt uzskatīts, ka aktivitāte nav notikusi.

FIZISKO PERSONU DATU APSTRĀDE

Personas datu uzkrāšana, apstrāde un analizēšana

Vispārīgā datu aizsardzības regula aizsargā personas datus neatkarīgi no izmantotajiem rīkiem vai tehnoloģijas. Statistikas vai citu tiesību aktos noteiktu darbību ar datiem nodrošināšanai Projekts uzkrās un analizēs dažādus personas datus, kurus iegūst no VIIS vai IR tiesību aktos noteiktu darbību nodrošināšanai, un apstrādās personas datus apjomā, kas nepieciešams konkrēta mērķa sasniegšanai. Savākto personas datu apstrādes rezultātā tiks apkopoti un analizēti dati par individuālā atbalsta saņēmēju skaitu, izglītojamajiem identificētajiem sociālās atstumtības vai PMP riskiem, t. sk. dati par invaliditāti un mērķa grupas dalībniekiem, kuri par vispārējās pamatizglītības programmas apguvi ir saņēmuši tikai liecību, atkārtoti mācās 9. klasē vai ir uzņemti profesionālās izglītības iestādē. Projekta ietvaros tiks uzkrāti un glabāti tikai tādi fizisko personu dati, kas nepieciešami Projekta mērķa un uzdevumu sasniegšanai, gan uz āru vērsto, gan iekšējās darba organizācijas izpildei, individuālā atbalsta plānu apstiprināšanai un izpildei, atskaišu dokumentu sagatavošanai, kā arī apkopotā veidā fizisko personu datus izmanto sabiedrības informēšanas nodrošināšanai. Nepieciešamības gadījumā Projekta pārstāvji Sadarbības partneriem var pieprasīt papildu informāciju. Projekts nepublicēs analizētos datus, kur var identificēt konkrētu fizisko personu[89,90].

Piekrītot piedalīties Projektā un saņemt individuālo atbalstu, pilngadīgs izglītojamais vai nepilngadīgā izglītojamā vecāks tiek informēts par izglītības iestādes/pašvaldības un Projekta vajadzībām veikt personas datu apstrādi. Tas attiecināms arī uz tiem personas datiem, kas ir izglītības iestādes rīcībā vai ievadīti VIIS, citos valsts reģistros un datu bāzēs un kurus paredzēts iekļaut IAP un ievadīt Interaktīvajā rīkā. Nepieciešamības gadījumā atsevišķiem personas datu apstrādes veidiem tiek prasīta datu subjekta piekrišana.

Ja personas datu apstrāde pamatojas uz personas doto piekrišanu, viņai ir tiesības jebkurā brīdī to atsaukt, un turpmāk personas dati, kuri tika apstrādāti uz piekrišanas pamata, vairs attiecīgajam nolūkam netiks apstrādāti. Tomēr piekrišanas atsaukšana nevar ietekmēt tādu personas datu apstrādi, kura ir nepieciešama normatīvo aktu prasību izpildei vai kura pamatojas uz līgumu, leģitīmām interesēm vai citiem normatīvajos aktos noteiktajiem pamatiem likumīgai datu apstrādei.

Jebkurai personai, kuras dati tika apstrādāti Projekta īstenošanas laikā, ir tiesības, vēršoties pie Finansējuma saņēmēja vai pie Projekta īstenotājiem, saņemt informāciju par savu personas datu apstrādi, tostarp:

- apstiprinājumu, vai attiecībā uz personu tiek vai netiek apstrādāti personas dati, un, ja tiek, tad piekļūt tiem;
- pieprasīt savu personas datu labošanu, ja tie ir neatbilstoši, nepilnīgi vai nepareizi;
- prasīt savu personas datu dzēšanu;
- iebilst savu personas datu apstrādei;
- prasīt ierobežot savu personas datu apstrādi;
- saņemt savus personas datus strukturētā, elektroniski nolasāmā formātā, kas saderīgs ar MS Office programmatūru, un minētos datus nosūtīt citam pārzinim (datu pārnesamība).

[89]https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2021/1057/oj/?locale=LV

[90]https://likumi.lv/ta/id/340622-eiropas-savienibas-fondu-projektu-parbauzu-veiksanas-kartiba-2021-2027-gada-planosanas-perioda

Personas datu apstrādes likumība tiek nodrošināta, veicot datu apstrādi tikai balstoties uz pamatojumiem, kas noteikti Eiropas Parlamenta un Padomes Regulā (ES) 2016/679 (2016. gada 27. aprīlis) par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi, un šādu datu brīvu apriti, ar ko atceļ Direktīvu 95/46/EK (Vispārīgā datu aizsardzības regula) 6. un 9. pantā.

Projekts nodrošinās atbilstošus pasākumus, lai aizsargātu personas datus pret nozagšanu, viltošanu vai pretlikumīgu apstrādi. Pieeja konkrētai datu kopai tiks piešķirta pēc sadarbības līguma slēgšanas un nodrošinās piekļuvi datu ievadei tikai par konkrētiem izglītojamajiem vienas izglītības iestādes ietvaros. Projekta ietvaros netiek paredzēts, ka personas dati tiktu sūtīti trešajai personai vai starptautiskajām organizācijām.

Mērķa grupas izglītojamo personas datu apstrādi veiks pilnvaroti Projekta darbinieki atbilstoši savos darba pienākumos noteiktajam apjomam statistikas nodrošināšanai, ievērojot personas datu aizsardzības un citos normatīvajos aktos noteiktās prasības par personas datu apstrādi. Identificējami personas dati visā to apstrādes procesā tiek klasificēti kā ierobežotas pieejamības informācija. Projekta nodarbinātajiem aizliegts izpaust datus un citu ierobežotas pieejamības informāciju, kas viņiem kļuvusi zināma, pildot dienesta vai darba pienākumus.

Pieeja Interaktīvā rīka datu ievadei un apstrādei tiek organizēta atbilstoši normatīvo aktu prasībām, nodrošinot, ka tiek noslēgts atbilstošs sadarbības līgums starp Projekta īstenotāju un Sadarbības partneriem (pašvaldībām un izglītības iestādēm). Projekta ietvaros uzkrātie dati par mērķa grupas izglītojamajiem tiks uzglabāti tādu laika periodu, kādu nosaka Projekta īstenotāja un sadarbības iestādes noslēgtā vienošanās par atbalsta pasākumu nodrošināšanu. Vienošanās par Projekta īstenošanu ietver arī datu uzglabāšanas termiņu (līdz 2034. gada 31. decembrim), pēc kura beigām dati tiek dzēsti.

Projekta īstenošanas laikā tiks organizēti dažādi pasākumi un aktivitātes, kuros var tikt veikta audio ierakstu veikšana, fotografēšana un filmēšana. Piedaloties Projekta pasākumos, dalībnieki tiek informēti, ka pasākumu īstenošanas laikā tiek veikta fotografēšana, filmēšana, audio ierakstu saglabāšana vai pasākumu translēšana, un piekrīt fiksētā materiāla izmantošanai. Šie dati tiks izmantoti, lai informētu sabiedrību par Projekta norisi, publicējot informāciju Projekta tīmekļvietnē, kā arī sagatavojot atskaites atbildīgajām institūcijām.

Fizisko personu datu apstrādes pārzinis ir Valsts izglītības attīstības aģentūras, Reģistrācijas Nr. 90001800413, adrese: Vaļņu iela 1, Rīga, LV-1050, e-pasts: info@viaa.gov.lv nozīmētā speciāliste: Dana Voitiņa, e-pasts: das@viaa.gov.lv.

PIELIKUMI

1. pielikums

Projekta "Skola – kopienā" darbību īstenošanas vadlīnijām Sadarbības partneriem

RISKU IZVĒRTĒJUMA TABULA

Risku izvērtējuma tabula ir daļa no IAP. Pirms tiek izvēlēti atbalsta pasākumi, ir jānosaka risks/i un pazīmes, kas ir aktuāli izglītojamajam.

Ir iespējams izdalīt četras riska grupas:

- ar mācību darbu vai izglītības iestādes vidi saistītie riski;
- sociālās vides un veselības riski;
- ekonomiskie riski;
- ar ģimeni saistītie riski.

Izvērtējot risku, nepieciešams piefiksēt, vai risks/-i pastāv, kā arī jānorāda riska/-u pamatojums, konkrēti aprakstot situāciju, un kādā veidā risks vai kāda no ietvertajām pazīmēm veicina sociālo atstumtību, PMP vai problēmas ar lasītprasmi.

Visos moduļos tiks izmantota vienota risku izvērtējuma tabula. III modulī 1.-3.klašu posmā saglabāsies līdzšinējie lasītprasmes novērtēšanas kritēriji.Savukārt 4.-6.klašu posmā lasītprasmes izvērtējuma aizpildīšana nav paredzēta. 4.-6.klases izglītojamajiem,kuriem tiks sniegts lasītprasmes atbalsts, nepieciešamība tiks atspoguļota vēlamajā sasniedzamajā rezultātā, un norādīta atbilstošajā riska kategorijā "RISKU IZVĒRTĒJUMA TABULĀ". Gadījumos, kad identificētais risks neatbilst nevienai no četrām risku grupām, šo risku ir iespējams norādīt sadaļā "Citi identificētie riski".

Ar mācību darbu/izglītības iestādes vidi saistītie riski:		
Risks	**Atzīmēt, ja risks pastāv**	**Riska pamatojums (komentārs)**
Otrgadniecība		
Pret izglītojamo vērsta vardarbība/ņirgāšanās		
Nepietiekamas valsts valodas prasmes		
Konflikti ar citiem izglītojamajiem		
Konflikti ar pedagogiem un/vai atbalsta personālu		
Iekavēta mācību satura apguve iepriekšējā izglītības posmā		

Grūtības mācību satura apguvē		
Neattaisnoti mācību kavējumi		
Uzvedības problēmas		
Pārmērīga slodze (mācību darbs/interešu izglītība/profesionālā ievirze)		
Grūtības koncentrēties, noturēt uzmanību mācībās		
Neprecīza vārdu skaņu sadzirdēšana, izmantošana un izruna		
Nepietiekami apgūts alfabētiskais princips un pamata fonika		
Grūtības saistītā teksta lasīšanā		
Grūtības izprast lasīto tekstu		
Nepietiekams vārdu krājums		
Otrgadniecība (saistīta ar lasītprasmi)		
Cits (ierakstīt sadaļā "Riska pamatojums (komentārs)" un sniegt komentāru)		
Sociālās vides un veselības riski:		
Risks	**Atzīmēt, ja risks pastāv**	**Riska pamatojums (komentārs)**
Neplānota grūtniecība/ir mazs bērns/-i		
Ilgstoši vai periodiski neatrodas mājās, klaiņo		
Speciālās vajadzības (hroniskas slimības, funkcionāli vai intelektuālie traucējumi, iegūti vai iedzimti funkcionāli traucējumi)		
Paškaitējuma pazīmes		
Atkarība(s) (vielu/procesu/ līdzatkarība no attiecībām)		
Slims vai aprūpējams ģimenes loceklis		
Cits (ierakstīt sadaļā "Riska pamatojums (komentārs)" un sniegt komentāru)		
Ar ģimeni saistītie riski:		
Risks	**Atzīmēt, ja risks pastāv**	**Riska pamatojums (komentārs)**

Pusaudžu grūtniecība, ir mazs bērns vai mazi bērni		
Izglītojamais atrodas ārpusģimenes aprūpē		
Ģimenes locekļiem ir atkarības problēmas		
Nepieciešamība veikt pienākumus mājās, kas traucē mācībām		
Brāļa/māsas vai citu ģimenes locekļu pieskatīšana		
Konfliktējošas attiecības ģimenē		
Neatbilstoša aprūpe ģimenē (nepietiekama vai pāraprūpe)		
Ģimenes locekļi nesadarbojas ar izglītības iestādi un/vai neatbalsta izglītojamo mācību procesā		
Ģimenes locekļi dzīvo vai strādā citā valstī vai citā pilsētā		
Cits (ierakstīt sadaļā "Riska pamatojums (komentārs)" un sniegt komentāru)		
Ekonomiskie riski:		
Risks	**Atzīmēt, ja risks pastāv**	**Riska pamatojums (komentārs)**
Nepietiekami finansiālie resursi pamatvajadzību nodrošināšanai		
Izglītojamā (vai ģimenes) kredītsaistības (ātrie kredīti)		
Ģimene nevar nodrošināt individuālos mācību līdzekļus un/vai individuālās lietošanas priekšmetus		
Nav iespējas mācīties mājās		
Apgrūtināta nokļūšana izglītības iestādē		
Cits (ierakstīt sadaļā "Riska pamatojums (komentārs)" un sniegt komentāru)		
Citi identificētie riski		
Risks		**Riska pamatojums (komentārs)**

2. pielikums

Projekta "Skola – kopienā" darbību īstenošanas vadlīnijām Sadarbības partneriem
Nepilngadīga izglītojamā vecāka vai likumiskā pārstāvja iesniegums dalībai projektā

Valsts izglītības attīstības aģentūras
Vaļņu iela 1, Rīga, LV-1050, e-pasts: info@viaa.gov.lv
īstenotais ESF+ projekts Nr. 4.2.3.1/1/24/I/001 "Skola – kopienā"

_____
(izglītības iestādes nosaukums)

direktoram/rei _____
(vārds, uzvārds)

_____
(klase, izglītojamā vārds, uzvārds)

_____
(mātes/tēva, izglītojamā vecāka/aizbildņa vārds, uzvārds)

IESNIEGUMS

Piekrītu, ka _____ tiek sagatavots un
(izglītojamā vārds, uzvārds, personas kods)

īstenots individuālā atbalsta plāns _____/_____ mācību gadam.

Iesniegumā apliecinu savu piekrišanu mana bērna/aizbilstamā dalībai ESF+ projekta "Skola – kopienā" ietvaros izstrādātajā individuālajā atbalsta plānā paredzētajos atbalsta pasākumos, kas vērsti uz sociālās atstumtības un priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas riska mazināšanu vai lasītprasmes un tekstpratības veicināšanu. Tāpat apliecinu piekrišanu mana bērna/aizbilstamā dalībai mentora individuālā atbalsta saņemšanā, kas nepieciešamības gadījumā var tikt nodrošināta ārpus izglītības iestādes un brīvdienās (sestdienās vai svētdienās).

_____ _____
(datums) (paraksts, paraksta atšifrējums)

3. pielikums
Projekta "Skola – kopienā" darbību īstenošanas vadlīnijām Sadarbības partneriem
Pilngadīga izglītojamā iesniegums dalībai projektā

Valsts izglītības attīstības aģentūras
Vaļņu iela 1, Rīga, LV-1050, e-pasts: info@viaa.gov.lv
īstenotais ESF+ projekts Nr. 4.2.3.1/1/24/I/001 "Skola – kopienā"

_____
(izglītības iestādes nosaukums)

direktoram/rei _____
(vadītāja vārds, uzvārds)

_____
(klase, izglītojamā vārds, uzvārds)

IESNIEGUMS

Es, _____,
(vārds, uzvārds, personas kods)

piekrītu, ka man tiek sagatavots un īstenots individuālais atbalsta plāns _____/_____ mācību gadam.

Iesniegums apliecina, ka esmu piekritis/-usi savai dalībai ESF+ projektā "Skola – kopienā" izstrādātā individuālā atbalsta plānā iekļautajiem atbalsta pasākumiem sociālās atstumtības un priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas riska mazināšanai. Tāpat piekrītu mentora individuālā atbalsta saņemšanai, kas nepieciešamības gadījumā var notikt ārpus izglītības iestādes, kā arī brīvdienās (sestdienā vai svētdienā) vai brīvlaikā.

_____ _____
(datums) (paraksts, paraksta atšifrējums)

4. pielikums

Projekta "Skola – kopienā" darbību īstenošanas vadlīnijām sadarbības partneriem
Atbalsta sniedzēja vienošanās ar izglītojamo par individuālā atbalsta plāna aktivitātēm

Valsts izglītības attīstības aģentūras
Vaļņu iela 1, Rīga, LV-1050, e-pasts: info@viaa.gov.lv
īstenotais ESF+ projekts Nr. 4.2.3.1/1/24/I/001 "Skola – kopienā"

ATBALSTA SNIEDZĒJU VIENOŠANĀS AR IZGLĪTOJAMO

IAP nr.: _____

Izglītojamā vārds un uzvārds: _____

Izglītojamā personas kods: _____

Izglītības iestādes nosaukums: _____

Klase/grupa/kurss: _____

Atbalsta pasākumi un to sniedzēji:

1. Atbalsta pasākuma veids:

- ❑ Individuālās pedagoga konsultācijas mācību priekšmetā *(ierakstīt mācību priekšmeta nosaukumu)*: _____
- ❑ Grupas pedagoga konsultācijas mācību priekšmetā *(ierakstīt mācību priekšmeta nosaukumu)*: _____
- ❑ Speciālista konsultatīvais atbalsts
- ❑ Individuālās lasītprasmes un tekstpratības nodarbības
- ❑ Grupu lasītprasmes un tekstpratības nodarbības
- ❑ Mentora atbalsts

Atbalsta pasākuma pamatojums: _____

Plānotais stundu apjoms: _____

Atbalsta sniedzēja vārds un uzvārds: _____

Atbalsta sniedzēja paraksts: _____

2. Atbalsta pasākuma veids:

- ❑ Individuālās pedagoga konsultācijas mācību priekšmetā *(ierakstīt mācību priekšmeta nosaukumu)*: _____
- ❑ Grupas pedagoga konsultācijas mācību priekšmetā *(ierakstīt mācību priekšmeta nosaukumu)*: _____
- ❑ Speciālista konsultatīvais atbalsts
- ❑ Individuālās lasītprasmes un tekstpratības nodarbības
- ❑ Grupu lasītprasmes un tekstpratības nodarbības
- ❑ Mentora atbalsts

Atbalsta pasākuma pamatojums: _____

Plānotais stundu apjoms: _____

Atbalsta sniedzēja vārds un uzvārds: _____

Atbalsta sniedzēja paraksts: _____

3. Atbalsta pasākuma veids:

- ❑ Individuālās pedagoga konsultācijas mācību priekšmetā *(ierakstīt mācību priekšmeta nosaukumu)*: _____
- ❑ Grupas pedagoga konsultācijas mācību priekšmetā *(ierakstīt mācību priekšmeta nosaukumu)*: _____
- ❑ Speciālista konsultatīvais atbalsts
- ❑ Individuālās lasītprasmes un tekstpratības nodarbības
- ❑ Grupu lasītprasmes un tekstpratības nodarbības
- ❑ Mentora atbalsts

Atbalsta pasākuma pamatojums: _____

Plānotais stundu apjoms: _____

Atbalsta sniedzēja vārds un uzvārds: _____

Atbalsta sniedzēja paraksts: _____

Atbalsta saņēmējs apņemas apmeklēt projekta "Skola-kopienā" sniegtos atbalsta pasākumus.

Datums: _____

Atbalsta saņēmēja paraksts: _____

5. pielikums

Projekta "Skola – kopienā" darbību īstenošanas vadlīnijām Sadarbības partneriem

Atbalsta pasākumu īstenošanas grafiks par plānotajām aktivitātēm tiek sagatavots atsevišķi katram individuālā atbalsta plānā paredzētajam atbalsta pasākumam un tiek pievienots finanšu atskaitei par katru kalendāro mēnesi kā atbalsta pasākumu īstenošanu apliecinošs dokuments.

Valsts izglītības attīstības aģentūras
Vaļņu iela 1, Rīga, LV-1050, e-pasts: info@viaa.gov.lv
īstenotais ESF+ projekts Nr. 4.2.3.1/1/24/I/001 "Skola – kopienā"

ATBALSTA PASĀKUMU ĪSTENOŠANAS GRAFIKS (INDIVIDUĀLI)

Atbalsta saņēmējs: _____
/vārds, uzvārds/ */izglītojamā personas kods/*

Atbalsta sniedzējs:_____
/vārds, uzvārds/ */ atbalsta veids/*

Nr. p.k.	Datums	Stundu skaits	Tēma vai sasniedzamie rezultāti	Atbalsta saņēmēja paraksts	Atbalsta sniedzēja paraksts
1.					
2.					
3.					
4.					
5.					
6.					
7.					

Atbalsta sniedzēja komentāri:

_____

_____

_____

_____

Datums:_____
/diena, mēnesis, gads/

Atbalsta sniedzējs: _____
/vārds, uzvārds/ */paraksts/*

**Apliecinu, ka manas darba stundas šī projekta ietvaros nepārklājas ar darba stundām, kas tiek uzskaitītas vai apmaksātas citos projektos, programmās vai finansējuma instrumentos.*

6. pielikums

Projekta "Skola – kopienā" darbību īstenošanas vadlīnijām Sadarbības partneriem

Grupas nodarbību atbalsta pasākumu īstenošanas grafiks par plānotajām aktivitātēm tiek sagatavots atsevišķi katram individuālā atbalsta plānā paredzētajam grupas atbalsta pasākumam un tiek pievienots finanšu atskaitei par katru kalendāro mēnesi kā atbalsta pasākumu īstenošanu apliecinošs dokuments.

Valsts izglītības
attīstības aģentūra

Valsts izglītības attīstības aģentūras
Vaļņu iela 1, Rīga, LV-1050, e-pasts: info@viaa.gov.lv
īstenotais ESF+ projekts Nr. 4.2.3.1/1/24/I/001 "Skola – kopienā"

ATBALSTA PASĀKUMU ĪSTENOŠANAS GRAFIKS (IZGLĪTOJAMO GRUPAI)

Atbalsta saņēmējs Nr. 1:

_____

/vārds, uzvārds/ */izglītojamā personas kods/*

Atbalsta saņēmējs Nr. 2:

_____

/vārds, uzvārds/ */izglītojamā personas kods/*

Atbalsta saņēmējs Nr. 3:

_____

/vārds, uzvārds/ */izglītojamā personas kods/*

Atbalsta sniedzējs:_____

/vārds, uzvārds/ */mācību priekšmeta nosaukums vai atbalsta veids/*

Nr.p.k.	**Datums**	**Stundu skaits**	**Tēma vai sasniedzamie rezultāti**	**Atbalsta saņēmēju paraksti**	**Atbalsta sniedzēja paraksts**
1.				Nr. 1 Nr. 2 Nr. 3	
2.				Nr. 1 Nr. 2 Nr. 3	
3.				Nr. 1 Nr. 2 Nr. 3	
4.				Nr. 1 Nr. 2 Nr. 3	

5.				Nr. 1 Nr. 2 Nr. 3	
6.				Nr. 1 Nr. 2 Nr. 3	
7.				Nr. 1 Nr. 2 Nr. 3	
8.				Nr. 1 Nr. 2 Nr. 3	
9.				Nr. 1 Nr. 2 Nr. 3	
10.				Nr. 1 Nr. 2 Nr. 3	
11.				Nr. 1 Nr. 2 Nr. 3	
12.				Nr. 1 Nr. 2 Nr. 3	

Atbalsta sniedzēja komentāri:

_____

_____

_____

_____

_____

_____

Datums:_____
/diena, mēnesis, gads/

Atbalsta sniedzējs: _____
/vārds, uzvārds/ */paraksts/*

7. pielikums
Projekta "Skola – kopienā" darbību īstenošanas vadlīnijām Sadarbības partneriem
Lasītprasmes izvērtēšanas kritēriji 1.–3. klasē grūtību identificēšanai un individuālo vai grupu atbalsta nodarbību plānošanai.

Valsts izglītības attīstības aģentūras
Vaļņu iela 1, Rīga, LV-1050, e-pasts: info@viaa.gov.lv
īstenotais ESF+ projekts Nr. 4.2.3.1/1/24/I/001 "Skola – kopienā"

LASĪTPRASMES IZVĒRTĒŠANA 1. – 3. KLASEI

1. Fonemātiskā uztvere un izpratne

☐ Grūtības atšķirt līdzīgi skanošus vārdus vai veidot atskaņas (piem., "*māja-kāja*", "*vīle-zīle*").

☐ Nespēj noteikt pirmo vai pēdējo skaņu vienzilbes vārdos (piem., vārdā "*suns*", "*sirds*").

☐ Jauc līdzīgas skaņas vai nespēj tās precīzi diferencēt (piem., "*auksts*", "*dzejnieks*", "*kafejnīca*").

☐ Grūtības noteikt zilbju skaitu vārdos vai sadalīt vārdus zilbēs (piem., "o-la", "mel-le-nes").

☐ Nespēj veikt vienkāršas skaņu manipulācijas (skaņas nomaiņa, pievienošana, locīšana u. c.).

2. Vārdu krājums un mutvārdu runa

☐ Neprecīza izruna vai zilbju secības jaukšana garos vārdos.

☐ Grūtības atrast precīzu vārdu, bieža aizvietošana ar vispārīgiem apzīmējumiem ("*tas tur*", "*nu*").

☐ Sarežģīti izpildīt vairāku soļu mutiskus norādījumus vai dotās instrukcijas.

☐ Mutiski izteiktās idejas ir fragmentāras vai notikumi tiek atstāstīti bez loģiskas secības.

☐ Ierobežots vārdu krājums vai grūtības apgūt jaunus terminus, teikumos neizmanto sarežģītākus vārdus.

☐ Grūtības saskaņot vārdus teikumā pēc dzimtes, skaitļa vai locījuma.

☐ Teikumos lieto nepareizu vārdu secību (piemēram, pusdienas uz mājām paēst iešu).

3. Lasīšanas tehnika

☐ Lēna burtu un skaņu apguve.

☐ Grūtības patstāvīgi savienot skaņas zilbēs un vārdos.

☐ Jauc līdzīga izskata burtus vai vārdus (piemēram, *b-d, n-u, tas-tās, māja-māsa*).

☐ Lasot izlaiž vai aizstāj burtus, īsos vārdus un galotnes.

☐ Ar grūtībām veido "redzes vārdu" krājumu (vārdus, kurus atpazīst uzreiz, nevis burtu pa burtam).

☐ Lasa pa zilbēm vai burto tekstu.

☐ Lasa tekstu bez izteiksmes un pieturzīmju ievērošanas.

☐ Lasīšanas līmenis un temps būtiski atpaliek no vecumposmam atbilstošā vai klases vidējā līmeņa.

4. Lasītā teksta izpratne

☐ Grūtības prognozēt teksta saturu vai turpinājumu pēc virsraksta vai attēliem.

☐ Nepieciešams vairākkārt pārlasīt tekstu, lai saprastu satura jēgu.

☐ Grūtības noteikt atslēgvārdus un atstāstīt teksta galveno domu (atšķirt svarīgo informāciju no mazsvarīgās).

☐ Pēc lasīšanas atceras un var atstāstīt tikai nelielu daļu satura vai papildina ar faktiem, kas neizriet no teksta (koncentrējas uz mehānisku teksta lasīšanu).

☐ Grūtības uztvert teksta struktūru (ievads, galvenā daļa, nobeigums).

☐ Spēj izlasīt tekstu tehniski pareizi, bet nesaprot tā nozīmi un neprot atbildēt uz jautājumiem.

5. Rakstīšana un pareizrakstība

☐ Vienu un to pašu vārdu raksta atšķirīgi.

☐ Burtu vai ciparu secība tiek jaukta (piem., 32 ↔ 23, ie ↔ ei, lai gan mutiski atbildi zina pareizi).

☐ Mutiski spēj izklāstīt idejas, bet nespēj tās strukturēti uzrakstīt.

☐ Grūtības ievērot lapas malas, datuma vai virsraksta noformējumu vai izpildīt darbu tam paredzētajā vietā.

☐ Raksta vārdus pēc dzirdes, ignorējot pareizrakstības likumus.

***Ieteikums:** Izvērtējot sākumskolas vecuma bērna lasītprasmi un tekstpratību, būtiski nodrošināt standartizētus un bērnam piemērotus novērošanas apstākļus, lai mazinātu ārējo un iekšējo faktoru ietekmi uz sniegumu. Novērtēšana jāveic mācību stundās, strukturētā vidē bez traucējošiem stimuliem, ņemot vērā arī bērna diennakts ritmu, noguruma pakāpi un emocionālo stāvokli. Pirms uzdevumu veikšanas ieteicams pārliecināties, ka bērns saprot norādījumus un uzdevuma prasības, kā arī jāizvairās no pārāk ilgiem vai vienveidīgiem uzdevumiem, kas var samazināt uzmanības noturību, un jāparedz dinamiskās pauzes. Novērtējumā jānošķir lasītprasmes un tekstpratības grūtības no faktoriem, kas saistīti ar uzmanības noturēšanu, motivāciju, uzvedību vai vispārējo kognitīvo slodzi. Tāpat jāņem vērā individuālās attīstības īpatnības, valodas prasmes līmenis un iepriekšējā mācīšanās pieredze, nodrošinot daudzveidīgas novērtēšanas metodes un uzdevumus, kas ļauj iegūt objektīvu un vispusīgu priekšstatu par bērna prasmēm.

8. pielikums

Projekta "Skola – kopienā" darbību īstenošanas vadlīnijām Sadarbības partneriem

Parakstu lapa supervīziju grupas nodarbību apmeklēšanai tiek pievienota finanšu atskaitei par katru novadīto atbalsta pasākumu kā nodarbību īstenošanas apliecinošs dokuments.

Valsts izglītības attīstības aģentūras
Vaļņu iela 1, Rīga, LV-1050, e-pasts: info@viaa.gov.lv
īstenotais ESF+ projekts Nr. 4.2.3.1/1/24/I/001 "Skola – kopienā"

SUPERVĪZIJU APMEKLĒJUMA REĢISTRĀCIJAS LAPA

Supervīziju īstenošanas norises vieta: _____

Valstspilsēta / pašvaldība: _____

Nr.p.k.	Supervizējamā vārds, uzvārds	paraksts
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		
6.		
7.		
8.		
9.		
10.		
11.		
12.		

Supervizora komentārs:

_____

_____

_____

_____

Supervīziju norises laiks un datums: _____

laiks /diena, mēnesis, gads/

Supervizors: _____

/vārds, uzvārds/ */paraksts/*